

Ці АБАВЯЗКОВА
НАСІЦЬ
АКУЛЯРЫ?

8

ЛЯЧЭБНЫ ЗВОН
ДУХОЎНАЙ
МУЗЫКІ

11

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

Родная газета на роднай мове

29
МАЯ
2019 г.
СЕРАДА
№ 98 (28965)

ЗВЯЗДА

ДРУЖБА, ПРАВЕРАНАЯ ЧАСАМ

Учора пачаўся рабочы візіт Прэзідэнта ў Казахстан. Нагадаем, кіраўнік дзяржавы прыбыў у Нур-Султан, каб узяць удзел у пасяджэнні Вышэйшага Еўразійскага эканамічнага савета.

Фота БЕНТА

Напярэдадні Аляксандр Лукашэнка правёў шэраг сустрэч, першая з якіх — з Прэзідэнтам Казахстана Касым-Жамартам Такаевым.

На ёй кіраўнік беларускай дзяржавы заявіў, што адносіны паміж нашымі краінамі заўсёды будуць добрымі. «І я ніколі не сумняваюся, што мы зможам і прыбавіць у нашых адносінах», — дадаў ён.

Беларускі лідар нагадаў, што нядаўна прымаў пасла Казахстана ў нашай краіне і адкрыта яму сказаў пра канкрэтныя напрамкі, па якіх бакі могуць рушыць наперад у развіцці супрацоўніцтва.

Ён таксама падзякаваў Прэзідэнту Казахстана за сустрэчу ў няпросты час — зусім хутка ў гэтай краіне пройдуць прэзідэнцкія выбары.

Паводле слоў Аляксандра Лукашэнкі, казахстанцы — гэта ўжо нават не тыя людзі, якія былі ў сярэдзіне 90-х мінулага стагоддзя. «Мы ўсе тады вельмі «хварэлі» на нейкія ідэі, часам недарэчныя і непатрэбныя. Сёння нашы народы ўжо паглядзелі вакол сябе, пасталелі — зразумелі, дзе наш гонар, слава і поспех», — адзначыў ён.

Звяртаючыся да Касым-Жамарта Такаева, кіраўнік дзяржавы заявіў, што той прыняў правільнае рашэнне — пайсці на выбары. «Вы правільна патлумачылі, што павінна быць пэўнасць у людзей, павінна быць легітымнасць прэзідэнта. Я абсалютна падтрымліваю тое, што адбываецца ў Казахстане. Я разумю свайго сябра Нурсултана Абішэвіча, які вельмі хвалюецца за Казахстан. Ён разам з вамі працаваў, шмат мне пра вас раскаваў, калі я яму задаў пытанне пры сустрэчы. Вы вельмі шмат зрабілі, удваіх і вашы калегі, для таго, каб Казахстан адбыўся такім, якім мы яго сёння бачым», — сказаў Прэзідэнт і пажадаў свайму калегу поспехаў.

У сваю чаргу, Прэзідэнт Казахстана падкрэсліў шчырую павагу, з якой у яго краіне ставяцца да кіраўніка беларускай дзяржавы, а таксама дадаў, што ў Казахстане адзначаюць нашы поспехі і радуюцца ім.

Таксама Аляксандр Лукашэнка сустрэўся з першым Прэзідэнтам Казахстана Нурсултанам Назарбаевым. Кіраўнік беларускай дзяржавы падзякаваў яму за вялікую павагу да нашага народа і за спрыяццё ў лобны час наведваць Беларусь.

Цяперашняга лідара Казахстана ён назваў вельмі дастойным чалавекам.

«Рашэнне ваша мудрае. Няхай не ўсе адразу гэта зразумелі, але потым яны ацанілі гэтыя дзеянні. Спакойна, ціха, так, як і павінна быць. Буры нам не патрэбны. Нам іх падкінуць звонку, калі трэба», — адзначыў Прэзідэнт Беларусі.

Падчас сустрэчы Нурсултан Назарбаев — першаму з кіраўнікоў дзяржаў — уручыў Аляксандру Лукашэнку ордэн «Першы Прэзідэнт Рэспублікі Казахстан — Лідар Нацыі Нурсултан Назарбаев». Ордэн кіраўніку беларускай дзяржавы ўручаны ў адзнаку навінаванне 25-годдзя ідэі аб еўразійскай інтэграцыі і пяцігоддзя падпісання Дагавора аб ЕАЭС, а таксама за асаблівы ўнёсак у паглыбленне і пашырэнне супрацоўніцтва з Казахстанам.

СТАР. 2

«САФАРЫ» Ў ЗЯЛЁНЫМ ЛУЗЕ

Фота Аляксандра КІШЭВІЧУКА

Гэты незвычайны заапарк месціцца ў двары старых двухпавярховых дамоў нумар 42 і 44 па сталічнай вуліцы Сядых. На трох агародчыках, на дрэвах і альтанцы размясціліся больш за сто экзатычных звяроў і птушак, вырабленых з пенапласту ды размаляваных яркімі фарбамі.

Гэты незвычайны, па-свойму адукацыйны праект трынаццаць гадоў таму задумаў і потым ажыццявіў мясцовы жыхар Аляксандр ЖДАН, якому сёння ўжо восемдзесят сем гадоў. Яму дапамагаў яго сусед Іосіф ВІЛЬГОЎСКІ.

Спецыяльны рэпартаж

ЧЫМ ДАЛЕЙ У ГУШЧАР — ТЫМ БЛІЖЭЙ ГІСТОРЫЯ

Няма ў Беларусі лясоў, у якіх падчас Вялікай Айчыннай не было б партызанаў. Толькі памяць пра гэта з кожным годам становіцца больш цёмнай. У якіх умовах жылі народныя месціўцы, як выглядалі і на якія ахвяры былі гатовы пайсці дзеля вызвалення роднага краю? Шукаць адказы на гэтыя пытанні карэспандэнт «Звязды» адправілася на Хаваншчыну.

«Гэта вам не кемпінг з элементамі ролевай гульні!»

Мы сядзім у зялёным гаі. Старэйшыя мужчыны майкліва зацягваюцца папяросамі, маладыя хлопцы моцна сціскаюць у руках «мосінкі» (вінтоўкі сістэмы Мосіна), камандзір не спускае вачай з невялічкага луга, на які вось-вось павінны выкаціць немцы. Праз некалькі імгненняў сапраўды чужаца глухі гул матара матацыкла і чужая мова. Ворат ужо блізка. Адзін, два, тры... Раптоўна лес ажывае і пачынае страляць у няпростах гасцей з вермахтаўскай сімвалай на форме. Ведай нашых партызан!

СТАР. 9

На скрыжаванні думак

СТАЎКА НА КРЭАТЫЎНАЕ МЫСЛЕННЕ

Як педагогу стварыць умовы для асабістага росту студэнта?

«Работа электрычных ланцугоў падпарадкоўваецца закону Ома. «Не ведаеш закон Ома — сядзі дома!» Але што адбудзецца з электрычнымі прыборамі і тэхнікай, калі закон Ома перастане дзейнічаць? Распрацуйце гульні, дзе рэалізуецца сістэма электразабеспячэння жылога дома, у якой перастаў дзейнічаць закон Ома. Вызначце ключавыя падзеі, якія могуць адбыцца, і шляхі выхату з сітуацыі. Як вы думаеце, ці будзе цікавае навучэнцам такое заданне? Ці воль яшчэ адзін прыклад. «У 1914 годзе пачалася вайна, якая, на думку гісторыкаў, прывяла да катастрофы чалавечай цывілізацыі. Уявіце сябе нямецкім дыпламатам пачатку ХХ стагоддзя і напішыце сакрэтную службовую запіску аб становішчы ў Еўропе перад вайной. Паразважайце, ці была альтэрнатыва ёй, прывядзіце тры аргументы, што трэба было зрабіць, каб прадухіліць вайну». І першае, і другое заданні прыдумалі слухачы аўтарскага курса «Методыка навучання праз адкрыццё: як навучаць усіх па-рознаму, але аднолькава», які вядзе рэктар БДУ, прафесар Андрэй КАРОЛЬ. Яго курс акумуляе больш чым дваццацігадовы навуковы вопыт і веды ў галіне зурывычнага навучання. Гэта своеасабліва школа педагогічнага майстэрства для тых, хто гатовы адравацца ад старых паўяўчальных канспектаў, адзіцца ад лекцыйнай формы навучання і паглядзець на вучэбны працэс пад іншым вуглом.

СТАР. 8

ШТО Ё СВЕЦЕ РОБІЦЦА

Прэзідэнт Аўстрыі адправіў у адстаўку ўрад Курца

Федэральны прэзідэнт Аўстрыі Александр Ван дэр Белен адправіў у адстаўку ўрад краіны на чале з Себасцьянам Курцам. Прэзідэнт даручыў міністру фінансаў Хартвігу Легеру выконваць абавязкі канцлера да прызначэння часовага кіраўніка ўрада, які застанецца «ў руля» да датэрміновых парламенцкіх выбараў у верасні. Усе астатнія члены ўрада працягнуць выконваць абавязкі да прызначэння часовага кабінета міністраў. Прэзідэнт рэалізуе прызначэнне часовага канцлера на працягу тыдня. Себасцьян Курц, які ў 2017 годзе стаў самым маладым канцлерам у гісторыі рэспублікі, цяпер з'яўляецца і самым «кароткатэрміновым» кіраўніком аўстрыйскага ўрада. Ён пратрымаўся на гэтай пасадзе ўсяго 525 дзён. Напярэдадні парламент вынес вотум недаверу ўраду. Гэтае пытанне ўзяла апазіцыя на фоне ўрадавага крызісу ў краіне, да якога прывяла публікацыя скандальнага відэазапісу з удзелам былога віцэ-канцлера і лідара Аўстрыйскай партыі свабоды (АПС) Хайнца-Крыстыяна Штрахе. Штрахе сышоў у адстаўку, Курц адмовіўся далей працаваць ва ўрадавай кааліцыі з АПС і абвясціў датэрміновыя парламенцкія выбары. На пасады колішніх міністраў ад АПС Курц прызначыў прадстаўнікоў сваёй партыі, што выклікала незадаволенасць апазіцыі.

ЗША павялічваюць колькасць вайскоўцаў на Блізкім Усходзе

Злучаныя Штаты адправяць яшчэ 1500 вайскоўцаў на Блізкі Усход. Пра гэтае рашэнне заявіў прэзідэнт краіны Дональд Трамп, абгрунтаваўшы такую меру напружанасцю ў адносінах з Іранам. У рэгіён плануецца таксама перакінуць знішчальнікі, дроны і іншае ўзбраенне для абароны аб'ектаў ЗША. Акрамя таго, Вашынгтон мае намер прадаць Саудаўскай Аравіі і іншым краінам

узбраенне на суму некалькі мільярдаў долараў, што абгрунтаваецца меркаваннямі нацыянальнай бяспекі, а таму не патрабуе адарвання з боку кангрэса. Між тым тысячы людзей у розных гарадах Ірака правялі антываенныя акцыі, заявіўшы, што іх краіна не павінна станавіцца полем бітвы ЗША з Іранам. Міністр замежных спраў Ірана Махамад Джавад Зарыф заявіў, што рашэнне ЗША размясціць дадатковыя войскі на Блізкім Усходзе ў адказ на меркаваную пагрозу з боку Ірана з'яўляецца «надзвычай небяспечным» для свету. Іран можа паталіцца амерыканскай ваеннай караблі, адпраўленыя ў раён Персідскага заліва, выкарыстоўваючы свае ракеты і «сакрэтную зброю», прыводзіць агенства Reuters словы саветніка кіраўніка Корпуса вартавых ісламскай рэвалюцыі Мартэзы Карбана.

Сільвія Берлусконі вяртаецца ў вялікую палітыку

Экс-прэм'ер Італіі Сільвія Берлусконі прайшоў у Еўрапарламент. Эксцэнтрычны палітык, у мінулым адлучаны ад дзяржаўных спраў у сваёй краіне, зноў набірае папулярнасць. Берлусконі абраны ў Еўрапарламент. Ле Републіка піша, што ён змог заручыцца падтрымкай 557 тысяч выбаршчыкаў, што зрабіла яго самым папулярным кандыдатам ад партыі «Наперад, Італія». Колішні прэм'ер Італіі стане дэпутатам Еўрапарламента, што азначае пачатак новага палітычнага жыцця для 82-гадовага палітыка. Берлусконі вядомы сваімі эксцэнтрычнымі паводзінамі, аднак стаіць на больш памярковай палітычнай пазіцыі, у адрозненне ад італьянскага еўраскептыка. Італьянскі экс-прэм'ер заявіў, што, нягледзячы на паведамленні аб яго шпіталізацыі з-за болу ў нырках, ён у добрай форме, перадае Reuters. Больш за тое, ён ужо мае намер вярнуцца да ўдзелу ў палітычных мерапрыемствах. Да свайго сыходу з пасады прэм'ера Берлусконі быў адной з яркіх зорак палітычнага небасхілу Італіі.

КОРАТКА

- Ордэнам Маці за нараджэнне і выхаванне пяці і больш дзяцей узнагароджаны 72 жыхаркі Мінска, Гродзенскай і Магілёўскай абласцей.
- Фэстываль сямі «Горад шчаслівых людзей» пройдзе ў Мінску ў парку імя М.Горкага 1 і 2 чэрвеня.
- Больш за 40 мільянаў праглядаў на YouTube набраў за час існавання канал кінастудыі «Беларусьфільм».
- У нацыянальным парку «Белавежская пушча» ўсталявалі кругласучатнае відэазапісанне за барсукамі.
- У Брэсцкім раёне жанчына ў парыве рэўнасці забіла свайго мужа, з якім пра жыла ў шлюбе 25 гадоў.

ПАРАТУНАК НА ВЫШЫНІ

Скокі праз агароджу, бег у альпініскай абвясцы з дадатковымі 10—15 кілаграмамі амуніцыі за плячымі, карасканне і спуск па сценах чатырох- і сяміпавярховікаў, пад'ём па цірольскіх проручнях у акно другога паверха, падыманне грузу ў 50—70 кілаграмаў з дапамогай вярвання і ўласнай моцы... Усе гэта — заданні рэспубліканскіх спаборніцтваў, у якіх днямі больш за 50 ратавальнікаў з усяй краіны змагаліся за званне найлепшага магара з надзвычайнымі сітуацыямі на вышыні.

Жорсткая трэніроўка

Першы дзень байцы займаліся прамысловым альпінізмам, паказваючы спрыт і віртуознасць у пераадоленні перашкод і рату-ючы «пацярпелых» — манекенаў, што завесілі каля сцяны і пад купалам сяміпавярховага будынка. На другім этапе на наступны дзень агняборцы ў поўным абмундзіраванні са сродкамі індывідуальнай абароны органаў дыхання вагой не менш чым 20 кілаграмаў за лічаныя хвіліны ўзбягалі на трыццаць другі паверх будынка, а гэта 110 метраў. Зрабіць такое можна толькі дзякуючы трэніроўкам, якія ў ратавальніцкім штодзень, пры любым надвор'і.

Паказвалі свае ўменні не толькі тыя, хто ўжо працуе ў аварыйна-ратавальных часцях абласных і Мінскага гарадскога ўпраўлення МЧС, а таксама Рэспубліканскага атрада спецыяльнага прызначэння, але і курсанты з Універсітэта грамадскай абароны

СТАР. 3

ДРУЖБА, ПРАВЕРАНАЯ ЧАСАМ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Першы Прэзідэнт Казахстана падкрэсліў, што без падтрымкі Прэзідэнта Беларусі не было б і самога саюза. Гаворачы аб ЕАЭС, ён адзначыў, што за апошнія гады ўдалося значна падняць узajemны гандаль, супрацоўніцтва, стварыць сумесныя прадпрыемствы — але трэба працягваць і ў далейшым.

Нурсултан Назарбаев расказаў Аляксандру Лукашэнку аб прапанове стаць Ганаровым старшынёй Вышэйшага Еўразійскага эканамічнага савета і пацікавіўся меркаваннем суразмоўцы. «Я ўжо сказаў сваё меркаванне. І сёння, і раней. І з Пуціным мы абмяркоўвалі гэта. І вам неяк я сказаў: цяпер вы ўжо больш вольны чалавек, і павінны быць належным чынам з усіх. Вы абяцалі, што будзеце цяпер з нас пытаць», — адзначыў беларускі лідар.

Цёпла і па-сяброўску — так можна ахарактарызаваць гэтую сустрэчу. Першы Прэзідэнт Казахстана расказаў пра палітычныя перамены ў краіне, а яшчэ адзначыў унёсак беларускага Прэзідэнта ў развіццё Беларусі. Таксама ён запрасіў кіраўніка беларускай дзяржавы наведаць Казахстан з асобным візітам. «Сёлетая», — адказаў на запрашэнне Аляксандр Лукашэнка.

Паводле БелТА.

Соцыум

Укладчык тавараў, адміністратар, аператар ПЭВМ...

Якія вакансіі прапануюць у сталіцы людзям з інваліднасцю

У Мінску больш за 35% людзей з інваліднасцю, якія звярнуліся па садзейнічанне ў працаўладкаванні, знайшлі сабе працу. Пра гэта расказала журналістам старшыня камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Мінгарвыканкама Жанна РАМАНОВІЧ.

— Эфектыўнасць працаўладкавання сярод грамадзян сёлета складала больш за 35,5 працента (раней гэты ўзровень склаў 28 працентаў), па рэспубліцы ён у сярэднім 43 праценты, — заявіла яна. — Сёння мы прыняццова змянілі падыходы да ўключэння людзей з інваліднасцю ў актыўнае жыццё. Так, ад заяўнага прынцыпу мы перайшлі да выяўляльнага. Раней чакалі, калі чалавек, атрымаўшы індывідуальную праграму рэабілітацыі, прыйдзе да нас, каб працаўладкавацца. А сёння запытаем усе такія праграмы рэабілітацыі і запрашаем іх атрымальнікаў для магчымага садзейнічання ў працаўладкаванні.

На жаль, актыўнасць саміх інвалідаў у пошуку занятасці і жаданне працаваць невялікія. «Большасць з іх не шукаюць магчымасці працаўладкавання», — сказала Жанна Рамановіч.

Прафесіі, па якіх могуць працаўладкавацца людзі з інваліднасцю, самыя розныя — гэта кладуальчык, камплектоўшчык, укладчык тавараў, аператар ПЭВМ, адміністратар, касір. Напрыклад, мінчанам ужо знаёмыя «ціхія касы» ў сетцы крам «Суседзі» для людзей з абмежаванымі слыху — гэта адзін з пазітыўных прыкладаў такога роду.

У цэлым на сённяшні дзень у сталіцы маецца 17 тысяч вакансій. «Мы гатовыя падабраць працу кожнаму, — кажа старшыня камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне. — Іншае пытанне — ці гатовы да гэтага чалавек. Гэта ж датычыцца і наймальнікаў. Таму цяпер разглядаюцца змены ў заканадаўстве — плануецца ўвесці кватаванне працоўных месцаў для інвалідаў. Час рухацца да гэтага». Яна дадала, што для тых, каму складана падабраць вакансію, спецыялісты па працаўладкаванні прапануюць 33 прафесіі, па якіх магчыма перанавучанне — напрыклад, на работніка зялёнага будаўніцтва для людзей з абмежаванымі слыху і іншыя.

Святлана БУСЬКО.

Справы духоўныя

Заступніца дабрачынцаў

У Мінск 29 мая прыбудуць мошчы святых вялікай княгіні Елісаветы і інакіні Варвары

Каўчугу з правіцаяй княгіні і часткай мошчаў інакіні Варвары можна будзе паклікацца да шостага чэрвеня. У дзень прыбыцця з 17.00 да 22.00 і 30 мая з 6.00 да 15.00 святаны адкрыты для вернікаў у Свята-Духавым кафедральным саборы Мінска (вул. Кірылы і Мэфодзія, 3). Узначалі сустрэчу мошчаў Мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі Павел.

Потым святаны перавяжуч у Дзяржаўны храм Свята-Елісавецкага манастыра ў мікрараёне Навічкі (вул. Выгоцкага, 6). Там яны будуць знаходзіцца з вечара 30 мая да 6 чэрвеня. Пацалаваць каўчуг з раштакі святых у Дзяржаўным храме можна з 7.00 да 22.00.

Княгіню Елісавету, заснавальніцу Марфа-Марыінскага прыстанку, лічаць сваёй нябеснай заступніцай лекараў, супрацоўнікаў сацыяльных службаў і дабрачынцы. Да яе звяртаюцца з малітвамі аб дзецях, аб благаслаўленні сям'і, у хваробах і іншых жыццёвых сітуацыях.

Год назад мошчы святых вялікай княгіні Елісаветы і інакіні Варвары таксама прывозілі ў Мінск. Тады за два дні ў Свята-Елісавецкім манастыры да іх прыклалася больш чым 16 тысяч чалавек. У беларускую сталіцу святаны даставяць са Знаменскага Сінадальнага сабора горада Нью-Ёрка яго ключнік праіерэй Андрэй Сомер і прадстаўнікі Маладзёжнай асацыяцыі святога князя Уладзіміра. Праваслаўная моладзь ЗША таксама прывязе сродкі для дзяцей-інвалідаў рэабілітацыйнага цэнтру «Самаранін» у Пінску. У мінулым годзе Моладзевая асацыяцыя святога князя Уладзіміра дапамагла мінскаму дому-інтэрнату для дзяцей з асаблівасцямі развіцця — на тэрыторыі быў створаны сэнсарны сад і кантактны заапарк.

Марыя ДАДАЛКА.

Парламенцкі дзёнік

Змяненне Канстытуцыі не супярэчыць яе стабільнасці

Пра гэта гаварылі дэпутаты Палаты прадстаўнікоў на круглым stole, прысвечаным 25-годдзю Асноўнага закона краіны.

«Стабільнасць Канстытуцыі заключаецца ў непорушнасці яе прадпісанняў, захаванні высокай ступені ўстойлівасці і непадлегласці ўплыву палітычных сіл, — зазначыў старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце Леанід ЦУПРЫК. — Стабільнасць Асноўнага закона не толькі не выключае магчымасці яго змянення, але і прадугледжвае прывядзенне яго ў адпаведнасць з новымі ўмовамі сацыяльнай рэчаіснасці. Увесь свет за гадзі існавання нашай Канстытуцыі моцна змяніўся, і Канстытуцыя тут не стаіць адасоблена. Развіццё сучаснага грамадства патрабуе інавацыйных змяненняў, у тым ліку і Канстытуцыі».

Старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па адукацыі, культуры і навуцы Ігар МАРЗАЛЮК звярнуў увагу калег на тое, што вытокамі беларускай прававой традыцыі з'яўляецца рымскае і нямецкае права, якое найбольш выразны ўплыў аказала ў XV стагоддзі. «Ва ўсёй беларускай прававой традыцыі немагчыма ідэальная ўлада без моцнага кіраўніка дзяржавы, — падкрэсліў пры гэтым парламентарый. — Манарх і для Скарыны, і для Гусоўскага, і для іншых — гэта чалавек, які мусяць быць набожным, мудрым, адукаваным і справядлівым. На небе — Хрыстос, манарх — на зямлі».

Нацыянальная ж традыцыя бярэ адлік у XX стагоддзі, сказаў Ігар Марзалюк. «Наша традыцыя знайшла адлюстраванне ў пастановах Першага Усебеларускага з'езда, у Палажэннях Другой Устаўной граматы Беларускай Народнай Рэспублікі, у Канстытуцыях ССРБ і БССР 1919, 1927 і 1937 гадоў», — дадаў ён. Пры гэтым, на думку дэпутата, фундаментальным прынцыпам для ўсіх, хто ствараў беларускае нацыянальнае заканадаўства ў

мінулым стагоддзі, былі замацаваны права на самавызначэнне і на дзяржаўнасць.

Пра тое, што суправаджала гісторыю стварэння Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 15 сакавіка 1994 года, падрабязна расказаў прафесар Міхал ЧУДАКОУ, які ў якасці спецыяліста па замежным праве быў членам створанай у пачатку 1990 года Канстытуцыйнай камісіі. «Канстытуцыя пісалася амаль чатыры гады. І праектаў я налічыў 28, — расказаў удзельнік гістарычнага працэсу. — Увогуле Канстытуцыя была гатовая да жніўня 1991 года, але адбылася спроба перавароту, пачаўся актыўны распад Саюза, так званыя Белаежскія пагадненні, і атмасфера змянілася. І ўсе зразумелі, што гэта сур'ёзна — што будзе мянцця жыццё. Да гэтага многія былі не гатовыя, і тыя чатыры гады было не столькі абмеркаванне тэксту, колькі увогуле мадэлі — а як жыць далей?»

Спрачаліся ў асноўным па трох момантах, успомніў прафесар: згадванне гістарычнага шляху ў праэбуле, мова і форма рэспублікі.

«Мы можам ганарыцца гэтай Канстытуцыяй, — рэзюмаваў Міхал Чудакоў. — Яна, скажу як спецыяліст, сусветнага класа. У ёй ёсць усё, што трэба: правы, свабоды, абавязкі, дакладны падзел улады, стрымліванні і супрацьвагі. Зараз зайшла размова пра верагодную новую рэдакцыю Канстытуцыі. Чаму б і не? Магчыма, мы ў 1994 годзе былі яшчэ не гатовыя псіхалагічна». Прафесар прапанаваў дэпутатам разгледзець варыянт часовай Канстытуцыі, каб паспрабаваць і паглядзець новаўвядзенні, тыя ж выбары па новай мадэлі, і заклікаў не спяшацца.

«Парламент, які з'яўляецца галоўным заканадаўчым органам краіны, вырашыў яшчэ раз асвятліць гэтую тэму, — пракаментавала дыскусію ў Палаце прадстаўнікоў старшыня Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў Лідзія ЯРМОШЫНА. — Маё выступленне называецца «Канстытуцыя як пра-

вавая аснова выбарчага права Рэспублікі Беларусь». Размова пра тое, што Канстытуцыя дазваляе забяспечваць стабільны выбарчы працэс, бліскача справілася са сваёй роляй як галоўнага фундаменту беларускай дзяржаўнасці».

На пытанне журналістаў, якімі старшыня ЦВК бачыць магчымыя змены Канстытуцыі, Лідзія Ярмошына адказала: «Тыя змяненні, якія бачу я, не мяняюць аснову нашай дзяржавы. Увогуле яны, на мой погляд, не будуць датычыцца выбараў у парламент або выбараў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Змены, якія я бачу: нам трэба мадэрнізаваць перш за ўсё мясцовае самакіраванне. Калі яно будзе мадэрнізавацца, цалкам магчыма, гэта пацягне і іншыя змены, якія спатрэбяцца ў Канстытуцыі».

Разважаючы пра мэтазгоднасць абрання кіраўнікоў сельскіх выканкамаў, старшыня ЦВК заўважыла, што на гэта трэба паглядзець праз эксперымент: «Насельніцтва ў нас разумее так: калі мы яго выбіраем, то мы з яго спытаем. Тым не менш, гэта так здаецца на першы погляд. Насамрэч, з прызначанага чалавека патрабуюць значна больш, бо яго правяраюць кантралюючыя органы, начальства, яго ў любы момант, калі ён не выконвае сваіх функцый, можна зняць. Чалавек, абаронены выбарамі, мае імунітэт: яго змяшчэць немагчыма (калі яго не павядуць у наручніках), усе чатыры або пяць гадоў, на якія яго абралі. Таму тут не трэба думаць, што гэта з'яўляецца панацэяй, і мы адразу ж атрымаем добрых мясцовых кіраўнікоў. Але гэта, тым не менш, усё роўна развіццё нашага мясцовага самакіравання. У любым выпадку, у канцы мы атрымаем эфектыўны інстытут мясцовага самакіравання», — упэўнена яна.

Ініцыятыва мае на увазе змяненні ў Канстытуцыі і ў Выбарчым кодэксе, бо апошні прадугледжвае не выбары кіраўнікоў сельскіх адміністрацый, а выбары сельскіх дэпутатаў. Пры гэтым Лідзія Ярмошына лічыць мэтазгодным скасаванне сельскіх Саветаў.

Вольга МЯДЗВЕДЗЕВА.

На парадку дня — бяспека

Мінскі холадакамінабінт № 2 — адзін з лідараў па вытворчасці марожанага ў краіне. У працэсе вырабў салодкай прадукцыі задзейнічанае сучаснае абсталяванне, аўтаматызаваныя лініі, калектыў складае 650 супрацоўнікаў. Таму холадакамінабінт быў абраны дэпутатамі Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па працы і сацыяльных пытаннях для правядзення семінара па ахове працы. Размова ішла ў асноўным пра заканапраект аб змяненні Закона «Аб ахове працы».

Зараз Камісія рыхтуе дакумент да другога чытання. Заканапраект мае 44 артыкулы, карэкціроўкі ўнесены ў 34. «У першую чаргу карэкціроўкі і змяненні датычацца працэдуры праходжання медыцынскіх аглядаў работнікаў, якія прымаюцца на працу. Ёсць пытанні, звязаныя з функцыямі кантролю наймальніка за захаваннем аховы працы.

Работнікам-надомнікам і дамашнім работнікам прапануецца даць права адмовіцца ад выканання работы, калі не створаны бяспечныя ўмовы працы і яны не забяспечаны сродкамі індывідуальнай аховы», — расказала Людміла КАНАНОВІЧ, намеснік старшыні Пастаяннай камісіі па працы і сацыяльных пытаннях.

Семінары па тэме камісія праводзіць і ў прыватных, і ў дзяржаўных арганізацыях. «Акрамя працоўных груп, пашыраных пасяджэнняў, Камісіяй практыкуюцца такія выяўныя семінары ў залежнасці ад заканапраекта. Гэта робіцца для таго, каб вывучыць практыку законапрымянення, пацуды ад наймальнікаў, работнікаў меркаванне па тых карэкціроўках і нормах, якія ўнесены», — патлумачыла дэпутат.

У другім чытанні заканапраект, па словах Людмілы Канановіч, плануецца разгледзець на восенёўскай сесіі парламента.

Марыя ДАДАЛКА.

Увага на рэгіёны і выхад на Цэнтральную Азію

Баляслаў Пірштук адзначыў вялікі патэнцыял у супрацоўніцтве Беларусі і Таджыкістана

У Палаце прадстаўнікоў адбылася сустрэча з парламенцкай дэлегацыяй Таджыкістана. Беларуска дэпутаты абмеркавалі з калегамі перспектывы ўзаемадзеяння ў гандлёва-эканамічнай і гуманітарнай сферах.

«Я спачатку хацеў бы адзначыць наш эканамічны блок. Павінен сказаць, што мы там слаба працуем, як ваш блок, так і наша. Тавараабарот каля 40 мільёнаў долараў — гэта сціпла для краін з такім патэнцыялам. У лепшыя гады мы мелі лічбу амаль у два разы большую», — сказаў намеснік старшыні Палаты прадстаўнікоў Баляслаў ПІРШТУК.

Ён падкрэсліў, што Беларусь самастойна стварае разнастайную сучасную, маргутную сельскагаспадарчую тэхніку. Гэтым вопытам на-

ша краіна гатовая падзяліцца з партнёрамі.

«Мне здаецца, нам трэба звярнуць увагу на міжрэгіянальнае супрацоўніцтва. Там ёсць пэўныя пагадненні, але, на мой погляд, трэба больш мець такіх кантактаў. Мы не можам часта сустракацца: трэба рэгіёны звесці разам, каб яны падлісалі пагадненні і без пасрэднай сустракаліся, абмяркоўвалі разнастайныя пытанні і знаходзілі разуменне і кантакты», — падзяліўся меркаваннем Баляслаў Пірштук.

Эканамічнае супрацоўніцтва — аснова для далейшага развіцця сувязяў у гуманітарнай і сацыяльнай сферах. Падмурак для будучага ўзаемадзеяння на ўзроўні чалавечых кантактаў закладаецца з дапамогай студэнтаў з Таджыкістана, якія атрымліваюць адукацыю ў беларускіх ВНУ. Іх сёння больш за 1200 чалавек.

Акілзады НУРУЛО, намеснік старшыні камітэта ніжняй палаты парламента Таджыкістана па навуцы, адукацыі, культуры і маладзёжнай палітыцы, заўважыў: «Паступленню ад тавараабароту стала менш, але радуе іншае. Мы пачалі збіраць беларускую тэхніку. Летас выпусцілі 108 трактароў. Мы вырабляем беларускую моўлю. Практычна ва ўсіх кабінетах ва ўрадзе, парламенце ёсць беларуская моўля. Я думаю, што мы і далей будзем развіваць сумесную вытворчасць».

Парламенцкая дэлегацыя плануе падчас візіту правесці перагаворы з міністэрствам адукацыі Беларусі, каб наладзіць далейшае супрацоўніцтва на ўзроўні не толькі дашкольнай і вышэйшай, але і сярэдняй адукацыі.

Марыя ДАДАЛКА.

Эканамік

ДРАЙВЕР-ПРАЕКТЫ ДЛЯ РЭЗІДЭНТАЎ

Нарошчавы экспарт — такую задачу ставіць кіраўнік дзяржавы перад урадам. І разлічвае на вынікі ёсць усе падставы — у краіне створаны тэрыторыі з ільготамі і прэферэнцыямі для вытворцаў і інвестараў. У Гродзенскай вобласці такая свабодная эканамічная зона займае плошчу больш за 4 тысячы гектараў у Гродне і сямі раёнцэнтрах. Пакуль задзейнічаны далёка не ўсе ўчасткі. Таму зараз перад СЭЗ «Гроднаінвест» стаіць задача прыцягнуць новых рэзідэнтаў з драйвер-праектамі.

ШАПКАРКІ КРОКІ ЛАГІСТЫКІ

Як запэўніў кіраўнік адміністрацыі СЭЗ «Гроднаінвест» Сяргей ТКАЧЭНКА, новыя рэзідэнты прыходзяць. Напрыклад, аўтаканцэрн «Шкода» плануе ў хуткім часе наладзіць вытворчасць жгутоў на прадпрыемстве «Радзіёхваля», дзе пустыюць вялікія плошчы. Пад новы праект рыхтуецца адзін з такіх карпусоў. Ён будзе цалкам пераабсталяваны, заменены ўсе камунікацыі. Паралельна вядзецца набор персаналу, усяго будзе ўладкавана 370 чалавек. На заводзе ўжо дзейнічае некалькі праектаў з вядучымі еўрапейскімі вытворцамі легкавых аўтамабіляў і створана каля 600 новых рабочых месцаў.

Яшчэ адзін новы, але перспектывны кірунак — лагістыка. Літаральна днямі прайшлі перагаворы з прадстаўнікамі нямецкага канцэрна па стварэнні на тэрыторыі СЭЗ мультымодальнага цэнтру лагістыкі.

— Лагістыка набірае абароты, — заўважыў Сяргей Ткачэнка. — І гэта невыпадкова. Гродна — выгадны транспартны калідор, а ў межы СЭЗ уваходзяць участкі з міжнароднымі пунктамі пропуску і аэрапортам.

Толькі летас у якасці рэзідэнтаў СЭЗ зарэгістравана 7 кампаній з такім відам дзейнасці з Польшчы, Беларусі, Кітая і Расіі. Частка з іх ужо аказвае лагістычныя паслугі. Агульны аб'ём інвестыцый склаў больш за 60 мільёнаў еўра.

ЭКСПАРТ ПРАДУКЦЫІ РАСЦЕ

СЭЗ займае значную долю ў экспарте Гродзенскай вобласці — 43%. І гэты паказчык не стаіць на месцы. За першы квартал экспарт вырас даволі значна — амаль на траціну. Галоўныя рынкі — Расія (61%), Украіна (13%), Польшча (12%). Значную долю паставак складае Еўразійскі эканамічны саюз. Праўда, гэты напрамак пачынае саступаць новым.

Па словах Сяргея Ткачэнка, рынак перабудоваецца на карысць краін СНД і ЕС. Зараз доля еўрапейскіх краін складае 20% экспарту. А ўсяго тавары рэзідэнтаў СЭЗ накіроўваюцца ў 50 краін свету.

Нарошчавецца і выпуск прадукцыі. Рэзідэнты СЭЗ выпускаюць чворць прамысловых тавараў рэгіёна. Драйверамі сталі прадпрыемствы харчовай прамысловасці, фармацэўтыкі, хіміі і нафтахіміі.

Але стабільна галоўную долю вытворчасці складаюць дрэваперапрацоўка і вытворчасць мэблі. Рэзідэнты экспартуюць таксама мінеральныя ўгнаенні, рапсавы алеі, гумовыя і пластмасавыя вырабы.

У ЧЫМ РЭЗЕРВЫ

Летас Указам Прэзідэнта тэрыторыя СЭЗ «Гроднаінвест» пашырылася на 660 гектараў. Частка тэрыторыі дасюль пустуе. На гэта была звернута ўвага ў Камітэце дзяржаўнага кантролю. Па словах першага намесніка старшыні Камітэта дзяржаўнага кантролю Гродзенскай вобласці Аляксандра САДАУНІЧАГА, неабходна больш актыўна асвойваць новыя зямельныя участкі.

— Зона развіваецца, асабліва ў галіне інфраструктуры, — кажа ён, — але асваенне новых зямель ідзе марудна, не ўсе ўчасткі задзейнічаны пад інвестпраекты. Таксама ёсць праблемы з навядзеннем парадку на гэтых участках. Паколькі там няма гаспадароў, іх мала хто кантралюе.

Між тым у адміністрацыі СЭЗ бачаць яшчэ адзін рэзерв эфектыўнай работы. На думку Сяргея Ткачэнка, у складзе свабоднай зоны значная колькасць ведамасных прадпрыемстваў з дзяржаўнай формай уласнасці, якія маюць рэспубліканскае падпарадкаванне. На іх працуе 80% усіх работнікаў. Але гэтыя прадпрыемствы не маюць такіх прыбыткаў, як іншыя бізнес-праекты. Адпаведна і заробная плата там значна ніжэйшая.

Даволі вялікая частка плошчы такіх прадпрыемстваў не задзейнічана, хоць яны працуюць у аднолькавых умовах з іншымі. Та-

кі падыход варта перагледзець, лічыць Сяргей Ткачэнка. Пакуль, па яго словах, уласнікі на ўзроўні краіны не прымаюць ніякіх рашэнняў па рэарганізацыі, гэта тармазіць далейшае развіццё СЭЗ.

Разам з тым новыя зямельныя участкі часткова засвойваюцца. Вызначаны інвестары па 210 гектарах, што складае траціну новай тэрыторыі. Інвестыцыі складуць 320 мільёнаў еўра. Сяргей Ткачэнка звяртае ўвагу на марудны працэдуры працэсу: некаторыя моманты патрабуюць урадавых перагавораў, як, напрыклад, інвестыцыйны дагавор па пераапрацоўцы драўніны ў Свіслацкім раёне.

ЗАМЕСТ ВЫТВОРЧАСЦІ — ПАСЛУГІ?

— Праблема пустых плошчаў датычыцца не толькі тэрыторыі СЭЗ, але і іншых прадпрыемстваў горада. Пры гэтым для рэзідэнтаў створаны больш спрыяльныя ўмовы. Зрухі СЭЗ у гэтым кірунку павінны стаць відэавочнымі, — лічыць намеснік старшыні Гродзенскага гарвыканкама Андрэй БОЛТРЫК. Між тым, па яго словах, за апошні час у Гродне на тэрыторыі СЭЗ не зарэгістравана ніводнага «прапрыўнога» праекта.

— У гарадскіх улад ёсць вопыт прыцягнення замежнага капіталу. Але для інвестара-вытвор-

Патэнцыял свабоднай эканамічнай зоны мае значны рэзерв

Будзь у курсе!

ЗАБАРАНЯЕЦЦА КУРЭННЕ Ў ПАСАЖЫРСКІХ ЦЯГНІКАХ

З 27 ліпеня пачынае дзейнічаць забарона на курэнне, у тым ліку і электронных цыгарэт, у цягніках міжнародных ліній, якія ідуць па тэрыторыі краіны.

Гэтая норма замацаваная Палажэннем аб дзяржаўным рэгуляванні вытворчасці, абароту і спажывання тытунёвай сыравіны і тытунёвых вырабаў, вытворчасці, абароту і выкарыстання электронных сістэм курэння, вадкасцў для электронных сістэм курэння, сістэм для спажывання тытуню, зацверджаным Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 24.01.2019 № 2 «Аб змяненні дэкрэтаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь».

Як паведамліў ў прэс-цэнтры магістралі, зараз у пасажырскіх цягніках міжнародных ліній, што ідуць па тэрыторыі Беларусі, курцы дазволена ў спецыяльна прызначаных для гэтага месцах (нерабочых тамбурах). У цягніках рэгіянальных, міжрэгіянальных і гарадскіх ліній, якія курсуюць у межах нашай краіны, забарона дзейнічае ўжо даўно.

Згодна з Дэкрэтам Прэзідэнта № 2 прадугледжана забарона на курэнне і ў зонах аслугоўвання пасажыраў на чыгуначных станцыях, акрамя месцаў, спецыяльна для гэтага прызначаных. Яны пазначаны адпаведнымі інфармацыйнымі таблічкамі.

Курэнне ў цягніках на тэрыторыі Расіі і Украіны забаронена заканадаўствам гэтых краін.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ПАРАТУНАК НА ВЫШЫНІ

НА ЗАМЕТКУ КІРОЎЦАМ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Дыстанцыя першага дня была арганізавана такім чынам, каб ратавальнікі дзейнічалі як падчас сапраўднай аперацыі. Яны бачаць «пацярпелых» — два манекены, якія вісяць каля сцяны чатырохпавярховага будынка на ўзроўні другога паверха. Каб дабрацца да іх, агняборцам трэба пераадолець штучную перашкоду ў выглядзе сцяны. Далей яны падмаюцца па сцяне дома да «пацярпелых», спускаюць іх уніз і бягуць да іншых. Пад купалам сяміпавярховага будынка таксама вісяць манекены. Іх транспартуюць ужо іншым спосабам — прычэпнікамі да сцябе і спускаюцца разам з імі.

Манекены вісяць з улікам практычных здарэнняў. Часта прыходзіцца ратаваць мантажнікаў, мыйшчыкаў вокнаў. Чалавек трапіць прытомнасць, і без нашай дапамогі не абысціся, — каментуе **Марыя КЛЯЗОВІЧ**, афіцыйны прадстаўнік Рэспубліканскага цэнтру ўпраўлення і рэагавання на надзвычайныя сітуацыі МНС Рэспублікі Беларусь.

Альпінісцкая дыстанцыя

Цяпер небяспека нікому не пагражае, і ратавальнікі выконваюць разнастайныя тэхнічныя элементы. Аб'ягаюць перыметр тэрыторыі пажарнага аварыйна-ратавальнага атрада Мінскага гарадскога ўпраўлення

МНС, на базе якога праішоў першы дзень спаборніцтваў. Падмаюцца па лесвіцы на пляцоўку чатырохпавярховіка, дзе ратавальнікі бяруць амуніцыю для збору паліспаста — прылады для пад'ёму грузаў ад 50 да 70 кілаграмаў з дапамогай моцы чалавека, пасля чаго спускаюцца ўніз уздоўж сцяны.

Падчас усіх пад'ёмаў і спускаў па сценах ратавальнікі праходзяць штучныя перашкоды ў выглядзе карэмаў — вярвовак, якія правешаны праз спецыяльныя правушыны. Гэта значыць, што кірунак руху пастаянна даводзіцца мяняць і перашчоўкваць вярвоўкі, — апісаў алгарытм дыстанцыі **Сяргей ВЕЧАР**, ратавальнік Мінскага гарадскога падраздзялення МНС. — Пасля яны збіраюць паліспаст, каб падняць на вышыню груз, і нарэшце ўзімаюцца ў акно другога паверха будынка па цёрльскіх поручнях — нацягнутай ад зямлі да вакана вярвоўкі. Па лесвіцы зноў падмаюцца на чацвёрты паверх, адкуль робяць хуткасны спуск з адхіленнем ад будынка.

Сяргей Вечар, дарэчы, стаў сёла пераможцам конкурсу «Лепшы ратавальнік-вышыннік падраздзяленняў МНС», які праходзіў у межах спаборніцтваў. Мінскі агняборцаў заняў таксама першыя месцы ў асабістым заліку ва ўзроставай катэгорыі пасля 30 гадоў па выніках абодвух дзён. Альпінісцкую дыстанцыю ён праішоў за 13:54,9. А на 32-і паверх падняўся за 03:30,4.

Фота Андрэя САЗОНАВА

— Сама тэхніка вызначана з улікам таго, каб захаваць жыццё і здароўе ратавальніка. Аднак падчас спаборніцтваў тонкасці і нюансы, з дапамогай якіх можна эканоміць лішнюю секунду часу, нашы баіцы падбіраюць самі і дзеляцца такім чынам сваім вопытам, — кажа **Марыя Клязовіч**. — Адзін падмаецца рыўкам, пэўным чынам ставячы нагу, другі дзейнічае корпус з разваротам, трэці спалучае некалькі розных элементаў.

Без страху цэмы і паверхаў

Мэта гэтых спаборніцтваў — удасканальванне прафесійнага майстэр-

ства і давадзненне элементаў, якія выкарыстоўваюцца ў штодзённай працы, да аўтаматызму, заўважаюць ратавальнікі. Студэнты-ўдзельнікі падчас спартыўных змаганняў не толькі паказваюць свае здольнасці, але і атрымліваюць практычны вопыт і досвед дзейнасці ў надзвычайных сітуацыях. Могуць ацаніць ступень сваёй падрыхтаванасці, глядзячы на тых, хто ўжо працуе.

Ратавальнік павінен не бяцца вышыні і цэмы, быць псіхалагічна ўстойлівым, валодаць выдатнай фізічнай формай... І гэта далёка не ўсе неабходныя якасці. Яшчэ да паступлення ў ВНУ на іспыты адбіраюцца найлепшыя кандыдаты, адзначае **Віталь ФЯДЗЬКОВІЧ**, выкладчык ка-

Федры пажарнай аварыйна-ратавальнай падрыхтоўкі Універсітэта грамадскай абароны МНС.

— Ад сваіх студэнтаў мы патрабуем каласальную фізічную падрыхтоўку і жорсткае выкананне ўмоў бяспекі на вышыні.

Выкладчык заняў другое месца ў конкурсе і першае — у асабістым заліку ва ўзроставай катэгорыі да 30 гадоў з вынікам 13:15,2.

— Узровень хлопцаў вельмі падрос, бачна, што паляпшаюць уласныя вынікі мінулых гадоў тых, хто ўдзельнічае не ўпершыню. Гады два-тры таму мінчане былі па-за канкурэнцыяй. Мы прааналізавалі, чаго нам не стае, пачалі больш сур'ёзна рыхтавацца. Прыязджалі пазаймацца бегам на 32-і паверх, бо ў нас у Гомелі вышэй за 20-павярховы будынак няма, — падзяліўся **Станіслаў СІЛІВОНЧЫК**, ратавальнік Гомельскага гарадскога падраздзялення МНС.

Ён прызнаўся, што скіраваны на перамогу. І нездарма — заняў другое месца ў асабістым заліку ва ўзроставай катэгорыі да 30 гадоў, адолеўшы 32 паверхі за 03:33,4. А каманда гамельчан выціснула з лідзіруючых пазіцый сталічных ратавальнікаў, заняўшы першае месца па выніках спаборніцтваў па лівядцаўці надзвычайных сітуацый у вышынных будынках. Мінскім ратавальнікам далася «серабро». Трэцій стала каманда Рэспубліканскага атрада спецыяльнага прызначэння МНС.

Ірына СІДАРОК.

Бяспека

БЕЛАРУСКАЯ МЫТНЯ ЗАПРАЦУЕ ХУТЧЭЙ

дзякуючы новым сродкам пошуку наркатыкаў і выбухоўкі

Мабільны інспекцыйна-даглядны комплекс (ІДК), дзевяць сістэм інспекцыі багажу з функцыяй аўтаматычнага вызначэння наркатыкаў і выбухоўкі, 33 пераносныя і шэсць настольных дэтэктараў выяўлення слядоў небяспечных рэчываў. Такі арсенал сродкаў для мытнага кантролю атрымала ад урада Кітая айчынная мытня ў якасці тэхніка-эканамічнай дапамогі.

Уладзімір АРЧАКОЎ, намеснік Дзяржаўнага сакратара Савета бяспекі, падкрэсліў высокую ўзровень узаемадзейнасці Беларусі і Кітая ў сферы бяспекі:

— Практычна ўсе нашы сілавя ведамствы маюць партнёраў у Кітаі. Гэтая партыя сродкаў мытнага кантролю — самая вялікая. Раней ужо ўведзены даглядны комплекс у Брэсце. Развіваецца эфектыўнае супрацоўніцтва і па іншых кірунках у сферы бяспекі.

Пераносны дэтэктар, напрыклад, дазваляе за восем секунд выявіць сляды наркатыкаў на

Інспекцыйна-даглядны комплекс — гэта цэлая фура з сур'ёзным тэхналагічным набыццём, якая дазваляе правярць 20—25 аўта за гадзіну. Яго асноўным месцам працы, як мяркуецца, стане заходняя мяжа Беларусі.

Фота Андрэя САЗОНАВА

адзенні, абутку ці скуры. Ён здольны «адчуць» дынаміт, нітрагліцэрын, порох, а таксама какаін, герайн, амфетамін, опіум, гашыш, кетамін ды іншыя выбуховыя і наркатычныя сродкі.

Сістэма інспекцыі багажу на прынцыпах камп'ютарнай тамаграфіі ўяўляе сабой нешта на кшталт влізнага тамаграфа, які здольны «зрабіць рэнтген» 800 адзінак багажу за гадзіну.

Ірына СІДАРОК. Фота Андрэя САЗОНАВА.

Прыёмная кампанія — 2019

Міфы і праўда пра ІТ-галіну

Які выбраць універсітэт і факультэт? Ці магчыма атрымаць ІТ-спецыяльнасць у рэгіянальных ВНУ? Што чакае выпускніка пасля размеркавання? Якіх ІТ-спецыялістаў на рынку працы не хапае сёння і якіх будуць запатрабаваны праз чатыры гады? Як, быўшы студэнтам, можна пачаць супрацоўнічаць з ІТ-кампаніямі і затым патрапіць да іх на працу? Адказы на гэтыя і іншыя пытанні маладыя людзі, якія выбіраюць сёння будучую професію, змогуць знайсці ў электронным даведніку «ІТ-абітурыент-2019», размешчаным у свабодным доступе на сайце Парку высокіх тэхналогій <http://www.park.by>.

На думку экспертаў, сённяшняе маладзё ж можа змяніць за сваю прафесійную кар'еру больш за дзесятак рабочых месцаў у розных галінах. Многія з іх яшчэ не існуюць, а многія з існуючых будуць скарачаны. Прычына — рэабілітацыя і паўсюднае ўкараненне інфармацыйных тэхналогій. Аднак для ІТ-галіны гэта вялікі плюс — значыць, яна будзе актыўна развівацца, і тут будзе адчувацца патрэба ў кваліфікаваных кадрах.

Дзякуючы Парку высокіх тэхналогій Беларусь з'яўляецца адным з вядучых цэнтраў кампетэнцый у галінах штучнага інтэлекту, машыннага навучання, вялікіх даных у краінах СНД і Усходняй Еўропы. Беларускімі распрацоўкамі паштоўка карыстаюцца па ўсім свеце. Кліентамі і заказчыкамі кампаній — рэзідэнтаў ПВТ з'яўляюцца найбуйнейшыя сусветныя карпаратыўныя.

Асаблівае месца ў даведніку для абітурыентаў займае падрабязная інфармацыя пра факультэты, выпускнікі якіх частцей за іншых па заканчэнні ВНУ трапляюць на працу ў Парк высокіх тэхналогій. Прадстаўлена інфармацыя па факультэтах рэгіянальных ВНУ ў Гродне, Гомелі, Брэсце, Віцебску і Полацку, якія займаюцца падрыхтоўкай ІТ-спецыялістаў.

Выданне таксама змяшчае планы прыёму на 2019 год, інфармацыю аб прахадных балах па кожнай спецыяльнасці і бягучы кошт навучання, узровень заробкаў маладых і вопытных спецыялістаў, якія працуюць у кампаніях — рэзідэнтах ПВТ, падрабязнае тлумачэнне нюансаў усіх ІТ-прафесій.

Стваральнікі даведнікавага выдання сцвярджаюць: імклівы рост ІТ-галіны азначае, што ў ёй цяпер ёсць месца не толькі для тэхнічных спецыялістаў. Парк высокіх тэхналогій добра адчуў гэта, калі яго рэзідэнты, акрамя распрацовак на заказ, сталі ствараць уласныя прадукты, у тым ліку вядомыя ва ўсім свеце. Аднавядна, хутка вырас попыт на прадуктовыя маркеталагі, дызайнераў і іншых гуманітарыяў. Да таго ж практыка паказала, што з гуманітарыяў атрымліваюцца нядарныя тэхнічныя спецыялісты, бізнес-аналітыкі, спецыялісты па найме і рабоце з персаналам. Таму меркаванне, што трэба быць выключна «тэхнарэм», каб паспяхова працаваць у ІТ-галіне, — гэта міф. Яшчэ адзін міф — думка, што ІТ-галіна не для жанчын. Насамрэч, ва ўсіх ІТ-прафесіях працуюць як мужчыны, так і жанчыны. У некаторых з іх (такіх, як бізнес-аналітыкі і тэсціроўшчыкі) ПВТ мае хутчэй, жаночае аблічча. А ўвогуле сярэд супрацоўнікаў кампаній — рэзідэнтаў ПВТ доля жанчын складае 34 працэнты.

Па інфармацыі, што ўтрымліваецца ў даведніку, штогод больш за 1500 выпускнікоў ВНУ працаўладкоўваюцца ў кампаніі — рэзідэнты ПВТ. Доля маладзё ва ўзросце да 31 года складае 59,2% ад усіх, хто працуе тут. Пры гэтым некаторыя пята супрацоўнік — малады чалавек ва ўзросце ад 18 да 24 гадоў.

Больш за 2500 студэнтаў ВНУ цяпер вучацца і адначасова працуюць у ПВТ. Штогод стажыроўку ў кампаніях — рэзідэнтах Парку праходзіць больш за тысяч студэнтаў.

Надзея НІКАЛАЕВА.

Спецыяльныя палосы і метро да чатырох раніцы. Як будзе арганізаваны рух падчас Еўрапейскіх гульніў у Мінску

Начальнік ўпраўлення па транспартнай забеспячэнні фонду «Дырэкцыя ІІ Еўрапейскіх гульніў» **Аляксандр КОУШАР** расказаў, што для таго, каб ажыццявіць перавозку ўдзельнікаў гульніў, гэта значыць спартсменаў, а таксама акрэдытаваных гасцей (суддзяў, членаў дэлегацый, журналістаў), было набыта 205 аўтобусаў. Яны будуць дастаўляць атлетаў і вышэйназначаных асоб з аэрапорта ў вёскі спартсменаў, іншыя месцы пражывання, а адтуль на спартыўныя аб'екты і назад. Акрамя гэтага «Мінсктранс» будзе ажыццяўляць перавозку грамадскім транспартам усіх жыхароў горада і яго гасцей, якія прымуць удзел у Еўрапейскіх гульніях у якасці глядачоў.

Аляксандр Коўшар таксама адзначыў, што з 20 мая да 10 ліпеня ўсе акрэдытаваныя ўдзельнікі гульніў маюць права бясплатна карыстацца грамадскім грамадскім транспартам, а каб дабрацца на адны аб'ект гульніў, вынесены за рысу горада (на вяслярную базу ў Заслаўі), па прадстаўленні акрэдытацыйнага бэйджы, неабходна набыць нульвы білет. Дарэчы, каб трапіць на спаборніцтвы ў Заслаўе на электрычны, бальшшчыкам спатрэбіцца дзеяцца да станцыі Беларусь, адкуль будзе арганізаваны чаўночны рух непасрэдна да вяслярнага канала.

Чакаецца, што 70 працэнтаў людзей, якія наведваюць Еўрапейскія гульні, будуць перамяшчацца з дапамогай грамадскага транспарту. Рэжым работы фан-зон не будзе абмяжоўвацца вечарам, таму наземны транспарт і метро будуць працаваць практычна ў кругласутачным рэжыме. Дакладны рэжым працы на канкрэтны дзень можна паглядзець на афіцыйным сайце «Мінсктранса».

Фота ЕўрОТА

Па ініцыятыве Дырэкцыі гульніў на час правядзення турніру кіроўцы грамадскага транспарту пераададзеныя ў новую форму. Для кожнага кіроўцы па індывідуальных мерках пашыта новая форма — белая кашуля і цёмна-сіняя камізэлька з лагатыпамі Еўрапейскіх гульніў.

Такое маштабнае мерапрыемства, як Еўрапейскія гульні, патрабуе сур'ёзнай падрыхтоўкі і працы ДАІ. **Начальнік УДАІ ГУУС Мінгарвыканкама палкоўнік міліцыі Вадзім ГАРКУН** адзначыў, што мерапрыемства накладае пэўныя патрабаванні да забеспячэння бяспекі ўдзельнікаў і спартсменаў. «Ад месца пражывання да любога з 11 спартыўных аб'ектаў у Мінску, на якіх будуць праходзіць спаборніцтвы, спартсмен павінен быць дастаўлены не больш чым за 20 хвілін», — сказаў ён. Чакаецца, што найбольш загрузжаны будзе праспект Пераможаўці і вуліцаў у Мінску, на якіх будуць праходзіць спаборніцтвы, спартсмен павінен быць дастаўлены не больш чым за 20 хвілін», — сказаў ён. Чакаецца, што найбольш загрузжаны будзе праспект Пераможаўці і вуліцаў у Мінску, на якіх будуць праходзіць спаборніцтвы, спартсмен павінен быць дастаўлены не больш чым за 20 хвілін», — сказаў ён. Чакаецца, што найбольш загрузжаны будзе праспект Пераможаўці і вуліцаў у Мінску, на якіх будуць праходзіць спаборніцтвы, спартсмен павінен быць дастаўлены не больш чым за 20 хвілін», — сказаў ён.

«Кампенсацыйныя левыя павароты будуць рэалізаваны праз правы паварот, гэта значыць у раўне пазначаных скрыжаванняў трэба будзе павярнуць направа, даехаць да развязкі, зрабіць там разварот і працягнуць рух, перасякаючы праспект Дзяржынскага. Альбо павярнуць на найбліжэйшых раз'язках», — расказаў начальнік УДАІ ГУУС Мінгарвыканкама. Таксама ён дадаў, што на час правядзення гульніў уезд з праспекта Пераможаўці на вуліцу Няміга будзе дазволена толькі для транспарту, задзейнічанага для забеспячэння гульніў.

Вадзім Гаркун адзначыў, што тэставыя турніры па велогонках, якія прайшлі ў Мінску ў маі, паказалі, што пры шырокім асвятленні і інфармаванні насельніцтва з падрабязным указаннем маса, якасць абмежаваны рух транспарту, ніякіх сур'ёзных эксцэсаў і ускладненняў руху не адбылося, таму спецыялісты судзілі, што праблем не ўзнікне і падчас гульніў.

Укараненне гэтых новаўвядзенняў пачнецца за 7—10 дзён да старту Еўрапейскіх гульніў, каб жыхары і госці сталіцы візуальна ўяўлялі ўсе гэтыя змены і былі да іх гатовыя.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ.

Факт

У Лепелі прагрымеў выбух

Пацярпелі гаспадары-пенсіянеры. Удзень у службу выратавання «101» паступіла паведамленне пра выбух на 1-й Сяноўнай вуліцы ў Лепелі. Прыбыўшыя на месца ратавальнікі ўстанавілі, што адбылося абвалванне сцен і даху блочнай прыбудовы да прыватнага жыллага дома.

Да прыбыцця падраздзяленняў МНС гаспадар дома і яго жонка — абое пенсіянеры — з аплікам рознай ступені былі шпіталізаваны ў бальніцу.

У выніку выбуху ў прыбудаваным памяшканні разбураныя тры сцяны, штолевае перакрыццё, на кухні пашкодзаныя штолевае перакрыццё і маёмасць. У ходзе папярэдняй праверкі выявіліся, што прыбудова выкарыстоўвалася як санвузел і кацельня. Жылы дом для далейшага пражывання прыдатны, паведамлілі ў МНС. Прычына здарэння высвятляецца.

На некалькіх вадаёмах загінула рыба

Такія факты былі выяўлены за апошнія дні, паведамлілі ў Дзяржаўнай інспекцыі аховы жыллёвага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Прычыны гібелі рыбы на вадаёмах у Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай абласцях высвятляюць кампетэнтныя органы. Загінулі рыбы выявілі на возеры Званым у Полацкім раёне, меліяраваным участку ракі Патачанка ў Дошчыцкім раёне, у вадаёме каля вёскі Трылесіна ў Дрыбінскім раёне, абводным канале каля вёскі Ялча ў Чэрвеньскім раёне і на Дзяржынскім вадасховішчы.

Ва ўсіх выпадках адбаныя пробы вады для даследавання яе на наяўнасць забруджальных рэчываў, рыба будзе накіравана на ветсанэкспертызу. Для атрымання вынікаў аналізу спатрэбіцца некалькі дзён, зараз ідзе збор і ўтылізацыя рыбы. Там, дзе ёсць падставы лічыць, што забруджванне і пільва рыбы адбыліся

з прычыны правядзення сельгасработ на прылеглых да водных аб'ектаў участках, выкліканыя следча-аператыўныя групы. Так, напрыклад, на беразе ракі Патачанка інспектары выявілі месца з выпаленай травой і жоўклымі дрэвамі — магчыма, гэта наступствы зліву ў ваду якіх-небудзь хімікатаў.

Згодна з Водным кодэксам, выкарыстоўваць угнаенні і хімічныя сродкі абароны раслін на адлегласці да 10 метраў па гарызанталі ад берагоў воль ліні водных аб'ектаў забаронена. На гэта яшчэ раз будзе звернута ўвага кіраўнікоў усіх сельгаспрадпрыемстваў, паведамлілі ў Дзяржінспекцыі.

Стартуе спецыяльная праграма «Мак»

Прафілактычная кампанія прыдзе па ўсёй краіне. Яе мэта — выключыць распаўсюджванне наркатыўнасці, выявіць і знішчыць пасевы канопель і маку. Гэтую праграму супрацоўнікі наркантэрміну пачнуць 1 чэрвеня і завершаць 15 верасня.

За незаконны пасев, вырошчванне маку і канопель без мэты збыту грамадзянам пагражае штраф у памеры да 20 базавых велічын згодна з артыкулам 16.1 КаАП Рэспублікі Беларусь.

У выпадках, калі макавы промысел пастаўлены на паток, фігурантам пагражае кримінальная адказнасць. Артыкулам 329 Кримінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь за пасев або вырошчванне з мэтай збыту, забароненых для вырошчвання раслін ці культурываанне з той жа мэтай сарту канопель, маку ці іншых раслін, якія змяшчаюць наркатычныя рэчывы, прадугледжана пазбаўленне волі да трох гадоў. Сам жа збыт такога «тавару», а менавіта галовак маку, канопель, адносіцца да катэгорыі цяжкіх злачынстваў і караецца пазбаўленнем волі тэрмінам ад пяці да васьмі гадоў.

Таму не варта спрабаваць камусяці прадаць вырашчаныя ў сябе на зямельных участках наркатычнасцьныя расліны (мак, каноплі і да т. п.). Міліцыя перасцерагае грамадзян не высяваць на прыватных участках, агародах мак і каноплі. Калі дзікарослыя расліны ўсё ж з'явіліся, іх

неабходна знішчыць разам з іншым пустазеллем.

Лесаруб-нелегал спілаваў 242 дрэвы

Дзяржінспектары Стаўбоўскай міжрайінспекцыі і супрацоўнікі мясцовага лясгаса затрымалі 56-гадовага жыхара райцэнтра, які арганізаваў незаконную высеку ў лясным масіве каля вёскі Казейкі.

Некалькі дзён запар мужчына і нанятыя ім работнікі прыязджалі ў лес, затрыманы спілаваў хвой і бярозы, а яго таварышы групі бярэвны ў ЗІЛ, які належыць лесарубу. Па словах парувальніка, драўніну ён нарыхтоўваў пад заказ — каму на дрэвы, каму на дошкі.

Сяргей РАСОЛЬКА.

Наименование банка: ОАО «Банк БелВЭБ»
Юридический адрес ОАО «Банк БелВЭБ»:
Республика Беларусь, 220004, г. Минск, просп. Победителей, 29

**КОНСОЛИДИРОВАННЫЙ ОТЧЕТ
О ФИНАНСОВОМ ПОЛОЖЕНИИ
на 31 декабря 2018 г.**

	Прим.	2018 г.	2017 г.
Активы			
Денежные средства и их эквиваленты	7	685 624	720 387
Драгоценные металлы		334	504
Средства в кредитных организациях	8	62 105	59 207
Кредиты клиентам	9	2 883 177	2 586 356
Инвестиционные ценные бумаги	10	556 286	537 413
Инвестиции в ассоциированные компании	12	4 029	3 891
Основные средства	13	120 383	147 372
Активы, построенные для продажи	14	–	7 848
Инвестиционная недвижимость	11	–	4 295
Нематериальные активы	15	44 376	36 096
Текущий актив по налогу на прибыль		2 327	2 757
Отложенные активы по налогу на прибыль	16	3 455	15 385
Прочие активы	18	39 652	31 906
Итого активы		4 401 748	4 153 417
Обязательства			
Средства кредитных организаций	19	1 300 240	1 050 670
Задолженность перед Национальным банком Республики Беларусь	20	22	5 009
Средства клиентов	21	2 192 704	2 341 774
Выпущенные долговые ценные бумаги	22	102 928	4 507
Текучие обязательства по налогу на прибыль		4 177	8 215
Отложенные обязательства по налогу на прибыль	16	319	988
Прочие обязательства и резервы	18	43 404	33 112
Субординированный кредит	23	220 461	199 340
Итого обязательства		3 864 255	3 643 615
Капитал			
Уставный капитал	24	473 057	473 057
Эмиссионный доход		458	458
Дополнительный капитал		5 485	5 485
Фонд переоценки зданий		12 746	22 771
Фонд переоценки ценных бумаг		10 926	16 606
Нераспределенная прибыль / (накопленный дефицит)		34 821	(17 756)
Итого капитал, приходящийся на акционеров Банка		537 493	500 621
Неконтрольные доли участия	5	–	9 181
Итого капитал		537 493	509 802
Итого капитал и обязательства		4 401 748	4 153 417

**КОНСОЛИДИРОВАННЫЙ ОТЧЕТ
О ПРИБЫЛИХ И УБЫТКАХ
за год, закончившийся 31 декабря 2018 г.**

	Прим.	2018 г.	2017 г.
Процентные доходы			
Кредиты клиентам		273 100	303 587
Инвестиционные ценные бумаги		34 327	50 075
Средства в кредитных организациях		4 346	4 328
Финансовая аренда		48	84
Итого процентные доходы		311 821	358 074
Процентные расходы			
Средства кредитных организаций		(41 881)	(74 230)
Средства клиентов		(64 916)	(81 322)
Субординированный кредит		(17 041)	(14 303)
Выпущенные долговые ценные бумаги		(2 206)	(575)
Итого процентные расходы		(126 044)	(170 430)
Чистый процентный доход		185 777	187 644
Расходы по кредитным убыткам	17	(24 362)	(102 837)
Убыток от модификации кредитов	9	(20 715)	–
Чистый процентный доход после расходов по кредитным убыткам		140 700	82 612
Эффект первоначального признания активов, по которым начисляются проценты		(17 501)	(2 195)
Чистые комиссионные доходы	26	61 150	57 251
Чистые доходы/(расходы) по операциям в иностранной валюте: - торговые операции		29 431	27 616
- операции с производными финансовыми инструментами		(75)	(142)
- переоценка валютных статей		(23 523)	(6 260)
Финансовый результат от выбытия дочерней компании	5	4 718	1 036
Доля в прибыли / (убытке) ассоциированных компаний	12	38	(24)
Прочие доходы	27	31 714	44 251
Непроцентные доходы		85 952	123 728
Расходы на персонал	28	(68 416)	(63 307)
Амортизация	11, 13, 15	(24 760)	(22 394)
Налоги кроме налога на прибыль		(3 509)	(3 868)
Прочие операционные расходы	28	(69 881)	(62 950)
Прочие доходы / (расходы) от обесценения и создания/ (восстановления) прочих резервов	17	4 020	(1 095)
Непроцентные расходы		(161 546)	(153 614)
Прибыль до расходов по налогу на прибыль		65 106	52 726
Расходы по налогу на прибыль	16	(19 177)	(8 677)
Прибыль за отчетный год		45 929	44 049
Приходящаяся на: - акционеров Банка		45 023	42 405
- неконтрольные доли участия		906	1 644
Итого прибыль		45 929	44 049

**Аудиторское заключение
независимой аудиторской организации
по консолидированной финансовой отчетности
Открытого акционерного общества «Белнешэкономбанк»
за период с 1 января по 31 декабря 2018 г.**

Г-ну Матюшевскому В.С.
Председателю Правления
Открытого акционерного общества «Белнешэкономбанк»

Акционерам, Наблюдательному Совету, Аудиторскому комитету и Правлению Открытого акционерного общества «Белнешэкономбанк»

Мнение
Мы провели аудит консолидированной финансовой отчетности Открытого акционерного общества «Белнешэкономбанк» и его дочерних организаций (далее – «Банк»), состоящей из консолидированного отчета о финансовом положении по состоянию на 31 декабря 2018 г., консолидированного отчета о прибылях или убытках, консолидированного отчета о совокупном доходе, консолидированного отчета об изменениях в капитале и консолидированного отчета о движении денежных средств за год, закончившийся на указанную дату, а также примечаний к консолидированной финансовой отчетности, включая краткий обзор основных положений учетной политики. Эти вопросы мы рассмотрели в контексте нашего аудита консолидированной финансовой отчетности в целом и при формировании нашего мнения об этой отчетности, и мы не выражаем отдельного мнения по этому вопросу. В отношении каждого из указанных ниже вопросов наше описание того, как соответствующий вопрос был рассмотрен в ходе нашего аудита, приводится в этом контексте. Мы выполнили обязанности, описанные в разделе «Ответственность аудитора за аудит консолидированной финансовой отчетности» нашего заключения, в том числе по отношению к этому вопросу. Соответственно, наш аудит включал выполнение процедур, разработанных в ответ на нашу оценку рисков существенного искажения консолидированной финансовой отчетности. Результаты наших аудиторских процедур, в том числе процедур, выполненных в ходе рассмотрения указанных ниже вопросов, служат основанием для выражения нашего аудиторского мнения о прилагаемой консолидированной финансовой отчетности.

Основание для выражения мнения
Мы провели аудит в соответствии с требованиями Закона Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. № 56-3 «Об аудиторской деятельности», национальными правилами аудиторской деятельности, действующими в Республике Беларусь, и Международными стандартами аудита (МСА). Наши обязанности в соответствии с этими правилами и стандартами описаны далее в разделе «Ответственность аудитора за аудит консолидированной финансовой отчетности» нашего заключения. Мы независимы по отношению к Банку в соответствии с «Кодексом этики профессиональных бухгалтеров Совета по международному стандарту этики для бухгалтеров» (Кодекс МСЭБ) и этическим требованиям, применимыми к нашему аудиту консолидированной финансовой отчетности в Республике Беларусь, и нами выполнены прочие этические обязанности в соответствии с этими требованиями и Кодексом МСЭБ. Мы полагаем, что полученные нами аудиторские доказательства являются достаточными и надлежащими, чтобы служить основанием для выражения нашего мнения.

Ключевые вопросы аудита
Ключевые вопросы аудита – это вопросы, которые, согласно нашему профессиональному суждению, являлись наиболее значимыми для нашего аудита консолидированной финансовой отчетности за текущий период. Эти вопросы были рассмотрены в контексте нашего аудита консолидированной финансовой отчетности в целом и при формировании нашего мнения об этой отчетности, и мы не выражаем отдельного мнения по этому вопросу. В отношении каждого из указанных ниже вопросов наше описание того, как соответствующий вопрос был рассмотрен в ходе нашего аудита, приводится в этом контексте. Мы выполнили обязанности, описанные в разделе «Ответственность аудитора за аудит консолидированной финансовой отчетности» нашего заключения, в том числе по отношению к этому вопросу. Соответственно, наш аудит включал выполнение процедур, разработанных в ответ на нашу оценку рисков существенного искажения консолидированной финансовой отчетности. Результаты наших аудиторских процедур, в том числе процедур, выполненных в ходе рассмотрения указанных ниже вопросов, служат основанием для выражения нашего аудиторского мнения о прилагаемой консолидированной финансовой отчетности.

Ключевой вопрос аудита
Резерв под ожидаемые кредитные убытки по кредитам клиентам в соответствии с МСФО (IFRS) 9
Определение величины резерва под ожидаемые кредитные убытки по кредитам клиентам является ключевой областью суждения руководства Банка. Выявление факторов значительного увеличения кредитного риска, включающее выявление изменения риска наступления дефолта на протяжении всего оставшегося срока действия финансового инструмента, выявление наступления дефолта (этапы обесценения), а также определение значений вероятности дефолта, уровня восстановления и коэффициента макропрогноза являются процессом, включающим значительное использование профессионального суждения, использование допущений.

Как соответствующий ключевой вопрос был рассмотрен в ходе нашего аудита
Наши аудиторские процедуры включали в себя анализ методологии оценки резерва под ожидаемые кредитные убытки по кредитам, предоставленным юридическим и физическим лицам, тестирование средств контроля над процессом кредитования клиентов, включая тестирование контролей по учету просроченной задолженности, а также процедуры в отношении выявления факторов значительного увеличения кредитного риска и признаков обесценения кредитов.

**КОНСОЛИДИРОВАННЫЙ ОТЧЕТ
о совокупном доходе
за год, закончившийся 31 декабря 2018 г.**

	Прим.	2018 г.	2017 г.
Прибыль за год		45 929	44 049
Прочий совокупный (расход) / доход		–	–
Прочий совокупный доход, подлежащий переклассификации в состав прибыли или убытка в последующих периодах		–	–
Нераспределенные доходы по операциям с инвестиционными ценными бумагами, имеющимися в наличии для продажи		неприменимо	16 606
Чистая величина изменения справедливой стоимости долговых инструментов, оцениваемых по справедливой стоимости через прочий совокупный доход		(11 375)	неприменимо
Величина изменения оценочного резерва под ожидаемые кредитные убытки по долговым инструментам, оцениваемым по справедливой стоимости через прочий совокупный доход		(652)	неприменимо
Чистый прочий совокупный доход, подлежащий переклассификации в состав прибыли или убытка в последующих периодах		(12 027)	16 606
Прочий совокупный расход, не подлежащий переклассификации в состав прибыли или убытка в последующих периодах		–	–
Переоценка зданий	24	(9 429)	–
Влияние налога на прибыль	16	(219)	–
Чистый прочий совокупный расход, не подлежащий переклассификации в состав прибыли или убытка в последующих периодах		(9 648)	–
Прочий совокупный (расход) / доход за год		(21 675)	16 606
Итого совокупный доход за год		24 254	60 655
Приходящаяся на: - акционеров Банка		23 348	59 011
- неконтрольные доли участия		906	1 644
Итого		24 254	60 655

**КОНСОЛИДИРОВАННЫЙ ОТЧЕТ
об изменениях в капитале
за год, закончившийся 31 декабря 2018 г.**

	Приходится на акционеров Банка					
	Уставный капитал	Эмиссионный доход	Дополнительный капитал	Фонд переоценки зданий	Нераспределенная прибыль / (накопленный дефицит)	Итого
На 1 декабря 2016 г.	473 057	458	5 485	23 390	–	(51 141)
Прибыль за год	–	–	–	–	–	42 405
Прочий совокупный расход за год	–	–	–	–	–	(16 606)
Итого совокупный доход / (расход) за год	–	–	–	–	–	25 799
Амортизация фонда переоценки зданий за вычетом налога (Применение 24)	–	–	–	(619)	–	619
Выбытие дочерней компании (Применение 5)	–	–	–	–	–	–
Дивиденды акционерам Банка (Применение 24)	–	–	–	–	–	(9 639)
Дивиденды, выплаченные дочерним компаниям	–	–	–	–	–	(1 440)
На 1 декабря 2017 г.	473 057	458	5 485	22 771	16 606	(17 756)
Влияние применения МСФО (IFRS) 9 (Применение 3)	–	–	–	–	6 347	18 108
Остаток на 1 января 2018 г., пересчитанный в соответствии с МСФО (IFRS) 9	473 057	458	5 485	22 771	22 953	352 525 076
Прибыль за год	–	–	–	–	–	45 023
Прочий совокупный доход за год	–	–	–	–	–	(21 675)
Итого совокупный доход за год	–	–	–	–	–	23 348
Амортизация фонда переоценки зданий за вычетом налога (Применение 24)	–	–	–	(298)	–	298
Выбытие дочерней компании (Применение 5)	–	–	–	–	–	–
Дивиденды акционерам Банка (Применение 24)	–	–	–	–	–	79
На 31 декабря 2018 г.	473 057	458	5 485	12 746	10 926	34 821

**Информация об участниках банковского холдинга и связанных с ними лицах
Открытого акционерного общества «Белнешэкономбанк» (ОАО «Банк БелВЭБ»)
(полное и сокращенное (в скобках) наименование головной организации банковского холдинга) по состоянию на 01.01.2019**

№/п/п	Полное и сокращенное (в скобках) наименование юридического лица, фамилия и инициалы физического лица	Место нахождения, место жительства	Фактическое место нахождения, место жительства	Основной вид деятельности юридического лица, дата рождения физического лица	Основание оказания существенного влияния	Дата наступления основания оказания существенного влияния	Удельный вес голосов в процентах	Доля участия в уставном фонде в процентах	Информация о вхождении юридического лица в состав иных банковских групп, банковского холдинга	Основание не включения информации о деятельности
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Головная организация и участники банковского холдинга									
1.1	Открытое акционерное общество «Белнешэкономбанк» (ОАО «Банк БелВЭБ»)	220004, г. Минск, пр. Победителей, 29	220004, г. Минск, пр. Победителей, 29	Банковская						
1.2	Унитарное страховое предприятие «БелВЭБ (УСП «БелВЭБ Страхование»)	220073, г. Минск, ул. Скрыганова, 6, к. 405	220073, г. Минск, ул. Скрыганова, 6, к. 405	Страхование	1.1Н	28.11.2001 (1.1Н)	100,00 (1.1Н)		Нет	
1.3	Общество с ограниченной ответственностью «БелВЭБлизинг» (ООО «БелВЭБлизинг»)	220073, г. Минск, ул. Скрыганова, дом 6, офис 505	220073, г. Минск, ул. Скрыганова, дом 6, офис 505	Финансовый лизинг	1.1Т	06.03.2018 (1.1Т)	49,00 (1.1Т)	49,00 (1.1Т)	Нет	
1.4	Открытое акционерное общество «ВЭБ Технологии» (ООО «ВЭБ Технологии»)	220073, г. Минск, ул. Скрыганова, дом 6, комн. 601	220073, г. Минск, ул. Скрыганова, дом 6, комн. 601	Деятельность в области компьютерного программирования	1.1ОЕСН	02.03.2018 (1.1ОЕСН)	99,90 (1.1ОЕСН)	99,90 (1.1ОЕСН)	Нет	
1.5	Закрытое акционерное общество «Сивельга» (ЗАО «Сивельга»)	220004, г. Минск, ул. Короля, 2	220004, г. Минск, ул. Короля, 2	Производство обуви	1.1Т	25.08.2005 (1.1Т)	25,00 (1.1Т)	25,00 (1.1Т)	Нет	
2	Лица, передавшие право на участие в управлении участником банковского холдинга, указанным в графе 2 пункта 1 настоящего приложения									
2.1										
3	Индивидуальный предприниматель (управляющий)									
И. о. Председателя Правления Исполнитель 25 марта 2019 г.										

Годовая консолидированная бухгалтерская (финансовая) отчетность за 2018 год, составленная в соответствии с требованиями МСФО, в полном объеме вместе с аудиторским заключением, подтверждающим ее достоверность, размещена на сайте www.belvab.by в разделе «О Банке / Финансовые показатели деятельности банка / Годовая финансовая отчетность / Годовая отчетность по МСФО за 2018 год».

Лицензия Национального банка Республики Беларусь от 21.12.2018 № 6. УНП 100010078.

Использование различных моделей и допущений в расчете ожидаемых кредитных убытков может существенно повлиять на уровень резерва под ожидаемые кредитные убытки по кредитам клиентам. В силу существенности сумм кредитов клиентам, а также значительного использования профессионального суждения, оценка резерва под ожидаемые кредитные убытки представляет собой ключевой вопрос аудита. Информация о резерве под ожидаемые кредитные убытки по кредитам клиентам, а также подход руководства Банка к оценке и управлению кредитным риском описаны в Примечаниях 3, 9 и 29 к консолидированной финансовой отчетности.

Мы проанализировали последовательность суждений руководства Банка, применяемых при расчете резерва под ожидаемые кредитные убытки. Мы проанализировали информацию о резерве под ожидаемые кредитные убытки по кредитам, раскрытую в примечаниях к консолидированной финансовой отчетности.

Наши аудиторские процедуры в отношении оценки зданий включали анализ компетентности и объективности независимой оценки, привлечение руководства Банка, изучение принятых существенных допущений, а также сопоставление исходных данных, использованных при оценке, с доступной рыночной информацией о стоимости объектов и иными данными, наблюдаемыми на рынке. Для анализа методологии оценки и принятых допущений нами были привлечены собственные специалисты в области оценки недвижимости.

Мы рассмотрели информацию об оценке справедливой стоимости зданий, раскрытую в примечаниях к консолидированной финансовой отчетности.

Оценка справедливой стоимости зданий
Методы оценки справедливой стоимости зданий могут носить субъективный характер и основываться на различных допущениях о ценнообразующих факторах. Различные методы оценки и использование допущений могут оказывать существенное влияние на результат оценки справедливой стоимости. В силу существенности суммы зданий, высокой степени субъективного суждения и потенциального эффекта на консолидированную финансовую отчетность Банка оценка справедливой стоимости зданий рассматривается нами как один из ключевых вопросов аудита.

Для определения рыночной стоимости зданий на отчетную дату привлекал независимую оценку. Независимый оценщик применял сравнительный метод в ходе оценки. Оценка изменения справедливой стоимости зданий за отчетный период проводилась с использованием результатов анализа актуальной рыночной информации.

Информация об оценке справедливой стоимости здания описана в Примечаниях 4, 13 и 30 к консолидированной финансовой отчетности

Ответственность руководства и Наблюдательного Совета ОАО «Банк БелВЭБ» за консолидированную финансовую отчетность
Руководство несет ответственность за подготовку и достоверное представление указанной консолидированной финансовой отчетности в соответствии с МСФО и за систему внутреннего контроля, которую руководство считает необходимой для подготовки консолидированной финансовой отчетности, не содержащей существенных искажений вследствие недобросовестных действий или ошибок. При подготовке консолидированной финансовой отчетности руководство несет ответственность за оценку способности Банка продолжать непрерывно свою деятельность, за раскрытие в соответствующих случаях сведений, относящихся к непрерывности деятельности, и за составление отчетности на основе допущения о непрерывности деятельности, за исключением случаев, когда руководство намеревается ликвидировать Банк, прекратить его деятельность или когда у него нет реальной альтернативы таким действиям. Наблюдательный Совет ОАО «Банк БелВЭБ» несет ответственность за надзор за процессом подготовки консолидированной финансовой отчетности Банка.

Ответственность аудитора за аудит консолидированной финансовой отчетности
Наши цели заключаются в получении разумной уверенности в том, что консолидированная финансовая отчетность в целом не содержит существенных искажений вследствие недобросовестных действий или ошибок, и в выпуске аудиторского заключения, содержащего наше мнение. Разумная уверенность представляет собой высокую степень уверенности, но не является гарантией того, что аудит, проведенный в соответствии с требованиями Закона Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. № 56-3 «Об аудиторской деятельности», национальными правилами аудиторской деятельности, действующими в Республике Беларусь, и Международными стандартами аудита, всегда выявит существенное искажение при его наличии. Искажения могут быть результатом недобросовестных действий или ошибок

**Консолидированный отчет
о движении денежных средств
за год, закончившийся 31 декабря 2018 г.**

	Прим.	2018 г.	2017 г.
Прибыль за отчетный период		45 929	44 049
Корректировки:			
Амортизация	28	24 760	22 394
Расходы по налогу на прибыль	16	19 177	8 677
Создание резервов под обесценение и прочих резервов	17	20 342	103 992
Доля в (прибыли) / убытке ассоциированных компаний	12	–	(38)
Доход от выбытия дочерних компаний	5	(4 718)	(1 036)
Переоценка валют			

ЗАКОН І ПАРАДАК НА СТАЛЬНОЙ МАГІСТРАЛІ

СУТАЧНЫ
пасажырапакот станцыі
«Мінск-Пасажырскі»
з улікам транспарту — звыш
100 тысяч чалавек.
З надыходам цяпла
і дачнага сезона людзей
на чыгунцы робіцца яшчэ
больш. Карэспандэнты
«Звязды» далучыліся
да супрацоўнікаў транспартнай
міліцыі і паглядзелі,
як падтрымліваюць бяспеку
на стальной магістралі.

Аляксей ЧАЙКОЎСКІ і Андрэй ФЕДАРОВІЧ.

— Гадзіна пік для транспартнай міліцыі — раніца і вечар. Час, калі людзі дабіраюцца на працу і вяртаюцца з яе. А яшчэ другая палова пятніцы — дзень раз'ездаў перад выхаднымі, — тлумачыць начальнік аддзялення аховы правапарадку і прафілактыкі Мінскага АУС на транспарце падпалкоўнік міліцыі Аляксандр КАРПОВІЧ.

«Транспартнікі» сталічнага АУС забяспечваюць ахову грамадскага парадку на 11 чыгуначных станцыях і 12 прыпынчальных пунктах, якія знаходзяцца ў межах гарадоў Мінска, Маладзечна, Барысава і Слуцка, а таксама ў цягніках, якія рухаюцца па тэрыторыі Мінскай вобласці. Маршруты суправажэння саставаў распрацоўваюцца ў адпаведнасці з аналізам аператыўнай абстаноўкі.

па гучнай сувязі. Народ на пероне ажывіўся.
— Да Маладзечна дабярэся? — сумняваецца бабуля з вялікай торбай у чырвоныя ружы.
— Гэтая, — указвае на электрычку жанчына гадоў 50, — на Хмелеўку стаіць?
— Дзе тая пятая платформа!? — злучаецца мужчына ў цёмных акуларах.

раю, — шпурляе багаж на лаўку і сыходзіць паліць.
— Прыемна, канешне, бачыць такі давер да супрацоўнікаў міліцыі, але пакадаць асабістыя рэчы без нагляду нельга. У першую чаргу пра сваю маёмнасць чалавек павінен клапаціцца сам. Далей ужо ў справу ўступаем мы. Людзі часта думаюць, што іх цяжкі чамадан ніхто не падыме, і «хаваюць» яго дзесьці ў куце вакавала. Але, як паказвае практыка, і на непад'ёмны багаж знаходзіцца свой асілак, — кажа старшы прапаршчык.

Андрэй Іванавіч служыць у органах унутраных спраў з 2008 года. Мужчына з адукацыяй інжынера, але працаваў па спецыяльнасці не захацеў: «Яшчэ падчас вучобы зразумеў, што не маё».
— Я ў міліцыі ўжо трэці год. Прышоў сюды пасля арміі. Цяпер звычайна вучуся ў Баранавіцкім дзяржаўным універсітэце, — уступае ў размову сяржант міліцыі Аляксей ЧАЙКОЎСКІ.
Нарад суправажэння саставаў складаецца з двух міліцыянераў. Для аховы парадку на чыгунцы часам далучаюцца байцы АМАПа, салдаты ўнутраных войскаў, працуюць дружнынікі.
«Паважаныя пасажыры! Наш цягнік рухаецца да станцыі «Гудайгай», — разнісоўца па электрычку. Крануліся. У вагоне мнагалюдна. Месяцы каля акана і па ходзе руху цягнік займаюцца ў лічаныя секунды. З краю каля праходу — свабодна.
— Грамадзянін, прачынаеся, — звяртаецца Андрэй Іванавіч да мужчыны, які прыгрэўся і задрамаў.
— Што здарылася? — спужаўся пасажыр. — Я нічога не парухаў!
— Адны абураліся, што мы турбуем іх салодкі сон, другія — усё разумеюць. У любым выпадку робіцца гэта выключна для саміх грамадзян.

— Мы з мужам кожныя выхадныя ездзім на электрычку на дачу ў Бяры. Нічога крывадушнага на нашай памяці тут не здаралася, але з міліцыяй няк усё роўна спакойнай, — лічыць пасажырка з часопісам у руках.
— Мабыць, які злодзей і хацеў што ўчыніць, але ўбачыць людзей у форме і спужаецца! — падтрымлівае жонку мужчына гадоў 50.
І сапраўды, прысутнасць ахоўнікаў парадку ў цягніку, з аднаго боку, прымушае пасажыраў паводзіць сябе больш стрымана, з другога — дазваляе пачувацца больш бяспечна.
— Грамадзяне ў нейвярозым стане — патэнцыйныя ахвяры злодзей і хуліганства. А часта і самі завадатары розных канфліктных сітуацый, — кажуць міліцыянеры. — На шчасце, такіх пасажыраў з кожным годам становіцца усё менш. Нагадаем, чалавек у алкагольным ап'яненні чыгуначнікі маюць права адмовіць у праездзе. Білет у такім выпадку здаецца атрымаецца. Буянаў высаджаюць на найбліжэйшай станцыі. Гэта робіцца дзеля агульнай бяспекі. Чыгунка — не месца для застоўляў.

За адчыненую фортку або месца, якое не ўступілі пенсіянеру, пасажыры ўжо даўно не спрачаюцца. Хуліганствы — рэдка з'ява ў цягніках. У цэлым абстаноўка на чыгунцы, у адрозненне ад знакамітых дзевяностых, спакойная. Наваў на міні-кафе на вакавала ўсё мірна. Стала менш у вагонах і несанкцыяванага гандлю. Суперклея, нажніц, пальчаткі — шукайце ў крамах.
Губляюцца на вакавале рэдка. Затое амаль кожны дзень міліцыянеры зна-

— Пытанні кшталту «як прайсці на той ці іншы пец» або «у якім напрамку рухаецца цягнік» — самыя частыя, з якімі да нас звяртаюцца людзі. Мы як інфармбюро для пасажыраў, — жартуе камандзір аддзялення роты ППСМ Мінскага АУС на транспарце старшы прапаршчык міліцыі Андрэй ФЕДАРОВІЧ.
Перад тым як прыступіць да патрулявання непасрэдна па саставе, нарад кантралюе пасады людзей у электрычку.
— Можаче аглядзець маю торбу. Нічога забароненага ў ёй няма, — звяртаецца да Андрэя Іванавіча мужчына ў сіняй майцы. — Я вам дава-

Бо людзі торбу на паліцу закінулі, заснулі і забыліся пра яе на гадзіну-дзве. А злучынец усё бачыць. Раскрыць такія правапарушэнні доволі цяжка, таму лепей іх прадухіліць.
Каля 70 працэнтаў злучэнстваў, якія адбываюцца на транспарце, — гэта крадзяжы. Сцвягаюць мабільныя тэлефоны, кашалькі, торбы і нават мяшкі з бульбай! Так, было ў практыцы калег і такое.
— Людзі часта кладуць мабільны тэлефон на стол у плацкартным вагоне, напрыклад, а самі ідуць па гарбату або ў туалет. Вяртаюцца, а гаджэта няма. Падобная сітуацыя і з кашалькамі, якія пасажыры пакідаюць у кішэнях куртак, — расказваюць супрацоўніцы. — Ёсць і тыя, хто просіць спадарожнікаў папільнаваць некалькі хвілін свае рэчы. Праўда, не заўсёды незнаёмец аказваецца сумленным.

ходзяць тых, хто ў вышук: «Учора, напрыклад, затрымалі мужчыну, які скраў у знаёмага банкаўскую картку і зняў з яе грошы».
«Паважаныя пасажыры! У мэтах вашай бяспекі просім звяртаць увагу на падазроны асоб, пакінутыя без нагляду рэчы. У выпадку іх выяўлення — неадкладна паведаміць пра гэта супрацоўніку міліцыі або па тэлефоне 102», — раяць па гучнай сувязі.
Забываюць у цягніках усё што заўгодна! Ад куртак да хатніх гадаванцаў. Сярод лідараў забытых рэчаў — парасоны і пальчаткі.
— Малады чалавек, зрабіце сваю «катрынку» крыху цішэй, — злучаецца расчыраваная мадам у белым капелюшы. — Я іншую музыку люблю!
Хлопец дэманстравальна падключае навушнікі да тэлефона і адварочваецца ад спадарожніцы.

Станцыя «Ждановічы».
— Тут паліць забаронена, — звяртаецца Андрэй Іванавіч да пасажыра, які збіраўся закурываць.
— Прабачце, не ведаў! Больш не буду! Я тут праездам, — апраўдваецца мужчына.
Па словах міліцыянераў, новаўвядзенне 2015 года, калі на перонах і непасрэдна перад уваходам у будынак вакавала ў сталецы з'явіліся месцы для курэння, прыжылося ў грамадзян. Ня-хад і не адразу. Цяпер рэдка «госьці» перастаўць закон. Згодна з артыкулам 17.9 КаАП РБ, курэнне на тэрыторыі вакавала забаронена, а за парушэнне прадугледжана адміністрацыйная адказнасць да 4 базавых велічынь.
— Пераход чыгуначных пугей у неналежныя месцы — доволі часта правапарушэнне. На жаль, людзі не разумеюць, што некалькі выйгра-ных секундаў могуць каштаваць ім не толькі грошай (штраф да дзвюх базавых велічынь), але і жыцця, — кажа Аляксей.

Асобная цяга да чыгункі ў моладзі, якая апошні час панадзілася маляваць на вагонах цягнікоў. Выява можа з'явіцца літаральна за некалькі хвілін, пакуль састаў знаходзіцца на прыпынку або ў адстоі. За пашкоджанне транспарту прадугледжана крывадушная адказнасць (грамад-скія працы, або штраф, або арышт на тэрмін да трох месяцаў).
У асобную катэгорыю правапарушэнняў можна вылучыць так званыя зачэпераў — людзей, якія практыкуюць язду на цягніках звонку. Іх

на беларускай чыгунцы, на жаль, таксама хапае. Яны катаюцца на дахах вагонаў, чапляюцца за якія-небудзь канструкцыйныя збоку.
— Сярэдні ўзрост зачэпераў — 14—17 гадоў. Што імі рухае? Не жапае адрэналіну! Менавіта так яны тлумачаць свае небяспечныя прыгоды, — кажуць ахоўнікі парадку. — Год таму быў выпадак, калі два юнакі каталіся на хваставым вагоне грузавога цягніка Мінск — Орша і саскочылі падчас руху. З адным аматарам прыгод усё ў парадку, другому — ампутавалі нагу.

Супрацоўнікі транспартнай міліцыі, які іх калегі з іншых падраздзяленняў, самым важным у службе лічыць умение знайсці падыход да кожнага чалавека. Фізічныя нагары ахоўнікаў парадку не паховаюць, хоць за змену патруль на чыгунцы праходзіць не адзін дзясяткі кіламетраў: «Увогуле, жыццё стальной магістралі зацягвае. З часам ты проста не ўяўляеш сябе на іншым месцы».

Адказнасць за недзіцячыя гульні надыходзіць з 14 гадоў. Частка 1 артыкула 18.4 КаАП прадугледжвае накладанне штрафу да трох базавых велічынь. У выпадках калі падлетак не дасягнуў гэтага ўзросту, за яго дзеянні адказваюць бацькі або тыя хто выконвае іх абавязкі.
— Сустрэкаюцца і аматары рызыкаўных сэлфі на чыгунцы, — працягвае размову пра сумнеўныя захапленні моладзі. — Гэта як трэба не цаніць сваё жыццё? Два гады таму сябры-паркуршчыкі хацелі паскакаць

«Цягнік рэгіянальных ліній эканом-класа прыбыў на станцыю «Гудайгай».
Кацярына АСМЫКОВІЧ.
Фота Ганны ЗАНКАВІЧ.

Супрацоўнікі транспартнай міліцыі, які іх калегі з іншых падраздзяленняў, самым важным у службе лічыць умение знайсці падыход да кожнага чалавека. Фізічныя нагары ахоўнікаў парадку не паховаюць, хоць за змену патруль на чыгунцы праходзіць не адзін дзясяткі кіламетраў: «Увогуле, жыццё стальной магістралі зацягвае. З часам ты проста не ўяўляеш сябе на іншым месцы».

МУС б'е трывогу: педафілаў становіцца больш

Колькасць злачынстваў супраць палавой недатыкальнасці і свабоды непяўналетніх імкліва павялічваецца

Пэўныя віды злачынстваў апошнім часам пачалі перацякаць у інтэрнет. Уважце сабе сітуацыю, якая робіцца трывіальнай у апошні час. Да вашага сына або дачкі тэксці «стукцаецца» ў сацыяльныя сеткі ў сяброў. Прычына можа быць самая розная — агульны інтарэс, хобі, паездкі ці нешта яшчэ. Завязваецца перапіска. І ў нейкі момант яна з абмеркавання, напрыклад, гончаны аўтамабіль або камп'ютарных гульні перацякае на «дрослыя» тэмы. Гэта з верагоднасцю 99,99 % азначае тое, што суразмоўца вашага дзіцяці — педафіл, які вырашыў схвацьца за фальшывай анкетай юнака або дзюўчыны, пры гэтым выдатна валодае лексіконам пэўнай узроставай катэгорыі.

Стасункі ахвяры і злачынцы адбываюцца па звычайным сцэнарыі. У нейкі момант падчас гутаркі на інтымныя тэмы суразмоўца просіць пераслаць фота з разраду «18+». Калі гэта зроблена — рубікон пройдзены, і пачынаецца шантаж. Злымынік, ведучы псіхалогію падлетка, пераконвае апошняга, што пра гэта стане вядома яго сябрам і знаёмым. Што такое рэгуляцыя ў пераходным узросце — мы ведаем усё. І каб гэтага не адбылося, суразмоўца пакрысе схіляе свайго непяўналетняга візаві да сустрэчы ў рэальнасці.

І вярта адзначаць да таго ж, што, па дадзеным з 2013-га да красавіка 2019 года, 30 % падлеткаў, якія спазналі на сабе сексуальны гвалт, — гэта хлопчыкі. Прычым гэтая доля расце. Яшчэ два гады таму іх было 20 %. Імкліва павялічваецца колькасць злачынстваў супраць палавой недатыкальнасці і свабоды непяўналетніх. Калі ў 2012 годзе іх было выяўлена 38, то ўжо ў мінулым годзе — 831. Прычым цяжкі і асабліва цяжкія злачынстваў прыбавілася

за гэты час у 32 разы — з 16 да 513. І ўжо сёлетна са студзеня да красавіка зарэгістравана 348 выпадкаў педафіліі. Пацярпелых дзяцей стала болей утроя — 240 супраць 70. Гэтыя шакіруючыя лічбы былі агучаны на круглым stole, у якім прынялі ўдзел прадстаўнікі Галоўнага ўпраўлення па наркакантролі і супрацьдзеянні гандлю людзьмі МУС Беларусі разам з супрацоўнікамі іншых зацікаўленых ведамстваў.

Асабліваю трывогу выклікае тое, што бацькі не ведаюць, на што трэба звярнуць увагу і як карэктна растлумачыць дзецям правілы паводзін у інтэрнэце, дзе, як вядома, моладзь адчувае сябе як рыба ў вадзе. З іншага боку, такія злачынствы маюць латэнтны характар. Гэта значыць, што віноўнікі доўгі час не трапляюць у поле зроку праваахоўных органаў, здзяйсняючы злачынствы раз за разам.
— Для бацькоў вельмі важна выбудаваць такія адносіны з дзіцем, каб яны грунтаваліся на даверы, — гаворыць намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення па наркакантролі і супрацьдзеянні ганд-

лю людзьмі МУС Беларусі Дзмітрый ЦАЮН. — Калі вы знайшлі ў сына ці дачкі ў сацыяльных сетках новых сяброў, спытайце, хто гэта, дзе пазнаёміліся. Гэта здарова, нармальнае заклапочанасць бацькоў. У нашай практыцы было шмат выпадкаў, калі ў анлайн-гульні, якімі захапляюцца падлеткі, дзецям пачыналі прыходзіць бонусы ад аднаго і таго ж партнёра па гульні. Пасля завязвалася перапіска — ну і далей усё разгортвалася па апісаным вышэй сцэнарыі. Але не інтэрнэтам адзіным карыстаюцца педафілы. Яны імкнуцца быць бліжэй да дзяцей і ў рэальным жыцці. А каб хутчэй знайсці ахвяру, уладкоўваюцца ва ўстановы адукацыі, аховы здароўя, дзіцячыя дамы, спартыўныя секцыі, культурныя гурткі. Вялікая колькасць згвалтаванняў адбываецца менавіта там.
Пачасціліся і выпадкі гвалтаванняў дзяцей у сям'і. Напрыклад, маці-адзіночка знаёміцца з мужчынам. Шчасліва жанчына лунае ў аблоках, што яна патрэбна неабыхаваму да яе чалавеку. Вось толькі апошняга часам цікавіць не жанчына, а яе дачка. Або сын.

— Раней злачынствы супраць палавой недатыкальнасці мелі пераважна іншы характар. Гвалтаўнікі нападалі на дзіця ў ліфце, у лесе, на лесвіцы. Цяпер жа ў віртуальнай прасторы педафілы вельмі проста наладзіць псіхалагічны кантакт. А пасля, уплываючы на псіхіку дзіцяці, настойваюць на сустрэчы, каб здзейсніць злачынства не толькі ў віртуальнасці, але і ў рэальнасці.
Амаль палову ўсіх злачынстваў супраць палавой недатыкальнасці складаюць справы, фігурантамі якіх робяцца дзеці, маладзейшыя за 16 гадоў. У сваю чаргу, 40 % ад гэтай колькасці складаюць цяжкія і асабліва цяжкія злачынствы, здзейшаныя паўторна.
— Улік пагроз мы ўключаем і абарачэнне дзіцячай парнаграфіі. Яно не мае такіх тэмпаў росту, як злачынствы супраць палавой недатыкальнасці, але ўсё роўна застаецца актуальным. Штогоднівыя даходы дзяўчаты, якія здымаюць дзіцячае порна ў падпольных студыях для яго рэалізацыі на платных сайтах, складаюць дзясяткі тысяч долараў. Такія сумы абумоўляюць вельмі высокім попытам.
Зараз МУС пры падтрымцы Прадстаўніцтва ЮНІСЭФ завяршае распрацоўку другой галіны рэсурсу Potogut.by. Ён быў створаны два гады таму для прафілактыкі і лячэння наркаманіі. Цяпер жа ў ім яшчэ з'явіцца раздзел, прысвечаны прафілактыцы і прадухіленню злачынстваў у палавой сферай супраць дзяцей. Там будзе створаны тэматычныя блокі для дзяцей і дарослых — бацькоў, настаўнікаў, медыкаў, псіхолагаў. Мяркуюцца, што гэты рэсурс будзе выкарыстоўвацца ў навуцельным працэсе.
— Перш чым пачаць апрацоўку будучай ахвяры, педафіл збірае на яе сьвеааблівае «дасье», — кажа выкладчык псіхалогіі Рэспубліканскага інстытута вышэйшай школы Дар'я ІВАНОВА. — Напрыклад,

такім маркерам можа стаць сцяна ў акаўнце ў сацыяльнай сетцы. Калі малы піша там пра суіцідальныя думкі, пра тое, што яго ніхто не разумее, — за гэта з радасцю ўхопіцца педафіл. Таму просьба да бацькоў — адсочвайце дзейнасць вашых дзяцей у сацыяльных сетках. Сацыяльныя інжынеры — гэта вельмі сур'ёзная рэч, якая чамусьці недаацэньваецца.
Бадай, адна з самых складаных задач падчас збору доказаў віны педафіла, — гэта разгаварыць яго ахвяру. Хлопчык або дзяўчынка перажылі вялікі страс, і ім трэба стварыць адмысловыя ўмовы, каб яны не страцілі веру ў людзей і пайшлі на кантакт са следствам. У Дзяржаўным камітэце судовых экспертаў працуюць спецыяльныя пакоі апытанняў для дзяцей, якія пацярпелі ад гвалту.
— За час існавання нашага ведамства такі пакой быў задзейнічаны каля 450 разоў. Тут рэч вельмі чым. Каб дзеці раскавалі пра тое, што з імі здарылася, ім патрэбна стварыць сяброўскую, псіхалагічна камфортную абстаноўку, — раскавала начальнік аддзела псіхалага-фізіялагічных даследаванняў галоўнага ўпраўлення судовых псіхіятрычных экспертаў цэнтральнага апарата ДКСЭ Рэспублікі Беларусь Людміла МУН. — Апытанні прадвядзюць выключна адмыслова падрыхтаваныя псіхологі, якія прайшлі курс па метадыцы гутарак з дзецьмі. Іх усёго пяць. Прычым у нашым пакоі маецца гэтыя пакой, мы хацелі пазбегнуць другаснай траўматызацыі дзяцей. Пагадзіцца, вяртацца думкамі ў тое, што адбылося, пракручыць гэта яшчэ раз, — скажам на праўдзе, маральна балюча. Але мы імкнёмся зрабіць так, каб наша

ўздзяенне было мінімальным. Сусветныя даследаванні паказваюць, што спецыяльна навучанаму інтэр'юеру дзеці расказваюць нашмат болей дэталізаванай інфармацыі. Натуральна, мы працуем у цеснай звязцы са Следчым камітэтам і Міністэрствам унутраных спраў. Менавіта яны з'яўляюцца ініцыятарамі апытанняў, якое праводзіцца ў нашым пакоі. Ён абсталяваны сродкамі відэафіксацыі. У суседнім пакоі па неабходнасці можа знаходзіцца наш супрацоўнік, які адказвае за тэхнічны складнік відэазапісу, законны прадстаўнікі дзіцяці, прадстаўнікі МУС. Але непасрэдна ў пакоі апытання дзіцяці праводзіць час сам-насам з псіхологам. Ніякага ўплыву на змест адказаў пацярпелага не адбываецца. Мы выкарыстоўваем адмысловыя тэхналогіі, якія дазваляюць пазбягаць наводзячых, унушальных пытанняў і проста імкнёмся атрымаць ад дзіцяці вольныя апавед пра тое, што адбылося. Для мяне адным з крытэрыяў таго, што гэтага працэдура нетраўматычная, наколькі дзета магчыма, з'яўляецца пытанне, калі з гэтай малой разгаварыцца: а ці прыйдзеш ты да мяне ў гэты? І калі малы адказаў станоўча, то, значыць, мы не выклікалі якіх-небудзь негатыўных пачуццяў.
Самога ж падазраванага чакаюць іншыя экспертызы. Гэта можа быць судовая-псіхалагічная з выкарыстаннем паліграфу — яе прызначаюць з 2014 года тым, каго абвінавачваюць у педафілі. А з мінулага года ўзнік і іншы від — судовая-культуралагічная экспертыза. Яна высвятляе, ці ёсць у фота- і відэамаатэрыялах прыкметы парнаграфіі.
Такім чынам, інструментарый барацьбы з педафіламі ў праваахоўнікаў вялікі. Але існуюць рэчы, якія лепш прадухіліць, чым пасля з імі мець справу. Таму абавязкова трэба расказваць сваім дзеям пацярпелых бяспечных паводзін у віртуальным свеце.
Валяр'ян ШКЛЕННІК.

Мы разам — Беларусь!

Краіна моцная рэгіёнамі: горад Пінск

КУЛЬТУРНАЯ СТАЛІЦА ЗАЎСЁДЫ РАДА ПРЫВІТАЦЬ ГАСЦЕЙ

Скарбы пінскай зямлі

Старшыня Пінскага гарвыканкама Іван РЭБКАВЕЦ разважае аб сёлетнім ганаровым статусе горада над Пінай

Як вядома, летась Пінск пераняў эстафету культурнай сталіцы Беларусі і сёлета жыве ў гэтым статусе. Варта сказаць, што Пінск – горад асаблівы. Тутэйшыя гараджане любяць сваю малую радзіму, гэта адчуваецца. Яны нават паставілі помнік пінчуку, тым самым нібы ўвекавечылі сваю адметнасць. Бронзавы жыхар горада цяпер сустракае ўсіх мінакоў па вуліцы Леніна, карціна загнуўшы мезенец: «Па-першае, я з Пінска...» Са згадвання гэтай характэрнай скульптурнай кампазіцыі і пачалася наша размова са старшынёй Пінскага гарвыканкама Іванам РЭБКАЎЦОМ.

калегіум нагадвае непрустую скалу, у яго абліччы злучыліся рысы рэнесансу і барока. Сёння ў будынку размяшчаецца Музей Беларускага Палесся, а верхні яго паверх займае дзіцячая школа мастацтваў. Служыць сучаснікам старадаўні палац Бутрымовіча, цудоўная канцэртная зала, адкрытая ў былым касцёле Карла Барамея. Кожны гістарычны будынак можна згадаць як гарадскую славацасць. І не толькі будынак. У нас трывалая прапісалася фестывалі, конкурсы, якія сталі традыцыйнымі і пазнавальнымі.

— Усё пералічанае гаворыць аб тым, што Пінск дачакаўся свайго часу, ён проста мусіць быць культурнай сталіцай...

— Варта сказаць, што горад мае доволі насычаную культурную праграму кожны год. Ну а цяпер статус культурнай сталіцы абавязвае згуртаваць усе таленты і паказаць сябе, як той казаў, ва ўсёй красе. Усяго на год запланавана больш за 400 мерапрыемстваў, звязаных з гэтай падзеяй. З іх чатыры дзясяткі вылучаюцца значным маштабам і вялікай колькасцю ўдзельнікаў. Гэта, напрыклад, фестываль духавых аркестраў, фест арганнай музыкі, вялікі фестываль мастацтваў «Зоры над Пінай».

Нашы арганізатары культурнай праграмы надаюць асаблівае значэнне ма-

савым мерапрыемствам, напрыклад, такім як фестываль вулічнай творчасці «Скрыжаванне». На пешаходнай вуліцы Леніна ўсе змогуць паказаць свае таленты. Для ўдзелу ў мерапрыемстве патрабуецца ўсяго толькі жаданне. У выхадныя дні на гэтым творчым скрыжаванні аматары мастацтваў спяваюць, танцуюць, сюды збіраюцца прыйшлі мясцовыя паэты, каб пачытаць уласныя вершы, а дэкламатары могуць пачытаць і класіку. Тут жа выказалі намер працаваць мастакі — кожны ахвотны зможа замовіць ім свой партрэт альбо набыць прыгожы пейзаж. Гэтая вуліца, паводле задумкі, павінна стаць агульнагарадской культурнай прасторай альбо нават культурным рухам, каб кожны адуць, што статус культурнай сталіцы — гэта не толькі пералік абавязковых мерапрыемстваў, нярэдка афіцыйных, гэта яшчэ і яго справа.

— Некаторыя пінскія фестывалі маюць працяглую гісторыю і вядомасць у краіне. Трэба думаць, яны пройдуць і сёлета.

— Пэўна, мы маеце на ўвазе фестываль арганнай музыкі, да якога мы рыхтуемся. Ён адбудзецца ў памяннай многу гарадской канцэртнай зале. Тут выступалі ў розныя часы знамяці беларускія, савецкія і замежныя музыканты. Узведзены ў XVIII стагоддзі ордэнам ксяндзоў-камуністаў кляштарны касцёл і сёння з'яўляецца адной з галоўных славацасцяў горада. Спецыялісты лічаць, што двухмэтровыя сцены гэтай мініяцюрнай крэпасці здольныя вытрымаць любы шторм. А цяперашні статус горада яшчэ раз прымушае звярнуць увагу (асабліва моладзі) на цікавую гісторыю будынка. Амаль кожны з помнікаў даўніны некалькі задзейнічаны ў праграме культурнай сталіцы. Пра калегіум я гаварыў, многія ведаюць наш касцёл Унебаўз'яцця Панны Марыі з яго знакамітай «Пінскай мадоннай». Абрэсы гэтых славацасцяў і склалі лагатып культурнай сталіцы.

Сімвалічны ключ мы прымалі ў калег з Палацка ўжо пад сваім лагатыпам. На-

званая імпрэза стала першым вялікім мерапрыемствам, прысвечаным статусу гэтага года. Цяпер падзеі ў культурным жыцці адбываюцца фактычна кожны тыдзень, а з надыходам лета іх насычанасць будзе толькі павялічвацца. На мой погляд, добрым, шчырым атрымалася мерапрыемства на стадыёне, дзе мы сустракалі агонь II Еўрапейскіх гульняў. Варта сказаць, што галоўныя, самыя маштабныя мерапрыемствы яшчэ наперадзе.

— Ці многае зроблена ў плане добраўпарадкавання горада апошнім часам?

— Сёння можна гаварыць пра дзясяткі заасфальтаваных вуліц, рамонт фасадаў дамоў і тратуараў. На некаторых гістарычных будынках з'явіліся новыя інфармацыйныя таблічкі з QR-кодамі, што надзвычай зручна для гасцей горада. Творча падышлі да аздаблення гарадской тэрыторыі работнікі гарадской камунальнай гаспадаркі, напрыклад уладкавалі чатыры тэматычныя клумбы, а кветкаў гэтым разам пасаджана значна больш, чым у мінулыя гады. Нядаўна з'явіўся сквер сямейных дрэў. Пешаходная вуліца Леніна — гэта асабліва гарадскі праект апошняга часу не толькі ў культурна-асветніцкім сэнсе, але і ў плане добраўпарадкавання. Мы насычаем яе аб'ектамі грамадскага харчавання, сувенірных кіёскамі, імкнёмся зрабіць цікавай для турыстаў. Прыябачіць турыста азначае зрабіць унёсак у эканоміку горада, бо эканамічны і культурна-дэзлагічны складнікі вельмі ценна пераплецены, аднолькава важныя для горада.

— У горадзе ёсць прафесійны тэатр, ёсць вышэйшая навучальная ўстанова, відаць, 138-тысячны Пінск можа называць самадастатковым горадам. Ці для гэтага нечага ўсё ж не хапае?

— Так, тэатрам сваім мы ганарымся. У ім працуе цікавая трыпа, якая ставіць сучасныя п'есы і класіку — тое, што карыстаецца поштытам у глядача. Я нядаўна заходзіў у тэатр, пацкавіўся запайнальнасцю залы і высветліў, што білетаў на найбольшы спектакль амаль не заставаўся. Значыць, карыстаецца папулярнасцю наш храм Мельпамены! Гэта вельмі радуе. Пінск сапраўды ўніверсітэцкі горад, а яшчэ горад спартыўны. У нас створана прыстойная база для заняткаў спортам, і мы маем вынікі, за якія не сорамна. Нашы юныя футбалісты, выхаванцы дзіцяча-юнацкай спартыўнай школы маюць цяпер адну з лепшых у краіне Акадэмію футбола, горад жа выкаваў цэлы шэраг гульцоў зборнай краіны. Нядрэнна заўважыць пра сябе пінская хакейная каманда, вядомыя сваімі поспехамі вяслярны і лёгкаатлетны... Думаю, што для камфортнага пражывання, работы, выхавання дзяцей у Пінску ёсць усё неабходнае. Трэба толькі беражліва захоўваць зробленае папярэднікамі, удасканальваць яго і развіваць.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

Музей Беларускага Палесся — адна з найстарэйшых і найцікавейшых музейных устаноў у краіне. Ён дзейнічае ў Пінску з 1924 года і ніколі за 95 гадоў не спыняў сваю работу. За гэты час сабрана больш чым 75 тысяч экспанатаў. «І ўсе яны арыгінальныя. Мы не трымаем копіяў», — падкрэсліла дырэктар музея Ірына ДЗЯМЧУК.

Ірына Генадзеўна расказала, што ў багатай археалагічнай калекцыі маюцца ўнікальныя знаходкі: кошы мамантаў, валасатыя насарогаў, якія насялялі Палесся ў каменным веку, кераміка і бронзавыя ўпрыгажэнні з магільнікаў зарубінецкай культуры, каменны саркафар з Турава, старажытныя мабільныя пліткі і шмат іншага. У нумізматычнай калекцыі — восем манетных кладаў, рэдкія антычныя, а таксама польскія, літоўскія, шведскія, рыжскія манеты.

У раздзеле этнаграфіі яшчэ ў 30-х гадах з'явіўся незвычайны экспанат — драўляны ровар. Яго змайстраваў паляшук з вёскі Багданаўка Васіль Ільчюк. Тады завадскі ровар быў для вясцоўца сродкам раскошы, нібы сучасная даражэзная іншамарка. А ўмелец з Багданаўкі паглядзеў на арыгінал ды зрабіў сваю мадэль ровара, цалкам драўляную. Металічныя ў ім толькі ланцуг і педалі. Калі вясковы майстар не без форсу заехаў на кірмашовы пляч у Пінску, навуковыя супрацоўнікі музея, што там былі, прыйшлі ў захапленне ад ровара. Пачаліся доўгія перамовы аб набыцці экспаната. Паляшук спачатку не хацеў прадаваць сваю веламашыну, але цана роўная кошту каровы стала вырашальным аргументам. Васіль Ільчюк прадаў свой выроб музей і ўвекавечыў уласнае майстэрства для нашчадкаў.

Цяпер адзіны ў краіне такога кшталту экспанат упрыгожвае раздзел этнаграфіі музея і займае пачэснае

месца ў праекце «Скарбы пінскай зямлі», які прысвечаны статусу культурнай сталіцы. У ходзе праекта экспануюцца скарбы, знойдзеныя падчас раскопак у рэгіёне. Першую калекцыю — скарб срэбных манет часоў Рэчы Паспалітай — прадставілі ў сакавіку. Кожны календарны квартал прэзентуе новы скарб.

ПАДАРУНАК МАЛОЙ РАДЗІМЕ

Маскоўскі бізнесмен Аляксандр ЗАРЫБКА нарадзіўся ў Пінску, скончыў дзіцяча-юнацкую спартыўную школу № 3. І шмат гадоў выступаў у якасці фундатар дзіцячых школ, якая паспрыла сталежнаму яго характару. А пяць гадоў таў пабудоваў Акадэмію футбола — адмысловы спартыўны аб'ект, які стаў упрыгажэннем горада і служыць справе спартыўнага выхавання маладога пакалення.

Што ж уяўляе сабой акадэмія? Гэта чатыры палі стандартнага памеру, адно з якіх падаграваецца, адно мае купал, які дазваляе трэніравацца круглы год. Тут кампактна размешчаны трэнажорная зала, вучэбны кабінет, расправаны з душавымі, адміністрацыйная памяшканне — адным словам, ёсць усё для паспяховага заняткаў спортам. Зараз у спартыўным комплексе займаецца каля 500 навучэнцаў. Аказваюць і платныя паслугі.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

ДЭПУТАЦКАЯ ГРУПА, РАБОТА З МОЛАДДЗЮ, ДАБРАЧЫННАСЦЬ

Пінская гарадская арганізацыя «Белай Русі» рыхтуецца да важных палітычных кампаній

Пінская гарадская арганізацыя Рэспубліканскага грамадскага аб'яднання «Белая Русь» налічвае ў сваіх радах больш за 3670 чалавек. Гэта другая па велічыні пярвічная арганізацыя ў Брэсцкай вобласці пасля Маскоўскай раённай арганізацыі Брэста. Пярвічныя арганізацыі ўтвораны ва ўсіх галінах эканомікі Пінска: адукацыі, аховы здароўя, прамысловасці, будаўніцтва, транспарту, гандлі, культуры, а таксама ў органах дзяржаўнай улады. Больш за 70 працэнтаў членаў гарадской «Белай Русі» маюць вышэйшую адукацыю.

Высокі інтэлектуальны ўзровень членаў грамадскай арганізацыі абумоўлівае іх актыўны ўдзел у грамадска-палітычным жыцці горада, сцвярджае старшыня гарадской арганізацыі Віктар БРУЦКІ.

— Адною з галоўных задач мы лічым актыўную работу ў гарадскім Савеце, — кажа Віктар Паўлавіч. — Зараз у Савеце створана дэпутацкая група з 17 членаў «Белай Русі», што складае 57 працэнтаў ад агульнай колькасці дэпутатаў. Групу ўзначальвае Ігор Пінчугін. Мэтай сваёй дзейнасці дэпутацкая група лічыць кансалідацыю намаганняў членаў арганізацыі па сумесным вырашэнні сацыяльна-эканамічных, культурных і іншых праблем горада.

Работа з выбаршчыкамі вядзецца ў тым ліку праз грамадскую прыёмную. Згодна з графікам, дэпутаты пастаянна сустракаюцца з людзьмі, бяруць на заметку іх пытанні і звароты, імкнучыся дапамагчы ў вырашэнні праблем. Віктар Бруцкі шмат разоў праводзіў такія сустрэчы ў грамадскай прыёмнай. Найбольш звароты, паводле яго назіранняў, датычыцца аказання дапамогі ў працаўладкаванні, навядзення парадку ў дварах, паліявання транспартнага абслугоўвання, былі просьбы аб аказанні дапамогі ў лячэнні інвалідаў.

«Кожнаму чалавеку стараецца дапамагчы, асабліва калі гэты чалавек шукае работу, — расказвае стар-

шыня гарадской арганізацыі. — Бывае, наўпрост тэлефанем у аддзел кадраў таго ці іншага прадпрыемства, там паведамляюць аб вакансіях, туды і накіроўваем суіскальніка. Так удалося ўладкаваць некалькі чалавек. Радуе, калі прыходзяць з прапановамі неабябавяныя людзі, якія перажываюць за свой горад. Напрыклад, дворнік жаночай кансультацыі Уладзімір Адамавіч Герашчанка ўносіў канкрэтныя прапановы па паліяпаванні тэрыторыі вакол медыцынскай установы. Менавіта па яго просьбе ўстанавілі дадатковыя сметніцы, адрамантавалі дарожкі. На шчасце, такіх гараджан, якія заклочаны дабрабытам і знешнім выглядом горада, няма. А наша задача зрабіць так, каб іх было яшчэ больш».

Таму «Белая Русь» працуе з самымі рознымі катэгорыямі насельніцтва ўсёй узрастаў. Асобны клопат — пра ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны. Іх заставаўся зусім нямнога ў Пінску, каля сотні чалавек. Разам з гарадскім саветам ветэранаў арганізацыя «Белая Русь» стараецца наведваць кожнага з іх зрабіць усё для ўвекавечання памяці тых, хто ўжо жыў з жыцця. Гэта работа праводзіцца разам з БРСМ. Віктар Паўлавіч згадаў ветэрана вайны і працы судабудаўніча-сударамантнага заводу Станіслава Паўлавіча Булацкага. У той час дырэктар заводу, Віктар Бруцкі заўсёды цікавіўся, у чым мае патрэбу ветэран, чым яму можа дапамагчы прадпрыемства. Дык вось, кавалер чатырох ордэнаў Баявога Чырвонага Сцяга ніколі нічога не папрасіў. «Гэта быў чалавек неймаверна сілпы. Можна, яшчэ не пра кожнага з іх створаны хаця б памятны стэнд альбо школьны альманах, і названую работу трэба зрабіць, пакуль памяць і рэліквіі захоўваюць дзеці і ўнучкі ветэранаў», — адзначае старшыня «Белай Русі».

Шмат увагі надае гарадская арганізацыя рабоце з моладдзю. Летась, напрыклад, выпускніца пінскай гімназіі № 3 Анастасія Жаўнерык набрала ў ходзе выпускной кампаніі 400 балаў з 400 магчымых. Гэта быў абсалютны рэкорд па краіне. Член Прэзідыума гарадской арганізацыі Юры Рыбак прапанаваў некалькі дзячын і зааду ўсіх выпускнікоў, якія па выніках тэспіравання атрымалі па тым ці іншым прадмеце 100 балаў. Сказана — зроблена. Ва ўпраўленні адукацыі арганізавалі сустрэчу з 11 выпускнікамі-стабальнікамі. Сустрэча атрымалася добрай, сардэчнай. Пагаварылі з маладымі людзьмі, адзначылі іх мэтанакіраванасць, працавітасць, эрудыцыю. Вядома, уручылі падарункі ад «Белай Русі» і вырашылі зрабіць такія сустрэчы традыцыйнымі. Нядаўна ўзнагароджвалі гарадскіх лаўрэатаў рэспубліканскага конкурсу «Залатое пяро Беларускай Русі», якія пісалі сачыненні пра сваю краіну.

Віктар Бруцкі гаворыць, што надзвычай памятнымі бываюць мерапрыемствы на Дзень Канстытуцыі, калі ўрачыта пашпарты самым юным грамадзянам:

— На такіх ўрачытні, якія праводзіліся, запрашаюць выдатніку вучобы, пераможцаў творчых конкурсаў, спартыўных спаборніцтваў. І вельмі радуецца за гэтых дзяцей, ганарыцца, што ў такім узрасце яны ўжо маюць прыкметныя поспехі. А яны як радуюцца, хвалюцца, пранікаюцца адказнасцю моманту! Такія мерапрыемствы надзвычай важныя ў справе выхавання маладога пакалення.

Дабрачынасць — асобная старонка дзейнасці пярвічных арганізацый «Белай Русі». У Пінску ёсць Дом дзіцяці, дзе

выхоўваюцца малыя да трох гадоў, якія засталіся без бацькоўскай апекі. Да гэтых самых маленькіх дзяцей, у абсалютнай большасці сацыяльных сірот, ходзяць не толькі актывісты «Белай Русі». Шэфства над установай узялі студэнты Брэсцкага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта. Часцей гэта бываюць навагоднія сумесныя акцыі, калі дазетак прыходзяць Дзед Мароз са Снягуркай, дораць ім падарункі і забяспечваюць праграму. Вядома, грамадская арганізацыя не можа абмінуць напярэдадні свят дзіцячых дамы сямейнага тыпу, якіх у Пінску два.

Старшыня гарадской арганізацыі «Белая Русь» Віктар БРУЦКІ і галоўны бухгалтар Аляксей ВІННІКАВА аглядаюць малыя аформленыя справадчыкі пярвічных арганізацый. У альбомах занатаваны мінуты падзеі і мерапрыемствы.

Незалежнасці альбо ў Дзень маці.

Цэлы шэраг мерапрыемстваў накіраваны на разнабаковае выхаванне школьнікаў. Скажам, разам з Дзяржаўна-інтэлектуальнай правілі акцыю «Белая Русь» за бліскучага дзіцяці аб правілах паводзін на дарозе, раздзілі наглядны матэрыял, падарылі флікеры. Такія, на першы погляд, невялікія акцыі важныя. Нават адзін свечасовы напамін пра правілы бліскучага дзіцяці можа выратаваць нечае жыццё.

УНП 20101249

Гарадская арганізацыя грамадскага аб'яднання «Беларускі саюз жанчын» — адна з самых універсальных грамадскіх структур у Пінску. У 114 партыянаў арганізацыі налічваецца крыху больш за 3160 жанчын. Старшыня гарадской арганізацыі абрана Валіяціна КУЛАК, якая працуе начальнікам аддзела ідэалагічнай работы і па справах моладзі гарвыканкама. Пяць членаў арганізацыі з'яўляюцца дэпутатамі ўсіх узроўняў. Ёсць прадстаўніцы названай жаночай структуры ў Саветах Рэспублікі, у абласным Саваце, чатыры працуюць у гарадскім Саваце дэпутатаў. Дарэчы, і сама старшыня другое скліканне запар абіраецца ў гарадскі Савет.

Расказваючы пра сваю арганізацыю, Валіяціна Мікалаевна згадвае даўнюю трывалую традыцыю Саюза жанчын — ушановаць чалавека працы. Бо абсалютна большасць прадстаўніц Саюза — гэта працаўніцы самых розных галін народнай гаспадаркі. Таму і сёлета на 1 мая жанчын наладзілі акцыю «Славім жанчыну працы» і адзначылі многіх сябровак, якія дабіліся значных поспехаў на сваіх рабочых месцах — калі сотні жанчын у самых розных намінацыях.

СЯМ'Я, ЗДАРОЎЕ, РАЗВІЦЦЕ АСОБЫ

і іншыя кірункі дзейнасці гарадской арганізацыі Беларускага саюза жанчын

Але ж найбольшы ўпор у рабоце грамадскае аб'яднанне робіць на сям'ю, каб садзейнічаць яе ўмацаванню, прызнанню грамадскай значнасці мацярынства, эфектыўнага бацькоўства, абароне праваў дзяціці. Ужо некалькі гадоў пінскія жанчыны ажыццяўляюць праект пад агульнай назвай «Вянец усіх каштоўнасцяў — сям'я». Цяпер напярэдадні Міжнароднага дня сям'і, 14 мая, наладзілі спаруднае гарадское свята. Ушанавалі найперш юбіляраў, тых, хто годна пражыў у шлюбе 10, 20, 30, 50 гадоў. Адзначылі і маладыя бацькоў, якія толькі зарэгістравалі новонароджаных сына альбо дачку. Свята адбылося на пляцоўцы шыкоўнага палаца Бурчымовіча, дзе цяпер размяшчаецца гарадскі загс. Яно атрымалася па-сямейнаму цёплым і крамалёвым, бо сабралася шмат родных, блізкіх, сяброў віноўнікаў урочысця. А прыгожыя інтэр'еры палаца надалі пышнасці і паспрыялі запам'янальнасці свята.

Ну і, вядома, у Дзень маці арганізацыя Саюза жанчын адзначае шматдзетных матуль. Летас чыромонія праходзіла ў Палескім драматычным тэатры, годна раней — у гарадскім канцэртнай зале. Вядома, ушановаць жанчыну-маці, якая прысвяціла сябе служэнню дзецям, пачасна справа, і мы будзем яе працягваць, — гаворыць Валіяціна Кулак. — Але аднойчы са сваім актывам мы прыйшлі да выносна, што трэба падтрымліваць і папулярызаваць бацьку сямейства. Бо ў сямейнай сям'і побач з мамай заўсёды знаходзіцца тата, які дзейнічае з жонкай у клопаты па выхаванні дзяцей. І наша арганізацыя ўпершыню выступіла ініцыятарам правядзення гарадскага конкурсу «Супертата». Спадзяемся, што акцыя набудзе папулярнасць і ў наступныя гады стане доўгай традыцыяй, як, напрыклад, стаў парад каліскаў напярэдадні Дня абароны дзяцей.

Яшчэ старшыня арганізацыі звярнула ўвагу, што яе актыўна садзейнічаць у мерапрыемствах і развіваць актыўнасць жанчын усіх узростаў. Нават назвы праектаў кажуць самі за сябе: «Маленькія прынісца», «Прыгажуня Палесся», «Аўталэдзі-Пінск», «Нявеста на веласіпедзе». Апошняя стала асабліва папулярнай у пінчукоў.

Актыўна займаюцца пінскія жанчыны дабрачыннасцю. Штогод напярэдадні 1 верасня праходзіць акцыя рэспубліканскага грамадскага аб'яднання «Збяром партфель разам». Тады і пінскім першакласнікам са шматдзетных і малазабяспечаных сям'яў уручаюць партфель, які сабралі класпацілыя жанчыны. Ёсць у горадзе пад Пінай і свае дабрачынныя праекты. Напрыклад, прывітаць дзіцячага садка № 19 актыўна працуе з дзецьмі-інвалідамі. Супрацоўнікі дашкольнай установы ходзяць да хворых дзяцей, займаюцца з імі, падтрымліваюць іх бацькоў. Многае робіцца гарадской арганізацыяй для яе членаў у плане ўмацавання здароўя. Гэта сёння пытанне нумар адзін для кожнага чалавека. І падтурхнуць яго на пераход да здаровага ладу жыцця, да заняткаў фізкультурай, прымуць звярнуць крышчачу больш увагі на ўласнае здароўе бывае вельмі сучасна. Для гэтага ў арганізацыі ладзілі сустрэчы з рознымі ўрачамі-спецыялістамі, а таксама з касметологам, стылістам, візіжыстам. Калі ў жанчыны паляпшаюцца настроі і самаацэнка, яна здольная на дасягненне поспехаў і настроеная на работу па ўдасканаленні сваёй асобы. Менавіта на развіццё жанчын накіраваныя мерапрыемствы па арганізацыі волонцкага часу. Пастаянна ладзіцца наведванні славуцістых, такіх як музей Беларускага Палесся, музей Якуба Коласа ў Пінкавічах. Часам за

работай, сямейнымі клопатамі жанчыны забываюць пра ўласную культурную праграму, і ім трэба напамінаць — лічыць у гарадской арганізацыі Саюза жанчын. Таму нарэдка купляюць білеты на спектакль свайго тэатра альбо сваіх творчых калектываў для членаў прывічак. Таксама былі арганізаваны паездкі на «Славянскі базар» у Віцебск, у сталічныя тэатры, у філармонію, ездзілі на Дзень пісьменства ў Іванава. Валіяціна Мікалаевна кажа, што яна настрайвае кіраўнікоў прывічых арганізацый на такую работу, каб цягам года кожная жанчына была нейкім чынам адзначана: калі не ўшанаванне на свяце, то паход у музей ці на канцэрт альбо падарунак за ўдзел у канкрэтнай акцыі.

Скажам, вызначыліся жанчыны ў гарадской акцыі «Вышыванка», правялі актыўнасць, творчасць, зацікаўленасць — найлепшым з іх уручылі падарункі. — Уся работа арганізацыі накіраваная на павышэнне статусу жанчыны, яе значэнне ў грамадстве, — адзначае Валіяціна Кулак. — Як ужо было сказана, мы працуем у Саветах і актыўна ўдзельнічаем у выбарах. Мы прапануем свае кандыдатуры, калі складаюцца спісы рэзерву кадры, выступаем ініцыятарамі новых праектаў і пачынанняў. Мы многа робім для самарэалізацыі і павышэння інтэлектуальна-культурнага ўзроўню саміх жанчын. Напрыклад, сёлета далучыліся да аднаго з праектаў Палескага ўніверсітэта па вышчыванні экалагічна чыстай прадукцыі. Спачатку нашы жанчыны навуцацца вырашчаць такую прадукцыю для сябе, а потым не выключана магчыма і для некага адрэсць нават невядлікім бізнесам. Мы актыўна ў сваёй арганізацыі і пастаянна зьяўляем пра сябе ў горадзе. УНП 201027527.

Старшыня гарадской арганізацыі ГА «Беларускі саюз жанчын» Валіяціна КУЛАК расказвае аб правядзеных акцыях. Фотаздым зроблены ў час суботніка ў горадзе і наведвання актывістамі дзіцячых устаноў падчас акцыі «Збяром партфель разам».

І Ё «ВЕРОНЕ», І Ё ШКОЛЬНЫМ БУФЕЦЕ

з любоўю да дзяцей працуюць майстры «Школьніка»

Адкрывае акцыянернае таварыства «Школьнік» г. Пінск — гэта прадпрыемства школьнага харчавання, якое забяспечвае камфортнае атрыманне ведаў 13 тысячам вучняў горада. Бо якая там вучоба на галодны страўнік? Кожны дзень 16 столовак і 17 буфетаў сустракаюць юных наведвальнікаў прыемных пахамі і прымальнымі цзнамі. У гэты дзень не раз давялося пачуць ад розных супрацоўнікаў «Школьніка»: «Мы вельмі любім дзяцей і адпаведна выбудоваем сваю работу».

Паводле слоў дырэктара прадпрыемства Алены КОУШ, зараз яны рыхтуюцца да І Еўрапейскіх гульні. Здавалася б, Пінск далёкавата ад Мінска, але ж самі ў свой час падлілі зяўку на ўдзел у абслугованні гэсцей алімпійцаў. «Імкнемся не стаць на месцы ў сваім развіцці, — кажа Алена Міхайлаўна. — А гэта цудоўная магчымасць даведацца нешта новае ў кухарскай справе, у пэўным сэнсе дакрануцца да сусветных тэндэнцый у грамадскім харчаванні. Таму чатыры нашы кухары і загадчыца кафе «Верона» будуць працаваць на Еўрапейскіх гульнях».

У дзіцячым кафе з шэкспіраўскай назвай нас сустракае прыветлівая загадчыца Людміла СЕРГЯЮК. Людміла Сямёнаўна расказвае, што ўстанова надзвычай папулярная ў малых кліентаў, асабліва падчас правядзення ранішняй і выпускных. Цяпер жа выпускныя святкуюць у садках, у пачатковай школе. Бацькі замаўляюць дзіцячае меню, а для юных модніц з'яўляецца нагода паказаць свае святочныя строй. Для дзіцячых забаў ёсць гульнявыя аўтаматы, фотазона. На пачаткуны кухары гатуюць шмат рознай смачкай. Апошнім часам папулярнасць карыстаюцца нагетсы «Смачняшка», ватрушкі з сырам, зяп'яканка «Як у бабулі» ды іншыя стравы. Тут пастаянна праходзяць дзіцячыя святы, ладзіцца тэматычная праграма і конкурсы. А днём кафе прапануе комплексныя абеды для дарослых, на якія з задавальненнем прыходзяць офісныя работнікі бліжэйшых устаноў, праваахоўнікі, будаўнікі. Людзей прывабліваюць дэмакратычныя цэны і зручнае размяшчэнне устаноў.

Хутка кафе «Верона» разгорне летнюю пляцоўку. Праект ёсць, падрыхтоўчая работа праведзеная. Пляцоўка, спадзяёмся, стане прыемным дапаўненнем інфраструктуры горада ў яго сёлённым статусе культурнай сталіцы, — заўважае Алена Коўш. І расказвае пра галоўную частку работы свайго калектыва, які складаецца са 161 працаўніца. — Фактычна 100 працэнтаў вучняў пачатковых класаў і больш за 60 працэнтаў вучняў 5—11 класаў харчуюцца ў школьных столоўках і буфетах.

Якснае харчаванне нашых школьнікаў — гэта залог іх здароўя, — кажа дырэктар. — З гэтага

У зале дзіцячага кафе «Верона».

га зыходзім, калі распрацоўваем прыкладны двухтыднёвы рацыён на падставе нормаў і санітарных правілаў. Для павышэння імунітэту дзіцяці салодкія стравы насычаем вітамінам С. Выкарыстоўваем толькі натуральную сыравіну, працуем непасрэдна з вытворцамі. Прадукты прывозім з Мазыра, Жабінкі, іншых гарадоў Беларусі, напрыклад, сыр рыхоту, які палюбіўся дзеціам, дастаўляем з Тураўскага малочнага камбіната. Усё гэта робіцца, каб харчаванне зрабіць больш танным не на шкоду яго якасці.

У кожнай установе адукацыі акрамя столоўкі ёсць буфет. Яго асартымент адпавядае здароваму харчаванню. У продажы заўсёды фізрукі, кісламалочная прадукцыя, зефір, мармелад на пекічнай аснове. Два разы на тыдзень буфет прапануюць смачнякі, піццы, сарсікі ў цэсце. Вядома, дзеці сочаць за рэкламай і любяць гамбургеры. Для іх распрацавалі гамбургеры «Школьнік» з катлетай, «Школьнік» з каўбасой». З'явіліся і такія новыя стравы, як рол з лаваша «Крабик», піражкі печаныя з шакаладам, катлеткі «па-дамашніму», напкі «Цытрускі» і «Вітаміны», назвы якіх кажуць самі за сябе.

Для паляпшэння якасці абслугоўвання пінскі «Школьнік» увёў у практыку анкетаванне вучняў, калі кожны можа выказаць улас-

нае меркаванне. Праводзяцца выстаўкі страў з дагустай, прапануецца меню свабоднага выбару, калі вучань можа набыць любую з прапанаваных страў. Алена Міхайлаўна адзначае высокую кваліфікацыю і такую ж адказнасць абсалютнай большасці членаў свайго калектыва. Асабліва хораша яна характарызуе найбольш сталых кухару-брыгадзіраў. Некаторыя з гэтых жанчын дасягнулі пенсійнага ўзросту, але кіраўнік мае намер працягваць з імі кантракт. «Не раз была сведкай у школьных столоўках такіх рабочых момантаў, калі кухар выходзіць з кухні ў залу і падрабязна пытаецца нават самых маленькіх: «Чаму не даеў? Што тады любіш найлепш?»». Такую падыход да працы варта вучыцца маладым, на іх і настрайвае кіраўнік арганізацыі. А брыгадзіры, дарэчы, ахвотна дзеліцца тонкасцямі справы з навічкамі, і гэтым дырэктар ганарыцца. Значыць, у калектыве добрая працоўная атмасфера.

— Мы пастаянна на сувязі з усімі 17 дырэктарамі школ. Любое пытанне, што ўзнікае, вырашаем апэратыўна, — гаворыць дырэктар «Школьнік». — Добрае харчаванне гэта ж важна, як кваліфікавана праведзены ўрок. Таму мы не стаім на месцы, стараемся ўкараняць уоё новае, прагрэсіўнае і адпавядаць тэндэнцыям айчынінага школьнага харчавання.

У будынку, дзе знаходзіцца адміністрацыя «Школьніка», размешчаны кандытарскі цэх. І хоць свежыя булочки з самага ранку развезлі па школах, наведвальнікі сустракае цудоўны ванільны пах з ноткамі карыцы. Прадукцыю тут выпякаюць толькі з натуральнай сыравіны, ніякіх харчовых дабавак не дапускаецца. Аказваецца, з айчынных натуральных прадуктаў можна слячы надзвычай смачныя булочки. Каштавалі — сведчыць.

УНП 200297549

ПЕРШАЯ Ё КРАІНЕ

Дзіцячая школа мастацтваў ганарыцца сваімі выпускнікамі і рыхтуе новых зорак

Летас Пінская дзіцячая школа мастацтваў адзначыла сваё 40-годдзе. Самым жаданым госцем на тым юбілеі, несумненна, стаў заслужаны артыст Рэсіі, саліст Марыінскага тэатра Ігар Колб. Свае першыя крокі ў балетным мастацтве Ігар Паўлавіч зрабіў у Пінску — некалькі гадоў навуцаўся ў названай школе. Знакаміты танцоўшчык камунікаваў з выкладчыкамі і дзецьмі, даваў майстар-класы, расказваў пра новыя кірункі і павысі сучаснага балета. Удзельнікі сустрэчы гаварылі потым, што госць нібы прывёз на малую радзіму часцінку высокага мастацтва і сумеў пакінуць яе сваёй alma mater.

Дырэктар школы Аксана МЯЦЬПЕЎСКАЯ сказала, што сустрэчы з падобнымі людзьмі служаць стымулам для далейшага развіцця, тым больш што тасуны са знакамітым зямляком педагога школы дамовіліся прадаўжаць. Магчыма, яшчэ і сёлета культурная сталіца краіны атрымае магчымасць убачыць выступленне зоркі расійскага балета ды іншых артыстаў знакамітай Марыінкі на адной са сцэн горада.

Свой аповед пра школу дырэктар пачынае з гісторыі. У Пінску заўсёды з павагай ставіліся да мастацтва. Менавіта рашэннем гарвыканкама ў дзедзім ужо 1978 годзе адкрылі першую ў рэспубліцы дзяржаўную эксперыментальную харэаграфічную школу. Фактычна школу тады стварылі заслужаны работнік культуры Украіны, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Ігар Глебавіч Смірноў і дырэктар школы на працягу 27 гадоў Валіяціна Андрэеўна Смірнова.

Варта сказаць, што школа размяшчаецца ў адным з найпрыгажэйшых, знакавых для горада будынкаў, помніку архітэктуры XVII стагоддзя — Езуіцкім калегіуму. Восем гадоў таму навуцальная ўстанова памяннала сваю назву і стала «Пінскай дзіцячай школай мастацтваў № 3». За гады яе дзейнасці адбылося 35 выпускных, пасведчанне аб заканчэнні атрымалі 1158 выпускнікоў. Сёння ў школе навуцаюцца 470 дзяцей ва ўзросце ад 8 да 15 гадоў.

Вядома, самае галоўнае для ўстановы адукацыі — штодзённыя заняткі, на якіх дзеці вучаць майстэрству ў ўсім сучасным тэндэнцыям у харэаграфіі, а таксама ў музычнай асвеце. Але акрамя адукацыйных праграм школа вядзе влізную культурна-асветніцкую работу. Тут ёсць дзіцячая філармонія, якая за год праводзіць да паўсотні мерапрыемстваў. А такія праекты, як «Пярэзы з Палесся», «Непаседлівы палешукі», сталі даўно пазнавальнымі ў горадзе. З канцэртнай праграмай на матэрыяле харэаграфічнага фальклору музыкі Заходняга Палесся запрашаюць юных артыстаў на многія мерапрыемствы

Навуцанка Яніна ЕЎТУШЭНКА і яе настаўніца Наталія ГУЛЕВІЧ.

Выступленне юных танцоўраў.

і святочны імпрэзы. Дзеці вельмі любяць унутрышкольныя конкурсы творчых работ па харэаграфіі «Стань зоркай!», «Танцавальны батл», і па драмеце «Ановы ігры на музычным інструменце» «Юны віртуоз», «Напавы майё зямлі». Гэта іх стымулюе, падтурхуе да самастойных заняткаў і далейшага ўдасканалення ўласнага майстэрства. На канцэртных пляцоўках горада ўжо не аднойчы з вялікім поспехам прайшоў дзіцячы харэаграфічны спектакль «Неверагодныя прыгоды Дзюймовачкі» паводле казкі Андэрсэна.

Упэўнена заявілі пра сябе адносна новай творчых калектывы школы: ансамбль класічнага танца «Натхненне» і ансамбль эстраднага танца «Асарці». Яны выступалі на розных гарадскіх мерапрыемствах і паспелі стаць пераможцамі конкурсаў розных узроўняў. А памянёная ўжо «Паліянячка», узорны ансамбль народнага танца, папулярызацыя найлепшых харэаграфічных пастановаў мастацтваў і тэатраў. З цікавымі, самабытнымі этна-праграмамі калектывы пабываюць на міжнародных конкурсах і фестывалях у Славакіі, Германіі, Эстоніі, Італіі, у многіх гарадах нашай краіны.

На стэндах у калідорах захоўваецца вялікае мноства розных дыпломаў, граматаў, адзнак, якія сведчаць пра дасягненні ўстаноў, а заадно пра майстэрства педагогаў і здольнасці навуцанцаў. Нездарма ты гады запар пачынаюцца з 2015 года школа мастацтваў была занесеная на Дошку гонару ў Пінску. Навуцальная ўстанова выхавала шэраг майстроў-выканаўцаў харэаграфічнага мастацтва. Многія выпускнікі становяцца студэнтамі сярэдніх і вышэйшых навуцальных устаноў па профілі «Харэаграфічнае мастацтва», а потым паспяхова і настаўнікамі дзіцячых школ мастацтваў, выкладчыкамі каледжаў мастацтваў кіраўнікамі творчых калектываў, прафесійнымі артыстамі балета. А яшчэ, што важна, дзеці навуцаюць тут адчуваць прыгажосць, тварыць прыгажосць і аддаваць яе наваколнаму свету.

«Калі мы падымаліся на высокіх прыступках старадаўняга і велічнага Езуіцкага калегіума, насустрач збягла дзяцінства гадоў васьмі, у якой нават па постаці можна было ўгадаць маленькую балерынку. Мы спыталі, дзе кабінет дырэктара. Яна паказала, а потым па-дзіцячы непасрэдна паведала: «Я тут займаюся!» І столькі задавальнення прагучала, столькі гонару, амаль што асалоды ад заняткаў, што гэта, відаць, і ёсць найбольшае дасягненне школы мастацтваў.

Прыгажосць, зручнасць, стыль

Тры інавацыйныя праекты рэалізаваны нядаўна на ААТ «Палессе»

Адкрывае акцыянернае таварыства «Палессе» ў снежні мінулага года адзначыла сваё 50-годдзе. Трыкатажнае адзенне з Пінску ведаюць не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі. Сёння ў склад прадпрыемства ўваходзіць дзве фабрыкі з закончаным тэхналагічным цыклам: прадзільная і фабрыка верхняга трыкатажу. Асноўная прадукцыя ААТ — гэта пража розных складаў, трыкатажныя вырабы для мужчын, жанчын і дзяцей, дамашні тэкстыль, аксесуары — шапкі, рукавіцы, пальчаткі, пінеткі, — адным словам, асартымент даволі разнастайны.

Вядучы мастак-мадэльер Наталія КАНДЫБІНА дэманструе пражу розных колераў і саставаў, якую выкарыстоўваюць для вырабы і рэалізоўваюць для ручнога выязна.

Прадпрыемства стабільна развіваецца. Новая ідэя мастакоў, дызайнераў, тэхнолагаў увабасяляюцца ў новыя вырабы. Напрыклад, «Палессе» ўдзельнічала ў распрацоўцы аксесуараў (шапак, шалікаў, пальчаткаў) для беларускай зборнай на Алімпійскіх і Паралімпійскіх гульнях у Пхёнчхане. Упершыню ў дадатак да экіпіроўкі беларускіх спартсменаў-алімпійцаў была прадстаўлена форма для бальшчыкаў, якую можна было набыць у крамах краіны.

Не першы год прадпрыемства ўдзельнічае ў праекце «Школа будучыні». Установам адукацыі прапануецца выбраць адзіную мадэль адзення дзелавага стылю. Школьную прадукцыю тут робяць з улікам пажаданнаў бацькоў і вучняў. У якасці дапаўнення да школьнай формы прапануюцца жакеты і камізэлькі з паўшарсцяной і баваўняна-нітраванай пражы. Могуць зрабіць і адзенне для вучняў з нестандартнай камплекцыяй. Улічваюцца пажаданні па колеравай гаме дзелавага адзення, прадпрыемства вырабляе вышэйкі ў выглядзе эмблем устаноў адукацыі.

«Палессе» лідчы сваёй місіі не толькі забяспечвае пакупніка камфортным, прыгожым, сучасным трыкатажным адзеннем, але і дарыць яму добры настроі, прыносіць у сям'ю ўтульнасць. Таму калекцыі абнаўляюцца, асартымент папуляраецца, развіваецца вытворчасць, — гаворыць Таццяна АНТАШУК, начальнік аддзела маркетынговых даследаванняў і планавання асартыменту.

Апошнім часам на «Палессі» рэалізавалі тры інавацыйныя праекты: праект па цыльна-вязальных (бясшвоных) трыкатажных вырабах, праект па ўкараненні фантазіянай пражы і па выпуску конусаў. **Галоўны інжынер фабрыкі верхняга трыкатажу Наталія ІВАНОВА** кажа, што бясшвоўныя вырабы — гэта надзвычайны цыкавы від прадукцыі. Сукенка альбо светар без адзінага шва выглядаюць эфектна і могуць насыцца на два бакі. А мяккая пража ў сукупнасці з адсутнасцю швоў павышаюць камфорт нашэння адзення, выгладна падкрэсліваюць форму цела і дазваляюць адчуць свабоду руху.

Наталія Рыгараўна згадала, як спачатку купілі сем плоскавязальных машын нямецкай вытворчасці і зрабілі першую партыю ў якасці эксперыменту. Калекцыя разышлася хутка, спажыўцы сталі замаўляць яшчэ. Тады зноў купілі 17 машын, паставілі вытворчасць на стабільныя рытмы. Такі спосаб вырабу, несумненна, мае свае перавагі. Сукенка, жакет альбо шапачка выходзяць гатовымі адразу з вязальнай машыны. Тут не прадугледжаная швейная апрацоўка, не трэ-

ба кроіць і шыць, а гатовая прадукцыя не мае швоў. Пасля вязання выраб праходзіць вільгоўна-цэплавую апрацоўку, правярпаецца на якасць і перадаецца на склад.

Машыны маюць праграмае кіраванне. Можна задаваць праграму на выбар сукенкі, а назаўтра перапраграмаваць на выпуск шапачкі альбо пальчаткаў. Такім чынам эканоміцца час і працоўныя рэсурсы, што добра ўплывае на кошт вырабу.

Другі інавацыйны праект датычыцца фантазіянай пражы. За гэтую новую справу пінскія трыкатажнікі ўзлілі з вялікім энтузіязмам. Для чалавека недасведчанага можна растлумачыць так: на прадзільнай машыне пастаўлены вязальны механізм. І пража атрымліваецца не з ніткі, а з валакна. Асабліва свабодна яшчэ і ў тым, што адбываецца секцыянае фарбаванне. Такім чынам, частак палатна, напрыклад у 10 сантыметраў, можа чаргавацца з часткамі іншай афарбоўкі ў тры альбо пяць сантыметраў. Пале для фантазіі і адпаведна варыяцыйнае. Гэты від пражы адрозніваецца таксама неабмежаванымі магчымасцямі спалучэння рознай па колеры, таўшчыні і якасці пражы. Таму і на-

зьяваецца пража фантазіяная, яе ніхто ніколі раней не выкарыстоўваў у Беларусі.

У 2018 годзе рэалізаваны інавацыйны праект па ўстаноўцы аўтаматычнай лініі выпуску кардонных конусаў. Раней конусы для намоткі пражы былі пластамасавыя, іх купілі за мяжой. А цяпер гэтых конусаў хапае для сябе і яшчэ застаюцца на продаж. Ранейшыя пластыкавыя прыстасаваныя паказалі сябе не вельмі зручнымі ў карыстанні, бо любая мініяцюрная трышчынка здольная была пашкодзіць нітку. А цяпер з гэтых папярочных конусаў ніткага раскручваюцца да канца ды ідзе ў справу. Апошні праект скажоннай валютныя сродкі прадпрыемства і, што самае галоўнае, зрабіў значны ўнёсак у паляпшэнне экалогіі: пластмасу замянілі на кардон.

Начальнік упраўлення па якасці акцыянернага таварыства Наталія ЛЕМЯШЭУСКАЯ расказала, што ААТ «Палессе» — нямецкае лэўрэат рэспубліканскіх і міжнародных конкурсаў, фестываляў моды, удзельнік розных выставак. Прадукцыя таксама прысуджаны тытул «Народная марка». Нядаўна сваю адзнаку атрымала і тэрмабілізна, зробленая з лёгкіх ніцёў. Яна двухшлойная, вільгасцястойкая, незмяненая для заняткаў фізкультурай і спортам, а таксама дзеля актыўнага адпачынку. Такім чынам, паводле

З новай калекцыяй «Вясна — лета» знаёміць начальнік аддзела маркетынгу Таццяна АНТАШУК.

Матэрыялы выпуску падрыхтавалі Святлана ЯСКЕВІЧ, Алена ДАЎЖАНОК. Фота Яўгена ПЯЦЕЦКАГА.

Вядучая рубрыкі Алена КРАВЕЦ.
Тэл. (017) 287-18-36.

Медаглед

КАГО ВЫБІРАЕ МЕЛАНОМА?

За апошнія 10 гадоў захваральнасць на меланому, адну з разнавіднасцяў раку скуры, павялічылася ў 1,5 разы. Нягледзячы на тое, што сёння такія дыягназы не з'яўляюцца прыгаворам, каля 27% пацыентаў не спраўляюцца з хваробай. Напярэдадні сезона летніх адпачынкаў спецыялісты расказалі, што правакуе рак скуры.

У 80% выпадкаў пацыенты знаходзяць у сябе пухліны на першай і другой стадыях. Рабіць самаагляд анкалага раіць раз у квартал, пры гэтым варта аглядаць не толькі скуру тупава, рук і ног, але і валасістую частку галавы, ступні.

— Пры звароце ў паліклініку падчас дыспансерызацыі ўрач павінен таксама правесці паралельны анкалагічны агляд, гэты значыць паглядзець скурнае покрыва, скуру галавы, бачныя слізністыя абалонкі. Гэтыя навыкі маюць не толькі анкалагі, але і ўрачы іншых спецыялізацый, — тлумачыць загадчык анкахірургічнага аддзялення Мінскага гарадскога клінічна анкалагічнага дыспансера **Аляксандр ГЛАДЫШАУ**.

Спецыялісты падкрэсліваюць: калі ў пацыента шмат невусаў (радімак), то як мінімум раз на год варта паказавацца доктару. Да групы павышанай рызыкі разлічваюць меланомы належаць людзі са светлай скурай — з першым і другім фотатыпам. А таксама тыя, хто працяглы час знаходзіўся на сонцы і перажыў сонечныя апёкі, асабліва ва ўзросце да 20 гадоў. У летні перыяд спецыялісты раіць карыстацца сонцаахоўнымі крэмамі, прычым не толькі падчас знаходжання на пляжы, а пастаянна. Наносіць яго варта на адкрытыя ўчасткі скуры за 20 хвілін да выходу на сонца.

— Але ў еўрапейскіх краінах паказчыкі суданоснасці захваральнасці памерлых лепшыя, чым у нас, — у 1,5—3 разы. І не за кошт таго, што лепшае лячэнне, а дзякуючы ранняй дыягностцы. Там даюць выкарыстоўваюць дэрматаскапію, у нас жа такая школа толькі фарміруецца, — адзначае Аляксандр Жукавец.

Скажыце, доктар...

ЗОРКІ, ЯК СОКАЛ?

За камп'ютарам мы міргаем у тры разы радзей, чым звычайна. Ад гэтага вочы не могуць расслабіцца, а наша рагавіца перасыхае. Таму тым, хто шмат сядзіць за камп'ютарам, важна клапаціцца пра свой зрок. З узростам жа нас падсерагаюць такія захворванні, як катаракта і глаўкома, і калі іх не лячыць, можна нават цалкам аслепнуць. На што варта звяртаць увагу з маладосці і як не прапусціць небяспечныя сімптомы ў старасці, расказала ўрач-афтальмолаг 11-й гарадской паліклінікі г. Мінска Галіна МІХНЕВІЧ.

— Галіна Яўгенаўна, ці абавязкова насіць акулярны прыблізарускі, калі «мінус» невялікі? Ёсць меркаванне, што акулярны — своеасаблівы «мыліца», з імі вока пачынае ленавацца і перастае працаваць як трэба...

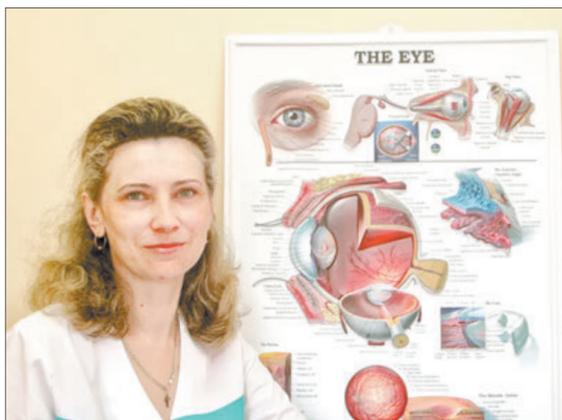
— Гэта памылковы погляд. Трэба абавязкова насіць акулярны ці кантактныя лінзы, а лепш чаргаваць і тое, і другое. Бо і акулярная, і кантактная карэкцыя маюць свае плюсы і мінусы. Станоўчым у акулярнай карэкцыі з'яўляецца тое, што не парушаецца цыркуляцыя слэзы і кровазварот вочнага яблыка, бо акулярны не надзяваюцца непасрэдна на вока. Але ёсць і мінусы — дадатковы ціск на пераносе, абмежаванне палёў зроку і лёгкая размытасць зроку па перыферыі. Пры кантактнай карэкцыі «мінус» меншы, чым пры акулярнай, больш дакладная выява, няма «мыліц» на носе. Але пры гэтым адбываецца непасрэды кантакт з рагавіцай і кан'юнктывай. Ёсць хоць і невялікае, але перацанне, парушаецца цыркуляцыя слэзы і абмыванне рагавіцы. Чаму абавязкова трэба карыгаваць зрок? Наша сятчатка павіна працаваць. Калі мы ўвесь час добра бачым, то і ў пажылым узросце, калі развіваецца такое захворванне, як катаракта, пасля аперацыі імавернасць атрымаць добры зрок куды вышэйшая. Калі ж мы не будзем развіваць сятчатку, асабліва з маленькага ўзросту, мы ніколі не атрымаем добры зрок у будучыні. Таму нават слабенькі «мінус» варта карыгаваць. Хрусталік з усіх бакоў, як сонейка, трымаецца за кошт цынавых звязак. Для блізарускі асабліва з астыгматызмам, характэрна нераўнамернае нацягванне цынавых звязак, у выніку чаго мы не зможам атрымаць добры зрок у будучыні.

— Ёсць яшчэ адзін спосаб карэцыі — лазерны. Ці трэба рабіць такую аперацыю, маючы невялікі «мінус»?

— Тут усё даволі індывідуальна. Можна аперавацца, асабліва пры блізарускі з астыгматызмам, калі пацыент хоча пазбавіцца ад акулярна, у яго маецца іх непараноснасць — кружыцца галава, яны перашкаджаюць. Або калі не пасуюць кантактныя лінзы — вока чырванее, запаліаецца. Але ёсць узроставыя абмежаванні. Да 40 гадоў гэта аперацыя на рагавіцы, пасля 40 — на хрусталіку з яго заменай. Аперуюць цяпер і дзяржаўныя клінікі, і камерцыйныя цэнтры. Прычым па-спяхова, без ускладненняў, спачатку кожнага пацыента абследаюць, выяўляюць супрапаказанні. Асноўнае з іх — тонкая рагавіца. Перад аперацыяй выяўляюцца таўшышныя слэзы рагавіцы, якія застанецца пасля карэкцыі. Вы палепшыце зрок, пазбавіцеся ад акулярна і кантактныя лінзы, убачыце свет па-новаму, колеры стануць больш яркія. Але нельга забывацца, што гэта хоць і не складана, але аперацыя. Таксама трэба ўсведамляць, што лазерная карэкцыя не дае пацвярджальнай гарантыі. Пры моцнай зрочкавай нагрузцы зрок можа зніжацца.

— Калі ўрач выяўляе, што пачынаецца катаракта, але пры гэтым няма, што варта ўзяць толькі назірацца, гэта спраўдзіць не страшна? Ці ёсць сродкі, якія замаруджаюць яе развіццё?

— Ёсць кансерватыўны і аперацыйны спосабы лячэння катаракты. Калі яна толькі пачынаецца, гэта нават яшчэ не катаракта, а факапатыя, бо маюцца мінімальныя змяненні, варта назірацца ў доктара. Ёсць крыжы ўзмацняюць метабалізм у хрусталіку: Таўфон, Катаракс, Афтан Катаром, Санкатолин, Кейнакс. Сюды можна дадаць масаж шыйна-каўняровай зоны, іголкарэфлексатэрапію — тыя працэдурны, якія дадаткова павялічваюць кровазварот галавы і адпаведна, кровазабеспячэнне вочнага яблыка. Такім

чынам можна крыху прыпыніць развіццё захворвання. Але ў выніку катаракта ўсё роўна аперавуюцца хірургічна. Як доўга яна будзе развівацца, спрагназаваць цяжка: у некага і 20 гадоў можа знаходзіцца на адным узроўні, у кагосьці сапсывае, асабліва ў познім узросце, за год-два. Цяпер шмат спосабаў хірургічнага лячэння катаракты без ускладненняў, праз маленькія разрэзы, без накладання швоў. І чалавек выдатна бачыць — як да аперацыі.

Таму калі выяўлены першыя прыкметы катаракты, раз на паўгода варта наведваць афтальмолага. Калі яна не прагрэсуе, можна не зароджвацца на гэтым, перыядычна капаць кроплі, даваць у ежу вітаміны, выключыць алкаголь, курэнне, рабіць масаж шыйна-каўняровай зоны, іншыя працэдурны, што ўзмацняюць кровазварот.

— Калі цэлы дзень працуеш за камп'ютарам, гэта пагаршае зрок? Які мінімум павінен быць перапынак?

— Што б ні казалі пра сучасныя маніторы з пакрыццём, калі вы праводзіце штодзень ад 8 да 12 гадзін за камп'ютарам, то павінны разумець, што ў вас напружаная поза, ад чаго парушаецца кровазварот у шыйным аддзеле пазваночніка. А з гадамі дадаюцца хранічныя захворванні, той жа астэахондроз, што дадаткова ўплывае на кровазабеспячэнне вочнага яблыка.

Плюс пастаянная зрочкавая нагрузка, якая вядзе да ператамлення вачэй. Таму пры рабоце за камп'ютарам заўсёды рэкамендуецца закапаць слэзазамыняльнікі. Акрамя гэтага, у некага і 20 гадоў можа знаходзіцца на адным узроўні, у кагосьці сапсывае, асабліва ў познім узросце, за год-два. Цяпер шмат спосабаў хірургічнага лячэння катаракты без ускладненняў, праз маленькія разрэзы, без накладання швоў. І чалавек выдатна бачыць — як да аперацыі.

Але нават калі прытрымлівацца ўсіх рэкамендацый, няма гарантыі, што зрок не знізіцца. Як хутка гэта адбудзецца? У кожнага індывідуальна. Таму кожную гадзіну працы на некалькі хвілін варта паднімацца з працоўнага месца, каб праісціцца, рабіць практыкаванні для мышцаў вока: мігальныя і кругавыя рухі, «васьмёркі», каб узмацніць кровазварот. Карысна ўжываць вітаміны з лютэінам для ўмацавання сятчаткі і ўсёго вочнага яблыка.

— Сёння пры заказе акулярна часта прапаноўваюць антыблікавальныя лінзы. У чым іх перавага?

— Невялікая перавага ёсць, аднак не трэба ўскладняць іх вялікімі спадзяваннямі. На лінзы наносіцца антыблікавае пакрыццё. Яно ліквідуе блікі ад камп'ютара. Для кіроўцаў таксама ёсць антыблікавае пакрыццё ад сустрэчных фар, аднак не на 100 працентаў. Зноў жа, на вуліцы

Як захаваць здароўе вачэй

яно прыбірае сонечныя блікі. Але ў сонечнае надвор'е лепш узяць з сабой не антыблікавае акулярны, а фотохром, або «хамелеоны», якія змяняюць свой колер у залежнасці ад яркасці сонца. Эфект будзе лепшы: мы абаронім сваю сятчатку ад ультрафіялету, які знішчае дзейнічае на яе клеткі. Безумоўна, у нас ёсць прыродная ахова ад ультрафіялету — наш хрусталік, але варта яму дапамагчы. Можна пафарбаваць акулярныя лінзы — вы самі выбіраеце працэнт зацямнення, пачынаючы з 70 да 20.

— Што шкодзіць нашым вачам, акрамя камп'ютара і сонца?

— Гпадынамія, скаліёз, лардоз (разнавіднасць скрыўлення пазваночніка. — Аўт.), курэнне і злоўжыванне алкаголем, атлусценне, цукровы дыябет, гіпертанія.

— Як можна распазнаць на пачатковых стадыях катаракту і глаўкому? Што можна сведчыць пра небяспечнасць ісці да доктара?

— Катаракта мае некалькі стадыяў: катарактова, няспелую, спелую і пераспелую. На пачатковай, калі яшчэ няма падзення зроку, самому выяваць яе немагчыма, гэта робіць урач пры дапамозе шчыльнай лямпы ці мікраскопа. На пазнейшых стадыях развіваецца зніжэнне зроку — на адным ці абодвух вачах. Гэта перыядычнае ці пастаяннае затуманьванне і падзенне зроку аж да святлоадчування.

Што датычыцца глаўкомы, то толькі ў 20% выпадкаў яна сабе працягуе на пачатковых стадыях. Як правіла, пры прафілактычных аглядах яна выяўляецца на 1—2-й стадыях. Пасля 40 гадоў згодна з загадам дыспансерызацыі кожныя тры гады варта вымяраць унутрывочны ціск. А пры спадчынным схільнасці — з 35 гадоў штогод. Але дыягназ «глаўкома» ставіцца не толькі пры павышэнні вочнага ціску, тут павінен быць комплекс сімптомаў: звужэнне поля зроку, змяненні на вочным дне, якія бачыць толькі доктар, і павышаны ўнутрывочны ціск. Дык вось на звужэнне поля зроку скардзіцца толькі 20% пацыентаў пры глаўкоме. Таму нават калі няма ніякіх скаргаў і зрок нармальны раз на два гады варта наведваць урача.

СТАЎКА НА КРЭАТЫЎНАЕ МЫСЛЕННЕ

Ці можа выкладчык стварыць «матывацыйную варонку» для студэнта? Як актывізаваць крэатыўнае мысленне? Наколькі апраўданы інфармацыйны падыход у адукацыі, калі вучань разглядаецца ў якасці чыстага ліста, які трэба абавязкова запоўніць? А ці можна ўвогуле сумясціць акадэмічныя традыцыі і адукацыйныя інавацыі? Аб усім гэтым разважалі ўдзельнікі круглага стала, які прайшоў у сценах Белдзяржуніверсітэта. Удзел у дыскусіі ўзялі выкладчыкі з розных факультэтаў універсітэта і расійскія госці — прадстаўнікі навукова-тэарэтычнага часопіса «Педагогіка».

Руслан БАЗІЕЎ і Андрэй КАРОЛЬ: «За любімымі нашымі дзеяннямі стаіць лёс канкрэтнага студэнта...»

Інавацыі дзеля інавацый?

Раней адукацыйныя стандарты заставаліся нязменнымі на працягу дзесяці-дваццаці гадоў, а цяпер кожны год-два камплетэнці, што патрабуюцца ад выпускнікоў, пераглядаюцца. Таму востра стаіць пытанне: чаму вучыць студэнта?

«Ніякія загады не ў сілах змяніць сітуацыю ў навучальным працэсе, пакуль канкрэтны чалавек не прыйдзе і не пачне яе змяняць».

— Вельмі шмат інавацый прапаноўваецца апошнім часам на ўзроўні формаў і метадаў, надзвычай актыўна прапаноўваецца дыстанцыйная форма навучання. Але ў мяне заўсёды ўзнікае пытанне: а для чаго мы гэта робім? Для развіцця крэатыўнасці? Упэўнены, што наперадзе ўсіх нашых інавацый павіны быць мэта і разуменне таго, як нашы дзеянні адб'юцца на студэнце ў канчатковым выніку, — падзяляюся сваімі думкамі і сумненнямі з калегамі Андрэй Кароль.

— Падчас майй працы намеснікам дырэктара Інстытута інавацыйнай дзейнасці ў адукацыі асноўную сваю задачу мы бачылі ў тым, каб не проста збіраць інавацыі. Вядома, іх трэба збіраць, ствараць банк... Але наша першачарговая задача была ў тым, каб выяўляць магчымасці для рэалізацыі і тыражавання гэтых інавацый, глядзець, у чым прычына затрымкі, чаму яны або зусім «не пайшлі», або ўкараняюцца з такой хуткасцю, што і сэнсу

няма іх рэалізоўваць, выпрацоўваць нейкія крытэрыі для ацэнвання іх эфектыўнасці, — канстатуе **галоўны рэдактар часопіса «Педагогіка», доктар педагогічных навук, прафесар Руслан БАЗІЕЎ**. — Не варта забывацца, што за любімымі нашымі дзеяннямі стаіць лёс канкрэтнага студэнта (навучэнца). І мы можам колькі заўгодна практыкавацца ў сваіх інавацыях, а потым высветліцца, што мы проста адбіралі час у гэтага чалавека...

«Галоўнай праблемай пры ўкараненні падобнай формы навучання ў нашых ВНУ, напэўна, будзе нежаданне некаторых выкладчыкаў удасканальвацца».

Андрэй Кароль упэўнены, што каштоўнасць ведаў залежыць ад спосабу іх атрымання, аднак студэнтаў і навучэнцаў пазбаўляюць магчымасці ўдзельнічаць у кухні па іх «прыгатаванні», а проста падаюць на спадчыку ў гэтым выглядзе... І вось тут узнікае пытанне: а што такое адукацыйная дзейнасць? Працэс перадачы і засваення новых ведаў? Трансляцыя гатовай інфармацыі, упакаванай і расфасаванай па розных дысцыплінах і вучэбных планах, чужога сацыяльна адаптаванага досведу ці набывцця свайго, стварэнне ўласнага адукацыйнага прадукту? Адукацыя — гэта дыялог або маналог?

— Чалавек сёння ўсё больш маўчыць, не ў літаральным сэнсе маўчыць, а таму, што яму проста няма чаго сказаць. З усіх бакоў мы чуюм пастаяннае тыражаванне чужых цы-

татаў і фраз. Але ці можна глядзець на свет нестандартна і нешаблонна, калі табе трансліюць стандартную шаблонную інфармацыю? — разважае рэктар БДУ. — Атрыманае ад іншых, як правіла, хутка страчваецца. Другі фактар — чалавек не толькі маўчыць, але і дрэнна чуе. Дрэнна чуе іншага, таму што дрэнна чуе сябе. Адсюль высокая ступень трывожнасці, шаблоннасць паводзін і мыслення.

Цяга да ведаў знікае разам з пашырэннем доступу да рознай інфармацыі. Інфармацыя крадзе, паглынае сэнсы. Але веды і інфармацыя — усё ж розныя паняцці... Што такое зур'ыстычнае навучанне? Гэта навучанне на аснове дыялогу. Найважнейшым яго элементам выступае адкрытае заданне, на якое ў кожнага можа быць свой адказ і якое раскрывае ўнутраны патэнцыял навучэнца, матывуе яго на пошук... Функцыя выкладчыка (настаўніка) пры гэтым таксама змяняецца: ён не дае ведаў, а арганізоўвае іх пошук. У выніку студэнт здзяйсняе ўласныя адкрыцці, спазнае сябе... У дыялагічнасці навучання закладзена магчымасць асабістага росту для студэнта ці школьніка: той вучыцца ставіць уласныя мэты, супастаўляць, аналізаваць, дыскутаваць, развівае свае крэатыўныя якасці, стварае ўласны адукацыйны прадукт... І пытанні ён задае ўжо не інфармацыйнага плана, а аб'ёмнага,

які выходзіць за межы аднаго прадмета, у яго фарміруецца цэласнасць уяўленняў пра свет. Выўленне патэнцыйных магчымасцяў чалавека (крэатыўных, пазнавальных), здольнасці рэфлексаваць, аналізаваць, прымаць самастойныя рашэнні — гэта і ёсць праблемнае поле як для школы, так і для ўніверсітэта. Што важнейшае: навучыць даваць правільныя адказы ці ўсё ж такі навучыць задаваць пытанні?

Фундаментальныя веды ці прыкладныя?

У юрыдычнага факультэта Белдзяржуніверсітэта ёсць свая спецыфіка: будучыя адвакаты павінны ўмець добра чуць іншага чалавека.

«Што важнейшае: навучыць даваць правільныя адказы ці ўсё ж такі навучыць задаваць пытанні?»

— Нам цяпер патрэбны спецыялісты зусім іншай, новай фармацыі, — тлумачыць **загадчык кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ Аксана ЗДРОК**. — Суды (не толькі ў нас, але і ва ўсім свеце) не спраўляюцца з патокам спраў, з ростам судовай нагрузкі, якая ўтварылася праз тое, што на міжнародным узроўні была абвешчана ідэя абароны правоў людзей. Дзейнічаюць правабарончыя арганізацыі. Людзі актыўна пайшлі ў суды, і гэта адна з прыкмет цывілізацыі. Таму зараз перад прававой навукай стаіць задача — знізіць паток судовых спраў, навучыць людзей саміх вырашаць спрэчку ў дасудовым парадку, воль чаму вельмі запатрабаваны альтэрнатыўныя спосабы судоводства: медыяцыйныя, перагаворныя тэхналогіі. Неабходна вучыць людзей размаўляць. Цяпер усё арыентуецца на так званую прававую пазіцыю Еўрапейскага суда па правах чалавека. Адно і тую ж сітуацыю можна аргументаваць па-рознаму. Таму бачанне яе з розных бакоў, развіццё праблемнага мыслення для нашых выпускнікоў вельмі актуальнае.

Андрэй КАРОЛЬ: — Партал — гэта лустэрка дзейнасці нашых педагогаў. На ім размаўляюцца і праводзяцца ў анлайн-рэжыме зматычныя вебінары, круглыя сталы, семінары і канферэнцыі, дыскусіі, абмяркоўваюцца адукацыйныя стандарты, вучэбныя праграмы, тэхналогіі навучання. І з задавальненнем адзначаю, што пэўная частка педагогаў ужо паглядзела на сваю дзейнасць пад іншым вуглом.

— На механіка-матэматычным факультэце сёння рыхтуюцца спецыялісты шасці абсалютна розных спецыяльнасцяў, — кажа **прафесар кафедры тэорыі функцый Наталія БРОЎКА**. — У нас таксама ёсць свае адметнасці. Першая важная акалічнасць — вялікі аб'ём матэматычных фундаментальных дысцыплін, якія складаюць ядро навучання. Як жартуюць нашы выкладчыкі, матэматычны аналіз, якому мы вучым сёння, гэта матэматычны аналіз, які быў распацаваны яшчэ ў XVII стагоддзі, і што мы столькі гадоў «жывём»? Вельмі часта такое пытанне ўзнікае і ў нашых студэнтаў: для чаго ўсё гэта патрэбна? Другі момант — імклівае развіццё ІТ-тэхналогій і ўхіл у гэтую падрыхтоўку. На факультэце разгарнулася досыць вострая дыскусія паміж прадстаўнікамі чыстай матэматыкі і прадстаўнікамі кафедры, якія выкладаюць ІТ-тэхналогіі. Пытанні шмат. Напрыклад: якое месца павінны займаць сёння інфармацыйныя тэхналогіі ў навучанні? Навошта студэнту вучыць метады інтэгравання, калі ён можа проста націснуць кнопку і праграма палічыць інтэграл? Як нам сумясціць фундаментальную падрыхтоўку з выкарыстаннем ІТ-тэхналогій?

Нашы выпускнікі кажуць: «Калі на першым-другім курсе я лічыў, што матэматыка — гэта нешта вар'яцкае, тое, што нельга спасцігнуць, то бліжэй да чацвёртага курса, калі я ўжо стаў рыхтаваць дыпломную працу, зразумее, што гэта мова, якая перадае думкі». Але да гэтага ён павінен прыйсці, гэта называецца фарміраваннем культуры заняткаў матэматыкай...

Супастаўляць, аналізаваць, дыскутаваць

— А ці ведаеце вы, што калі ў Масквускім тэхналагічным інстытуце ўбачылі, што іх выпускнікі становяцца людзьмі, якім іншыя людзі нецікавыя, там поўнасцю змянілі змест навучання і ўключылі ў праграму 11 дысцыплін гуманітарнага цыкла, у тым ліку музыку, выўленчае мастацтва, паэзію і іншыя? І кожны студэнт (будучы спецыяліст у галіне ядзернай фізікі ці астранаўт) павінен выбраць з іх для сябе тры, праслушаць поўны курс лекцый і здаць тэставыя экзамены, — звярнуўся да калег Руслан Базіеў. — У Савецкім Саюзе на праблему гуманізацыі інжынернай адукацыі звярнулі ўвагу ў

Масквускім дзяржаўным тэхнічным універсітэце імя Баўмана яшчэ ў канцы 60-х гадоў.

Давайце разам разбяромся, каго мы рыхтуем? Тэхнакатаў і горшым сэнсе гэтага слова ці людзей, які будучы кантактаваць не толькі з машынамі, а з такімі ж, як яны самі, гэта значыць чалавек з чалавекам? Ці захавацца пры цяперашніх падыходах у чалавеку чалавечы дабрывы, сардэчнасць, умненне разуменьня, спачуваць іншаму?

«Што такое зур'ыстычнае навучанне? Гэта навучанне на аснове дыялогу».

Выхаванне ў сучасным свеце — вельмі складаны працэс, таму што, з аднаго боку, мы прапаведваем каштоўнасці капіталістычнага свету: кожны чалавек пасляжыў сам па сабе, і ён тым больш пасляжыў, чым больш

— Свет усё больш ускладняецца і становіцца абсалютна непрадказальным, — канстатуе Андрэй Кароль. — А што робім мы? Даём правільную, прадказальную інфармацыю з загадзя вядомым вынікам... «Нашлігоўваем» студэнта ведамі, а не развіваем крэатыўнасць. Для падрыхтоўкі сучасных спецыялістаў, якія будуць запатрабаваны наймаўнікамі, патрабуецца пераход ад маналагічнага характару навучання да дыялогу. Моладзь раскрываецца толькі тады, калі ёй цікава. Формула матывацыі вельмі простая: кажучы мовай матэматыкаў, матывацыя прама прапарцыянальная самарэалізацыі.

Летась у БДУ быў створаны міжуніверсітэцкі партал «Крэатыўная адукацыя: метадалогія, змест, практыка». Гэта інтэрактыўная інтэрнэт-платформа з магчымасцю дыстанцыйнага ўдзелу ў яе рабоце ўсіх ахвотных і наладжвання дыялогу. Зур'ыстыч-

«Моладзь раскрываецца, толькі калі ёй цікава. Матывацыя прама прапарцыянальная самарэалізацыі».

пераадольвае супраціўленне навакольных. Чалавек чалавеку не сябар, таварыш і брат, а сапернік. І калі мы будзем падтрымліваць гэта саперніцтва без агляды на навакольных, то атрымаем сумны вынік. Я думаю, што неабходна перайсці нейкую кропку, пачаць чаго мы, нарэшце, зразумеем: стаўленне да выхаваўчай працы трэба змяняць. Што выхоўваць? Як выхоўваць? І галоўнае, на чым выхоўваць?

Відавочна, што крызіс у гуманітарных ведах адлюстроўвае ў першую чаргу як змяненне ўнутранага свету чалавека, так і становішча чалавека ў свеце. Адвечная спрэчка паміж лірыкамі і фізікамі была, ёсць і, напэўна, будзе заўсёды...

нае навучанне, на якое мы робім стаўку — гэта навучанне на аснове дыялогу, якое раскрывае вучня. Галоўнай праблемай пры ўкараненні падобнай формы навучання ў нашых ВНУ, напэўна, будзе нежаданне некаторых выкладчыкаў удасканальвацца і прыкладваць больш намаганняў для таго, каб студэнт не проста зазубрыў, а зразумее і ведаў, які гэтым у далейшым карыстацца. І ніякія загады не ў сілах змяніць сітуацыю ў навучальным працэсе, пакуль канкрэтны чалавек не прыйдзе і не пачне яе змяняць.

Надзея НІКАЛАЕВА.
Фота прэс-службы БДУ і Таццяны ТКАЧОЙ.

ПАРТЫЗАНЫ, КРОКАМ РУШ!

У лапцях і са зброяй «лясная армія» прайшла па мінскіх вуліцах у мінулую суботу.

...ТЫМ БЛЖЭЙ ГІСТОРЫЯ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Гэта не здымкі мастацкага фільма ці дакументальнай перадачы, а адзіны ў краіне мемарыяльны комплекс партызанскай славы «Хаваншчына» ў Івацэвіцкім раёне. Калісьці тут сапраўды жыла «лясная армія» і знаходзіўся сямейны лагер. Падчас вайны ніводны немцаў так і не змог трапіць на загадкавы востраў сярод балот. Аднак людзі нават праз сем з паловай дзесяцігоддзя пасля вызвалення Беларусі не забылі сцяжынку на Хаваншчыну. Кожны год на некалькі дзён гэтыя мясціны ажываюць у прамым сэнсе. Дзясяткі рэканструктараў з Беларусі і Расіі прыязджаюць сюды, каб пераночыць у рэальных партызанскіх умовах — без святла, цёплых ложкаў і хатняй ежы. А таксама каб зладзіць для публікі эфектнае відэа і захапіць фотастага народа з захопнікамі-агрэсарамі.

Пачынальнік адраджэння партызанскага руху на Хаваншчыне ў тым фармаце, які існуе цяпер, — карэспандэнт брэсцкай абласной газеты «Заря» і заўзятый рэканструктар Алег Грабеннікаў. Ён жа стаў аўтар вытокаў правядзення начных рэканструкцый у Брэсцкай крэпасці.

— Колькі сябе помню, вельмі любіў ваенную гісторыю. Рэч нават не ў тым, што я 23 гады служыў ва Узброеных сілах Беларусі. Проста захапіўся ўніформістскай і мініяцюрамі, а некалькі 22 чэрвеня прыйшоў у нашу крэпасць у форме лейтэнанта Чырвонай арміі. Захацелася аддаць даніну памяці тым, хто першымі прыняў варажы

Жыццё на фоне вайны

Пасля начных баёў абодва бакі вярнуліся да часовага перамір'я. Менавіта ў ранішні час цівкава па назіраць за «побыткам пад дрэвамі» і бліжэй пазнаёміцца з рэканструктарамі.

«Немцы» разбілі лагер на самым ускрайку леса. Прасторныя палаткі, гучны смех, у кустах блішчыць атачаныя BMW. «Падыходзь, не саромейся. Усе свае», — чуць гэта ад людзей у форме вермахта даўна.

— Але ж гэта толькі абмундзіраванне. Арганізатары папрасілі прыехаць у вобразе немцаў — мы прыехалі. Трэба, каб чырвонаармейцаў было больш — з задавальненнем рэканструювалі б іх. Палітыка і ідэалогія ў нашым асяродку нават не абмяркоўваюцца, — дзеліцца Павел Рошчын з Віцебска. — А форма ў нямецкіх салдатаў таго перыяду сапраўды прыгожая і практычная, мае шмат дэкаратыўных элементаў. Вялікая розніца з нашымі салдатамі адчуваецца і ў плане побыту. Умоўна кажучы, адкрывае немец сумку, а там, акрамя лыжкі, ёсць яшчэ і відзлец, ручнік, набор для галення, люстэрка і нават крэм Nivea. У чырвонаармейцаў комплекты былі больш сціплыя.

У першых сонечных промнях, якія ледзь-ледзь прабіваюцца праз кроны дрэў, недаючы дзве фразы. Гарбата ў фарфоравых кубках, да яе — пельмень і бутэрброды. Маладыя жанчыны сядзяць за невялікімі столікамі, быццам не ў лесе, а на тэрасе кафе. «Guten Morgen!» — кажучы яны мне і запрашаюць далучыцца. «Немкі»

аказваюцца мінчанкамі. Наталля і Таццяна — удзельніцы ваенна-гістарычнага клуба «Мядзведзіца».

— Сёння прадстаўляем паліцыю вермахта, якая прыбыла на дапамогу сваім Kameraden (з нямецкай таварышы. — Аўт.) для падтрымання парадку. Жанчыны на нямецкім баку падчас вайны было шмат, хоць іх рэдка можна ўбачыць у кіно. Яны выконвалі функцыі стэнаграфістаў, запанялі дакументы, вялі архівы. Вядома, даводзілася жыць у палявых умовах. Палаткі збіраліся з кавалкаў плашчоўкі, якую меў пры сабе кожны салдат. Зверху каска, каб вада не зацкала. Унутры — аўтантэчныя раскладушкі з бялізнай нахштат той, што была распаўсюджана ў Германіі ў саракавых. На вярхоўці вы бачыце адзенне, у якім мы ўчора абсталявалі свой лагер. Так, асобная рабочая форма!

Калі «немцы» занялі пазіцыі на вачах ва ўсіх, то да «нашых» пачаўся перыяд перамоў. Але на тое яна і Хаваншчына, каб у самай глыбіні, на востраве сярод балот, партызаны хаваліся. Побыт і адзенне прасцейшыя, затое ніякія тлумачэнні не патрабуюцца. Тут — зямлянка, там — драўляныя хаткі-зрубкі. А між імі снуюць туды-сюды барадатыя хлопцы ў льяных кашулях і залатанай чырвонаармейскай форме. Ды і ежа няхатра. Пыхціць самавар: у алюмініевую пасудзіну наліваюць гарачага адыраў з лясной травы. Каштую фірменную страву ад курахаў — аладкі з крапівы. Дарэчы, пякуча не на вогнішчы, а на так званай фінскай печы (раскалатае бярвення з агнём унутры).

Маю ўвагу прыцягвае мужчына ў кепцы, па-хуліганску ссунутай на

гісторыю народ пачынае займацца рэканструкцыямі. Мы тут звычайна людзі гарадскія, разбэшчаныя цывілізацыяй і камфортам. А выезды ў лес — гэта шмат у чым яшчэ і праверка сябе самога.

— Прагучы банальна, але хочацца даказаць, што магу, — дадучыцца да Арцёма таварыш па атрадзе «радыстка» Ганна Кароза. — Магу выкапаць акоп і прасядзець у ім цэлы дзень, магу пе-

лон. Але зрабіць гэта было няпроста. Немцы спачатку падбівалі накіроўвалі паравоз з салёрнай гулай, якая правяраля чыгунку. Праз 15 хвілін ішлі цяжкімі з жывой сілай і тэхнікай. Партызанам трэба было за кароткі прамежак часу падкасаць ўзрыўчатку, прытым што ўздоўж дарогі стаялі блокпосты, а лес навакол быў высечаны, — да невялікай экскурсіі гісторыю Аляксандр.

Перад самым адыходам з лагера знаёмлюся з жыхаром Івацэвіч Аляксандрам Германам. Ён не рэканструктар, але на Хаваншчыне прыязджае ўсё жыццё.

— Бацькі мае ў гэтых лясах партызанілі. Мама была сувязной. А бацька, калі яго адпраўлялі на прымусовыя працы ў Германію, збег у Харошчыцы і далучыўся да тамтэйшай атрада. Падарваў сем варажых эшалонаў і быў у коннай разведцы. На Хаваншчыне ён маму і сустрэў. Калі вайна скончылася, усе мясцовыя партызаны пакляліся, што будуць збірацца. Тады камандзіры хорам выкрыкавалі: «Здрастел!» А ўчарашнія салдаты па армейскай звычцы пачынаюць: «Здраўня жаелаем, товарищ...» Хоць, вядома, не толькі дзеля больш глыбокага ведання

раночыцца на снезе, магу праехаць дзесяткі кіламетраў верхам на кані... Бывалі моманты, калі хацелася ўсё кінуць і сказаць «Стоп!» Тады ўспамінала тых, хто і не такое падчас вайны перажыў, і спакойна працягвала выконваць пастаўленую задачу.

— Беларусь — партызанская рэспубліка. А гэты парад — унікальнае мерапрыемства, не толькі для Мінска, але і для ўсяго свету. Аднаго слоў мала, гэта трэба яшчэ і паказаць. У першую чаргу самім беларусам, маладому пакаленню, — выказаў думку камандзір падраздзялення Чырвонай арміі ваенна-рэканструктарскага клуба «Эпоха» Вячаслаў Калтур.

Пасля ўрачыстай часткі свята працягнулася ў скверы. Танцы пад гармонік, лясныя пачастункі і размовы пра баявое мінулае дзядоў і прадзедаў. — Шмат старонак гісторыі Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі Беларусі незаслужана адыходзіць у нябыт. Задача рэканструктараў — не дуплікацыя нашчадкаў. Франтавікі, партызаны і падпольшчыкі, байцамі Чырвонай арміі прайшла па Камсамольскай вуліцы. — Беларусь — партызанская рэспубліка. А гэты парад — унікальнае мерапрыемства, не толькі для Мінска, але і для ўсяго свету. Аднаго слоў мала, гэта трэба яшчэ і паказаць. У першую чаргу самім беларусам, маладому пакаленню, — выказаў думку камандзір падраздзялення Чырвонай арміі ваенна-рэканструктарскага клуба «Эпоха» Вячаслаў Калтур.

Пасля ўрачыстай часткі свята працягнулася ў скверы. Танцы пад гармонік, лясныя пачастункі і размовы пра баявое мінулае дзядоў і прадзедаў. — Шмат старонак гісторыі Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі Беларусі незаслужана адыходзіць у нябыт. Задача рэканструктараў — не дуплікацыя нашчадкаў. Франтавікі, партызаны і падпольшчыкі, байцамі Чырвонай арміі прайшла па Камсамольскай вуліцы. — Беларусь — партызанская рэспубліка. А гэты парад — унікальнае мерапрыемства, не толькі для Мінска, але і для ўсяго свету. Аднаго слоў мала, гэта трэба яшчэ і паказаць. У першую чаргу самім беларусам, маладому пакаленню, — выказаў думку камандзір падраздзялення Чырвонай арміі ваенна-рэканструктарскага клуба «Эпоха» Вячаслаў Калтур.

Вызваліцелі

УДАЛЫ МАНЕЎР НА ДНЯПРЫ

...восенню 1943 года пад магучым націскам часцей Цэнтральнага фронту войскі маршала адвочваліся да так званай Усходняга вала. На гэтым рубяжы, які працягнуўся па Дняпры і Сожы да Гомеля і далей на поўнач, Гітлер разлічваў стабілізаваць фронт і перайсці да пазіцыйнай вайны.

65-я армія ва ўзаемадзейні з 48-й арміяй пасля фарсіравання Дзясны вяла баі на гомельскім напрамку. Наяўнасць лясных масіваў і мноства балот прывялі да таго, што злучэнні Цэнтральнага фронту аказаліся заціснутыя ў вузкім калідоры і былі пазбавленыя магчымасці маневру. Тэмп наступлення пачаў зніжацца. Толькі да канца верасня 1943 года войскі выйшлі да ракі Сож на поўдзень ад Гомеля на рубяжы населеных пунктаў Федараўка—Шарпілаўка—Суслаўка. Увечары 28 верасня 19-ы стралковы корпус 65-й арміі з ходу пачаў фарсіраванне ракі каля вёскі Нова-Цярэшківаці. На процілеглым беразе абаранялася 6-я нямецкая дывізія, якая мела вялікія сродкі ўзмацнення.

У кастрычніку 1943 года 65-я армія ва ўзаемадзейні з 61-й арміяй генерала Бялова фарсіравала раку Дняпр і захапіла плацдарм у раёне Лоева. Сам гарадскі пасёлак Лоеў быў вызвалены 17 кастрычніка 1943 года.

За ўмелае кіраўніцтва войскамі 65-й арміі пры фарсіраванні Дняпра, захоп і ўтрыманне плацдарма на яго правым беразе і прапульсаванне пры гэтым мужнасці і адвагу на беларускай зямлі 30 кастрычніка 1943 года генерал-лейтэнанту Батова было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

ЯМУ ЎДЗЯЧНЫЯ ВЯЗНІ АЗАРЫЧ

...а таксама жыхары Рэчыцы, Бабруйска, Нясвіжа і Баранавіч

Наш сённяшні матэрыял мы прысвячаем светлай памяці аднаго з самых таленавітых савецкіх палкаводцаў, двойчы Героя Савецкага Саюза, генерала арміі Паўла Іванавіча Батова. Аўтар гэтых радкоў ганарыцца, што яму ў свой час удалося сустрэцца ў Мінску з праслаўленым палкаводцам і ўзяць у яго інтэрв'ю. Мы акцэнтуюм увагу на ўдзеле 65-й арміі і яе камандуючага ў вызваленні Беларусі ў 1943—1944 гадах.

У Гомельска-Рэчыцкай наступальнай аперацыі войскі 65-й арміі ва ўзаемадзейні з 1-м гвардзейскім танкавым корпусам і 48-й арміяй у снежні 1943 года вызвалілі Рэчыцу і Рэчыцкі раён. У разгар баёў — 20 кастрычніка 1943 года — Цэнтральны фронт быў перайменаваны ў Беларуска-Цэнтральны фронт, што, па словах П. І. Батова, азначала, што Стаўка Вярхоўнага Галоўнакамандавання нахіліла вайсковыя сілы гэтага фронту на вызваленне Беларускай ССР. Цікава, што Рэчыца не уваходзіла ў паласу наступлення 65-й арміі. Але стварылася спрыяльнае становішча для глыбокага маневру і ўдару па горадзе з тылу, бо корпус Самарскага здолеў ужо перавесці фронт Дняпр усе свае дывізіі. Упосціць такую магчымасць было б недаравальна.

«УСЕ СІЛЫ БЫЛІ КІНУТЫЯ, КАБ ЛІКВІДАВАЦЬ ЭПІДЭМІЮ»

У студзені-лютым 1944 года цягам Калінкавіцка-Мазырскай наступальнай аперацыі войскі 65-й арміі нанеслі паражэнне саперніку ў раёне Азарыч і палепшылі сваё аперацыйнае становішча. Аўтар гэтага матэрыялу давяла неаднарадова сустрэцца з вязнямі Азарыцкага лагера смерці, якія цудам выжылі. У размове яны з удзячнасцю ўспаміналі сваё вызваліцельнае выратавальніцтва — воіны 65-й арміі і яе камандуючага — генерала Паўла Батова. Сёння ёсць магчымасць знаёміцца з матэрыялам «Азарыцкія лагера смерці ў Вялікую Айчынную вайну», змешчаным у першым томе на яго ўтрыманне і прапульсаванне пры гэтым мужнасці і адвагу на беларускай зямлі 30 кастрычніка 1943 года генерал-лейтэнанту Батова было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

эвакуацыя вызвалены з лагераў, арганізацыя медыцынскага дапамога ў раёне...

Корпус Самарскага з прычыны эпідэміі давёліся вывесці часова ў другі эшалон. Хваробу спынілі».

7 красавіка 1944 года ўрад і ЦК Кампартыі Беларусі звярнуліся да камандзіра 65-й арміі з такімі словамі: «Урад Беларускай ССР і ЦК КП(б) Беларусі ў Вашай асобе выносяць падзяку радавому, сяржанцкаму, афіцэрскаму складу і генералам 65-й арміі за вызваленне 33 тысяч чалавек мірнага беларускага насельніцтва з нямецкіх канцэнтрацыйных лагераў і выратавання іх ад смерці. Ваша дамога вызвалена насельніцтва харчаваннем, абмундзіраваннем, клопат па размаліччэнні і медыцынскім абслугоўванні сведчаць пра глыбокую і непарыўную сувязь гераічнай Чырвонай Арміі з савецкім народам».

АД БЯРЭЗІНЫ ДА ВІСЛЫ

У чэрвені—жніўні 1944 года 65-я армія ў складзе 1-га Беларускага фронту ўдзельнічала ў аперацыі лагераў смерці вяртаваліся дзяржаўныя войскі 37-й гвардзейскай дывізіі пад камандаваннем генерала Ушакова з 65-й арміі пад камандаваннем генерала Батова.

Праз шмат гадоў Паўла Іванавіч успамінаў: «Усе сілы былі кінутыя, каб ліквідаваць эпідэмію. Радзечкі (член Ваеннага савета 65-й арміі — Э. І.) цалкам узяў справу ў свае рукі. 25 шпіталей адрэзана пад хворых на тыф. Трэба аддаць належнае ўрачам. Яны сустрэлі ворага ў поўным узбраенні, хоць практыкі барацьбы з эпідэміяй сыгнаку не было — наша краіна даўно ліквідавала сыпныя, халеры і іншыя хваробы, якія калісьці «касілі» народ. У штаб фронту наслана дэлегацыя. Адказ: у раён бедства выязджае прадстаўніцтва Беларускай ССР Н. Р. Грэжава з задачай арганізаваць дапамогу грамадзянства насельніцтву. З Надзеяй Рыгорайнаў мне даводзілася сустрэцца, бо яна была жанкай начальніка штаба фронту (Малініна. — Э. І.). Энергійная, самаахвярная жанчына. Пад яе кіраўніцтвам знаходзілася

ліпеня 1944 года выйшлі на рубяж Свіслач — Пружаны. У Люблін-Брэсцкай аперацыі 65-я армія сумесна з 48-й і 28-й арміямі разбіла асноўныя сілы 2-й нямецкай арміі на поўнач ад горада Брэста і ў жніўні фарсіравала раку Заходні Буг.

За ўзорнае кіраўніцтва войскамі 65-й арміі ў Беларускай наступальнай аперацыі, пры фарсіраванні ракі Вісла, за паспяховае штурм горада Данцыга і авалоданне горадам Штэцін Павел Іванавіч Батаў 2 чэрвеня 1945 года быў узнагароджаны другім медалём «Залатая Зорка».

Цікава, што баявыя поспехі 65-й арміі пад камандаваннем П. І. Батова 23 разы адзначаліся ў загадах Вярхоўнага Галоўнакамандуючага Сталіна.

РУКА АБ РУКУ З ПАРТЫЗАНАМІ

Не буду пераказваць усё інтэрв'ю аўтара гэтых радкоў з Паўлам Батавым. Гэты, у прыватнасці, цікавіла ўзаемадзеянне камандавання 65-й арміі з беларускімі партызанамі ў ходзе вызвалення Беларусі ў 1943—1944 гадах.

Вось што адказаў Паўла Іванавіч на маё пытанне: «Не магу заблыць, што з пачатку снежня 1943 г. паміж нямецкімі апорнымі пунктамі Парычы і Азарычы існавалі так званыя «партызанскія вароты». Менавіта праз гэтыя вароты мы пераходзілі партызанам зброю, нават пошту, а з акупаванымі немцамі тэрыторыі ў нашу армію прыбывала людское папаўненне. У снежні 1943 года па ініцыятыве Мінскага падпольнага абкама партыі на працягу некалькіх дзён у нашу армію ўступіла больш за дзесяць тысяч добраахвотнікаў з Люблінскага, Старадарожскага, Слуцкага, Калыцкага, Старобінскага і Чырвонаслабодскага раёнаў. Амаль тры месяцы ў нямецкім тыле разам з беларускімі партызанамі дзейнічалі зводны атрад нашага войска, створаны на базе 1-га батальёна 1281-га палка, які трапіў у акружэнне 20 снежня 1943 года, або, як яго часам называлі, «зводны полк» 65-й арміі на чале з будучым палкоўнікам Навумам Язэвічам Фрэнкелем. Ён удзель-

нічаў у партызанскіх рэйдах, нападах на нямецкія гарнізоны і апорныя пункты сумесна з беларускімі партызанскімі брыгадамі. Падчас аперацыі «Баграціён» войнам нашай арміі давёліся неаднарадова дзейнічаць разам з Мінскім партызанскім злучэннем пад камандаваннем Героя Савецкага Саюза, генерал-маёра Васіля Казлова. Партызаны брыгады Міншчыны забяспечвалі нас інфармацыяй аб нямецкіх часцях, здзяйснялі дыверсіі ў іх тыле і такім чынам палепшалі выкананне задач часцей 65-й арміі. Калі вызвалены Беларусі ад нямецкай акупантаў падыходзіла да канца, у нашу 65-ю армію ўлілося некалькі тысяч беларускіх партызан. Гэта былі смельцы і адважныя воіны. Многія з іх прайшлі разам з намі шлях да Вялікай Перамогі і прымножылі славу нашай арміі».

Эмануіл ЮФЕ, доктар гістарычных навук.

МАЗАІКА ПАМЯЦІ

У межах рэспубліканскай акцыі «Беларусь памятае» грамадскія арганізацыі і ўстановы распачалі шэраг новых праектаў.

Так, Беларуска-рэспубліканскі саюз моладзі сумесна з піянерскай арганізацыяй запустыў маштабную акцыю — па ўсёй Беларусі збіраюцца фатаграфіі ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, запісваюцца гісторыі, вядзецца пошукавая работа. Сабраныя звесткі ўвойдуць у альбом «Беларусь памятае», які перададуць Беларускаму дзяржаўнаму музею гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. 11 чэрвеня актывісты распачнуць маладзёжны марафон «75», падчас якога ў розных гарадах Беларусі будуць збірацца матэрыялы пра герояў вайны. Па краіне будзе падарожніцкая маленькая лабараторыя з абсталяваннем, неабходным для падрыхтоўкі альбома. Сюды маладыя людзі, якія хочучы, каб памяць пра іх прадзедаў не знікла, змогуць прынесці на сканаванне старыя фатаграфіі. Таксама ў патрыятычным падарожжы будзе збірацца рэгіянальныя палотны, якія складуцца ў сцяг памерам 6 на 12 метраў. З ім актывісты прымуць удзел ва ўрачыстасцях 3 ліпеня.

Таксама БРСМ праводзіць фотаконкурс, куды можна дасылаць фатаграфіі, якія сведчаць пра тое, што сучаснае пакаленне шануе гісторыю і памяць пра сваіх продкаў. На конкурс можна дасылаць не толькі фотартэтры вэтэранаў і іх нашчадкаў, але і здымкі, якія расказваюць пра свята Перамогі, пра манументы, пра ўзнагароды і рэчы, якія захоўвалі вэтэраны і іх сем'і.

Шэраг мерапрыемстваў, прымеркаваных да 75-годдзя вызвалення Беларусі, праводзяць прафсаюзы. Самыя маштабныя з іх звязаны з Курганам Славы, над якім з'яўшаўся арганізацыя. Як паведаваў начальнік галоўнага ўпраўлення па культуры і грамадскай рабоце апарата Маладзёжнага Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі Арцём ІГНАЦЕНКА, сёлетня тут будзе ўстаноўлены штурманскі Іл-2. Каб аднавіць мадэль часоў Вялікай Айчыннай вайны, выкарыстаны дэталі ад самалётаў, знойдзеныя падчас раскопак у розных гарадах Расіі. Прэзентацыя адрэстаўраваны самалёт будзе 5 ліпеня, у гэты дзень ярас спойніцца 50 гадоў з моманту адкрыцця Кургана Славы. Арганізатары запрашаюць на тэатрылічавую пастаноўку «Крылы Перамогі» вятчэрні канцэрт.

Міжнародныя сустрэчы, канферэнцыі, часовыя экспазіцыі, аблічбоўка партызанскіх рукавіцаў, патрыятычныя экскурсіі для дзяцей, нясутымны музейныя заняткі — усё гэта мерапрыемствы Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, скіраваны на захаванне памяці. Сёлетня ўстанова апрабавала і новую форму работы — анлайн-уроку па ваеннай гісторыі. Падчас школьных заняткаў для дзяцей з магілёўскага ліцэя праз інтэрнэт вялася трансляцыя лекцыі і відэаматэрыялаў з музея. Супрацоўнікі падбіралі матэрыялы ў адпаведнасці са школьнай праграмай — разглядалі тэмы, завульнулі ў эмацыйныя білеты. Эксперымент прайшоў удала, і ў будучыні падобныя відэауроку можна запустыць і ў іншых беларускіх школах. Для дзяцей і настаўнікаў, якія жывуць далёка ад сталіцы, гэта выдатная магчымасць пазнаёміцца з экспазіцыяй музея дыстанцыйна.

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.

Закрытое акционерное общество «Центр Банк»

Адрес: 220034, г. Минск, ул. Платонова, 1Б эл. адрес: info@zepterbank.by

ОТЧЕТ О ФИНАНСОВОМ ПОЛОЖЕНИИ ПО СОСТОЯНИЮ НА 31 ДЕКАБРЯ 2018 ГОДА

Table with 5 columns: Примечание, 31 декабря 2018 года, 31 декабря 2017 года. Rows include АКТИВЫ, ИТОГО АКТИВЫ, ОБЯЗАТЕЛЬСТВА, КАПИТАЛ, ИТОГО ОБЯЗАТЕЛЬСТВА И КАПИТАЛ.

ОТЧЕТ О СОВОКУПНОМ ДОХОДЕ ЗА ГОД, ЗАКОНЧИВШИЙСЯ 31 ДЕКАБРЯ 2018 ГОДА

Table with 4 columns: Примечание, 2018 год, 2017 год. Rows include Процентные доходы, Чистый процентный доход, Доходы по услугам и комиссии, ИТОГО СОВОКУПНЫЙ ДОХОД.

ОТЧЕТ ОБ ИЗМЕНЕНИЯХ В КАПИТАЛЕ ЗА ГОД, ЗАКОНЧИВШИЙСЯ 31 ДЕКАБРЯ 2018 ГОДА

Table with 6 columns: Примечание, Уставный капитал, Непокрытый убыток, Резерв по переоценке основных средств, Резерв по переоценке ценных бумаг, Итого капитал.

ОТЧЕТ ОБ ИЗМЕНЕНИЯХ В КАПИТАЛЕ ЗА ГОД, ЗАКОНЧИВШИЙСЯ 31 ДЕКАБРЯ 2018 ГОДА

Table with 4 columns: Примечание, 2018 год, 2017 год. Rows include Движение денежных средств от операционной деятельности, Движение денежных средств от инвестиционной деятельности, Движение денежных средств от финансовой деятельности.

От имени Правления Банка:

М. И. Поровов, Председатель Правления, 26 апреля 2019 года, Минск

О. В. Михалевич, Главный бухгалтер

Издвещение о проведении повторных электронных торгов. Организатор аукциона ЗАО «Центр промышленной оценки».

Table with 4 columns: № Лота, Наименование, Инвентарный номер, Общая площадь кв. м. Rows include Здание административно-хозяйственное, Здание главного производственного корпуса.

Сведения о земельном участке: Земельный участок площадью 3,6354 га, предоставлен в аренду на праве постоянного пользования.

Электронные торги проводятся в соответствии с регламентом электронной торговой площадки «ИПМ-Торги».

РУП «Институт недвижимости и оценки» извещает о проведении открытого аукциона

по продаже автозаправочной станции, принадлежащей ОАО «Белорусское морское пароходство».

Лот № 1, состав: 1. Автозаправочная станция, инв. № 421/С-1190, площадь – 361,6 кв. м, г. п. – 2000.

Условия аукциона: 1. Заключить с Продавцом договор купли-продажи в 5-дневный срок с момента подписания протокола.

Аукцион состоится 01.07.2019 в 11.00 по адресу: г. Минск, ул. Комсомольская, д. 11, 3-й этаж, каб. 4

Порядок оформления участия в аукционе содержится на сайте Организатора аукциона ino.by.

АУДИТОРСКОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ Национальному банку Республики Беларусь.

Наблюдательному совету, Правлению Закрытого акционерного общества «Центр Банк». Дата: 04-05/35/2

Аудиторское мнение

Результаты аудиторского мнения: Мы провели аудит финансовой отчетности ЗАО «Центр Банк» (далее – «Банк»), состоящей из:

- Отчета о финансовом положении по состоянию на 31 декабря 2018 года;
Отчета о совокупном доходе, отчетов об изменении собственного капитала и движении денежных средств за год, закончившийся на указанную дату; а также

Основание для выражения аудиторского мнения

Мы провели аудит в соответствии с Международными стандартами аудита (далее – «МСА»). Наши обязанности, предусмотренные указанными стандартами, более подробно рассматриваются в разделе «Обязанности аудиторской организации по проведению аудита финансовой отчетности» настоящего заключения.

Важные обстоятельства

Мы обращаем внимание на Примечание 28 к финансовой отчетности, в котором указано, что в аудируемом периоде Банком не выполнялись нормативы безопасного функционирования, установленные Инструкцией о нормативах безопасного функционирования для банков.

Ключевые вопросы аудита

Ключевые вопросы аудита – это вопросы, которые, согласно нашему профессиональному суждению, являлись наиболее значимыми для нашего аудита финансовой отчетности за текущий период.

Резерв под обесценение кредитов и авансов клиентам, а также резерв по обязательствам кредитного характера

В связи с существенностью резерва под обесценение кредитов и авансов клиентам и обязательствам кредитного характера для финансового положения Банка, а также в связи со сложностью и необходимостью применения суждений в отношении оценки ожидаемых кредитных

убытков в соответствии с новым стандартом МСФО (IFRS) 9 «Финансовые инструменты» (далее – «МСФО 9») данный вопрос является одним из ключевых вопросов аудита.

Для определения значительного увеличения кредитного риска с даты первоначального признания, как на индивидуальной, так и на портфельной основе, а также для расчета ожидаемых кредитных убытков необходимо привлечь суждения руководства Банка.

Оценка резерва по обесценению кредитов и авансов клиентам, а также обязательства кредитного характера

Расчет ожидаемых кредитных убытков включает методики оценки, в которых используются существенные ненаблюдаемые исходные данные и факторы, такие как внутренние кредитные рейтинги, а также комплексное статистическое моделирование и экспертное суждение.

Информация о резерве под ожидаемые кредитные убытки в отношении кредитов и авансов клиентам, а также обязательства кредитного характера

Мы оценили разумность факторов кредитного риска и пороговых значений, выбранных руководством для определения значительного увеличения кредитного риска на индивидуальной и портфельной основе.

Обязанности аудиторского лица по подготовке финансовой отчетности

Руководство аудируемого лица несет ответственность за подготовку и достоверное представление финансовой отчетности в соответствии с МСФО и организацией системы внутреннего контроля аудируемого лица.

Лица, наделенные руководящими полномочиями, несут ответственность за осуществление базиса за процессом подготовки финансовой отчетности аудируемого лица.

Независимости аудиторской организации по проведению аудита финансовой отчетности

Наша цель состоит в получении разумной уверенности в том, что финансовая отчетность аудируемого лица не содержит существенных искажений вследствие ошибок и (или) недобросовестных действий, и в составлении аудиторского заключения, включающего выраженное в установленной форме аудиторское мнение.

Влияние изменений обменного курса на денежные средства и их эквиваленты

Мы провели аудит в соответствии с МСФО (IAS) 21 «Влияние изменений обменного курса на денежные средства и их эквиваленты».

Денежные средства и их эквиваленты на начало года

Мы провели аудит в соответствии с МСФО (IAS) 21 «Влияние изменений обменного курса на денежные средства и их эквиваленты».

Денежные средства и их эквиваленты на конец года

Мы провели аудит в соответствии с МСФО (IAS) 21 «Влияние изменений обменного курса на денежные средства и их эквиваленты».

ООО «Центр Белинвентаризация»

Table with 2 columns: № лота, Наименование объекта. Rows include Изолированное помещение (торговое помещение) и Объект расположен на земельном участке с кадастровым номером 34010000007006319 площадью 0,0773 га.

Издвещает о проведении аукциона по продаже имущества ОАО НТК «АЛЕСЯ», тел. 8 (0232) 29 51 12

1. Заявление на участие в аукционе по установленной форме и подписанное соглашение о правах и обязанностях с ООО «Центр Белинвентаризация».

Раздел и установление порядка пользования земельным участком

Table with 4 columns: № лота, Наименование объекта, Начальная стоимость лота, бел. руб. с НДС, Сумма задатка, бел. руб. Rows include 1. Изолированное помещение (торговое помещение) и Объект расположен на земельном участке с кадастровым номером 34010000007006319 площадью 0,0773 га.

Срок подачи заявления: По 27 июня 2019 г. в рабочие дни с 9:00 до 16:00 по адресу: г. Гомель, ул. Гагарина, 46, оф. 2-1

Условия продажи: Объект продается в собственности. Цель использования – любая, кроме розничной торговли продовольственными товарами и общественного питания.

СВЕДЕНИЯ ОБ АУДИТОРЕ

Общество с ограниченной ответственностью «БДО» Республика Беларусь, 220020, г. Минск, пр. Победителей, 103, 8-й этаж, помещенье 7

Свидетельство о государственной регистрации выдано Минским горским исполнительным комитетом от 15 ноября 2013 года

УНП: 190241132

Значная падзея

МАНЮШКА І МАЛЕНЬКІ ПАРЫЖ

На тры дні старажытнае Нясвіж ператварыўся ў адну вялікую сцэнічную пляцоўку падчас Свята мастацтваў «Музы Нясвіжа-2019». Шмат эмоцый, уражанняў падарвалі арганізатары фестывалю — Міністэрства культуры Беларусі, Мінскі аблвыканкам, Нясвіжскі райвыканкам і Заслужаны калектыв «Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі» жыхарам горада, шматлікім гасцям, прыхільнікам камернай музыкі.

Па традыцыі ў першы дзень нясвіжскай імпрэзы Заслужаны аматарскі калектыв Беларусі тэатра імя Урушлі Радзівіл Нясвіжскага раённага цэнтру культуры паказваў камедыю па тэсе Жана-Батыста Мольера «Ён мужык, а яна паненка» ў пастаноўцы рэжысёра Яўгена Валабова.

На працягу 24 гадоў мастацкія фестывалі ў Нясвіжы застаюцца адной з самых адметных падзей у культурным жыцці Беларусі. Штогод гэтыя інавацыйныя праекты яднаюць айчынную музыку розных эпох і жанраў. З моманту свайго заснавання і да сённяшняга дня фестываль з'яўляецца сімвалам узаўважэння і адраджэння гісторыі беларускага мастацтва, перш за ўсё — музычнага.

Сёлетняе свята было прысвечана 200-годдзю вядомага кампазітара Станіслава Манюшкі. Таму своеасаблівым прынашэннем юбіляру ад усіх аматараў і знаўцаў яго творчасці стаў вялікі канцэрт акадэмічнай музыкі «Нясвіж — крыніца натхнення Станіслава Манюшкі і яго аднадумцаў», падрыхтаваны творчымі калектывамі Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраваннем народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга.

— Мы першыя ў Беларусі ў мястэчку Мір некалькі гадоў таму арганізавалі канцэрт у знак пашаны да гэтага аўтара. Раней многія лічылі, што Манюшка — польскі кампазітар. Але ў Польшчы ён пражыў толькі пятнаццаць гадоў, астатня — у Беларусі. Цяпер зноў загучала імя гэтага кампазітара, ураджэнца Міншчыны, а я — ганаровы грамадзянін Мінскай вобласці, таму не мог не ўспомніць гэтую знамянальную дату. Я сам стаў цяпер больш ведаць пра яго творчасць. І мы абавязкова зробім новую вялікую праграму, прысвечаную талентам і творчым унёскам талентам і творцаў. Заўчасна не скажу, калі гэта будзе, але, бадай, праз год або два.

Міхаіл Фінберг падкрэсліў, што фестываль стаў па-сапраўднаму нацыянальным, беларускім. Тут жа, у Нясвіжскай цэнтральнай раённай бібліятэцы, перад пачаткам прэс-канферэнцыі наведвальнікі змалі азнаёміцца з невялікай выставкай, якая расказвала пра творчасць маэстра, паслухаць выступленне струннага квартэта і ансамбля кларнетаў. Але самае цікавае і яркае чакала аматараў камернай музыкі пасля. Творчыя калектывы Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі прадставілі для іх свае новыя канцэртныя праграмы, дзе прагучалі найлепшыя ўзоры беларускай музыкі з ХІІ да ХХІ стагоддзя. Канцэрт «Рэлігійныя творы айчынных майстроў» сабраў удзельнікаў і гасцей

свята ў Нясвіжскім Касцёле Божага Цела, канцэрт «Музыка беларускіх палацаў» — у Тэатральнай зале Палацавага ансамбля Нясвіжа.

Даволі шмат людзей розных узростаў сабраліся ў Нясвіжскім цэнтры культуры. Яны прыйшлі, каб прыняць удзел у адкрытай выставцы работ з фонду Міжнароднага конкурсу-плэнэру юных мастакоў імя Міхаіла Сеўрука «Краявіды Нясвіжа вавамі дзяцей».

— Адзінаццаты год мы праводзім пленэр для дзяцей. Кожны раз ён прысвечаны розным тэмам, каб дзецям было цікавай працаваць, — расказала загадчыца мастацкім аддзяленнем Нясвіжскай дзіцячай школы мастацтваў Марына КАНВАЛАВА. — Мы робім кампазіцыйны пейзаж асобна, а яшчэ пішам два эцюды з натуры. Сёння на выставцы ў асноўным прадстаўлены карціны 2019 года. Гэта работы прызёраў, якія атрымалі дыпламы 1-й і 2-й ступеняў і Гран-пры. Сёлета дзеці малювалі на тэму «Нясвіж. Французскія парк».

Юным талентам трэба было ўявіць, як калісьці яны выглядалі, правяць фантазію. Таму кампазіцыі атрымаліся незвычайнымі, фантастычнымі. І, даецца на першы погляд, намалюваныя краявіды не маюць адносінаў да Нясвіжа. Але гэтыя парк сапраўды калісьці існавалі і дзеці перадалі іх прыгажосць. У пленэры ўдзельнічалі шольнікі не толькі з Мінскай вобласці, але і з розных куткоў

Беларусі, а таксама з горада Рэугата Маскоўскай вобласці і Лівьі.

Першы намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Міннаблвыканкама Святлана БАРАНOK яшчэ раз нагадала, што творчасць Станіслава Манюшкі вядомая не толькі ў Беларусі і Польшчы. Сёлета увесце свет адзначае 200-годдзе з дня нараджэння беларуска-польскага кампазітара, які нарадзіўся на Міншчыне ў мястэчку Убель Чэрвеньскага раёна.

— Самае галоўнае, чым мы можам ганарыцца, гэта тое, што ў Смілавічах адкрылі му-

зейную экспазіцыю, якая знаёміць з яго жыццём і творчасцю. Гэта адзіны ў свеце музей Манюшкі. І сёння наш фестываль аживіў музыку не толькі гэтага выдатнага творцы, але і кампазітараў, якія жылі ў яго эпоху, — адзначыла Святлана Баранок.

Як падкрэсліла Святлана Аляксандраўна, на Міншчыне праводзіцца каля дваццаці культуралагічных акцый. А наогул, калі казаць пра мерапрыемствы, то ўсяго іх трыццаць ввосем. Некаторыя з іх ладзяцца з прыгоднасцю раз на два гады, іншыя — раз на тры гады. Вясяна, май — самая фестывальная пара года. У Вілейцы, Мала-

дзечне, Мядзеле прайшоў фестываль духавой музыкі «Майскі вальс», які сабраў духавыя аркестры з Міншчыны, Беларусі, замежных краін. У пачатку чэрвеня Маладзечна прыме Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі.

Завяршылася музычная акцыя 25 мая вялікім гала-канцэртам «Новае ў Нясвіжы», дзе разам з канцэртным аркестрам выступіла лаўрэаты міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў Наталля Тамела, Таццяна Глазунова, Галіна Грамовіч, Алеся Дзержавец, Дзмітрый Качароўскі і іншыя.

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ. Фота Андрэя САЗОНАВА.

Грант на інфраструктуру

Праект «Глуша Адамовіча» быў падтрыманы на конкурсе сацыяльных праектаў Social Weekend

Пасляк Глуша Бабруйскага раёна хутка стане яшчэ больш адамовіцкім. Акрамя таго што тут ужо ёсць прыпынак Адамовіча, у рабоце — помнік класіку, які плануецца ўсталяваць каля мясцовага Дома культуры ўвосені. А надыта фінансаванне атрымаў яшчэ адзін праект, звязаны з імем беларускага пісьменніка. Ён прадугледжвае стварэнне турыстычнай інфраструктуры — інфармацыйных стэндаў і паказальнікаў, а таксама інтэраактыўнага маршруту па творах Адамовіча. Праект быў прадставіў групай «Прыпынак Адамовіча» на конкурсе сацыяльных праектаў Social Weekend.

«Звезда» працягвае друкаваць матэрыялы ў падтрымку адкрыцця ў пасёлку Глуша Бабруйскага раёна музея, прысвечанага творчасці Алеся Адамовіча.

— Усяго на трынаццаты сезон конкурсу паступіла 383 заяўкі з розных куткоў краіны. Удзельнікі прайшлі розныя этапы адбору, у тым ліку «народнае галасаванне». Яно працягвалася пяць дзён, — расказвае падрабязнасці ідэйны натхняльнік і кіраўнік ініцыятыўнай групы ў Бабруйску «Прыпынак Адамовіча» Андрэй АРХІПЕНКА. — Увесце гэты час мы знаходзіліся ў топ-20. За пяць дзён набралі 513 галасоў. Апошні дзень быў самым хвалючым. Мы ўпэўнена ўваходзілі ў дваццатку наймаццейшых, а тут нечаканна апынуліся за яе межамі. Нават засумавалі, бо ўжо выкарысталі ўсё магчымае, каб прыцягнуць увагу да праекта. Але вечарам сітуацыя кардынальна змянілася, мы былі ўжо на 16-м месцы — за шэсць гадзін набралі больш за 100 галасоў. Гэта быў сапраўдны цуд.

Фінал конкурсу праходзіў у гатэлі «Пекін», што ў Мінску. Падчас прэзентацыі свайго праекта бабруйчан прадэманстравалі эскіз бюста пісьменніка, які з'явіцца на яго малой радзіме, і дыплом фіналістаў конкурсу Рэспубліканскага грамадскага аб'яднання «Беларускі камітэт Міжнароднага савета па захаванні помнікаў і славетных месцаў» (КАМОС) «Спадчына ў дзеянні». Гэта яшчэ адзін конкурс, праз які прайшлі бабруйчане. На ім было прадставлена каля 40 праектаў, і «адамовіцкі» трапіў у васьмёрку наймаццейшых. На жаль, перамагчы не атрымалася. Затое гэтым разам фартуна ўсімхінулася і дала шанец.

— Нас падтрымаў «Беларусбанк», ён гатовы выдзеліць для рэалізацыі праекта 10 тысяч рублёў. Плюс тысячу рублёў перадалі ад імя беларускага бізнесмена Віталія Князева, — паведамаў Андрэй.

— Чаму падтрымаў? — здзівіўся нашаму пытання начальнік ўпраўлення інфармацыі і сапраціўцы ААТ «Беларусбанк» Дзмітрый БАКІНОЎСКІ. — Тут усё проста і відавочна. «Беларусбанк» — гэта вельмі сацыяльна адказная кампанія, якая рэалізуе вялікую колькасць розных сацыяльных праектаў па такіх асноўных кірунках, як спорт, культура, адукацыя, ахова здароўя і гэтак далей. У нас дзейнічае свая палітыка ў галіне сацыяльнай карпаратыўнай адказнасці. А Social Weekend — гэта буйная пляцоўка, якая збірае яскравых таленавітых людзей з вельмі цікавымі праектамі, накіраванымі на вырашэнне сацыяльных пытанняў. І банк не мог у гэтым не паўдзельнічаць. Улічваючы, што зараз у нас Год малой радзімы, мы вырашылі заявіць сваю намінацыю з аднайменнай назвай. У фінале было шэ-

раг годных праектаў, але найлепшым, на наш погляд, аказаўся праект, які цалкам адпавядаў нашым намінацыям. Глуша — гэта маленькі населены пункт са свайго цікавай гісторыяй. Тым больш што Аляксей Адамовіч — адзін з самых буйных, але крыху ў апошні час забытых пісьменнікаў. Таму мы і вырашылі падтрымаць ініцыятыву, каб і далей развіваць гэты праект, зрабіць з пасёлка цікавы брэнд і папулярызаваць нашу культуру, ідэя і традыцыю.

З перамогай бабруйчан павіншава- ла старшыня Глушанскага сельсавета Марыя СУШЧАНКА. Яна лічыць, што з такай ініцыятыўнай моладдзю музей Адамовіча ў Глушы будзе абавязкова. А Наталля Адамовіч — дачка класіка — наогул была на фінале Social Weekend і асабіста падтрымлівала бабруйскіх актывістаў у гэты вышаралены момант.

На працягу паўгода праект павінен быць рэалізаваны.

— Будзем рабіць эскізы інфармацыйных стэндаў, узгадняць з мясцовымі ўладамі і пакрысе рэалізоўваць гэты праект, — кажа Андрэй. — Паступова дойдзем і да будынка аптэкі, дзе плануецца адкрыць музей. Шукаем магчымыя стварыць грамадскую арганізацыю.

Адамовіцкія праекты гэтым не завяршаюцца. Нагадаем, пра працягваецца конкурс бруктэйлераў пад назвай «Ідзі і чытай», удзельнікам якога прапануецца зняць невялікі ролік працягласцю не болей за чатыры хвіліны на адзін з твораў Алеся Адамовіча. Пераможцы будуць вызначаны ў трох намінацыях: «Лепшы сцэнарый, ідэя бруктэйлера», «Лепшая відэааператарская работа і мантаж» і Гран-пры за лепшы сцэнарый і тэхнічнае выкананне. Работы прымаюцца да 15 ліпеня. Інфармацыя на сайце — adamovich.by. Узнагароджаны пераможцаў і адкрыты прагляд бруктэйлераў абдуццця ў верасні.

Нэлі ЗІГУЛЯ.

Збор сродкаў на музей працягваецца. Далучыцца да добрай справы можаце і вы. Разліку на рахунак існуе пры адрэсе ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Бабруйскага райвыканкама р/р ВУ84АКВВ3642129272326710000 у філіяле 703 ААТ «ААБ Беларусбанк», БИК АКВВВ21703, УНП 701226324.

Прызначэнне пляцоўкі — «Для вырабы праектна-каштарыснай дакументацыі і рэканструкцыйна будынка ў пасёлку Глуша пад музей А. Адамовіча». Гэты доўгі спіс павінен быць пазначаны ў банкаўскім дакуменце абавязкова.

«МАГУТНЫ БОЖА» ПРАСПЯВАЎ ГІМН СЯМ'І

Міжнародны фестываль духоўнай музыкі запамінаўся магіляўчанам узнёслай музыкай, лірычнымі вулічнымі канцэртамі, святам для дзяцей «Шчырае сэрца», прывабнай выставкай-кіршамом і лячэбным званам.

Форум праводзіўся ў Магілёве ўжо дваццаць трыццаць разоў. Калі параўноўваць папярэднія фестывалі і гэты, робіцца відавочна, што ён усё больш набывае статус сямейнага. На канцэрты, што адбыліся на адкрытых і закрытых пляцоўках, глядачы прыходзілі сем'ямі, шмат хлопчыкаў і дзяўчынак было на дзіцячым дабрачынным свяце ў Падмікольскім парку, іх звонкія галасы звянілі на дзіцячай пляцоўцы каля дыягнастычнага цэнтру, дзе працавала духоўна-асветніцкая выстаўка-кіршам.

«Адно аднаго захоўвайце ва ўсе часы, / Жывіце ў ладзе і гармоніі», — спявалі ўдзельнікі канцэрта «Гімн сям'і» падчас гала-канцэрта на стадыёне «Спартак».

Фестываль у фестывалі. І сям'я на першым плане

Яно і лагічна, бо сям'я — гэта самае духоўнае і каштоўнае, што ёсць у жыцці чалавека. Не дзіўна, што на дзіцячай пляцоўцы Свята-Елісавецкага манастыра, дзе ўсе фестывальныя дні паказвалі батлечныя спектаклі, вучылі рабіць папяровыя галубы і размаляваць велікодныя яйкі, штодзённа прысутнічала не менш за дзве дзесяці дзяцей. І гэта на падліках ірыны, прадстаўніцы манастыра, якая неспадарожна займалася арганізацыяй вольнага часу юных наведвальнікаў. Манастыр прыехаў на фестываль са сваім адмысловым фестывалем — «Радасць». Тут працавала некалькі дзіцячых гасціных і зон, дзе праводзіліся майстар-класы, гульнявыя для маленькіх дзяцей. Малыя з задавальненнем глядзелі батлечныя спектаклі на пакладзеных перад «сцэнай» пуфіках. А старэйшым і нават бацькам было цікава навучыцца азам кірылічнага вяці.

Кнігі, іконы, жаночыя ўпрыгожванні, адзенне, дзіцячыя настольныя гульні і цацкі ды нават манастырскі хлеб — у гандлёвых модах праваслаўнай выставкі-кіршамы можна было набыць усё, што пажадаеш. І адначасова заказаць малебен або саракавац — у Магілёў прыехалі шматлікія прадстаўнікі беларускіх епарыяў і прыходаў, а таксама манастыроў і храмаў з Расіі, Украіны, Грэцыі і Прыднястроўя.

Шмат было ахвотных заказаць царкоўныя трыбы ў расійскіх і украінскіх манастырах і прыходах, бо яны прапаноўвалі, напрыклад, саракавацты ўсяго за два рублі. У Магілёве такая служба каштуе мінімум пяць рублёў. Падтрымаць храмы можна было і ўносам на імяннуы цаглінку. Традыцыя будаваць храмы ўсім светам існавала яшчэ ў дарэвалюцыйныя часы. Зараз гэта робіцца усё больш актуальным. Цаглінка каштавала мінімум 50 калеек.

Спевы дацямна

Наогул у Магілёў на Міжнародны фестываль духоўнай музыкі «Магутны Божа» прыехала больш за трыста гасцей і ўдзельнікаў, ён аб'яднаў прадстаўнікоў трох канфесій — праваслаўнай, каталіцкай і пратэстанцкай з 14 краін свету.

Кожны вечар з 18.00 да 22.00 гараджан і гасцей віталі на плошчы Зорак хрысціянскія гурты, вакальныя і інструментальныя ансамблі, салісты з Беларусі, Латвіі, Фін-

ляндзі, Расіі, Ізраіля, Аўстрыі, Швейцарыі, Эстоніі. Тут на адкрытай пляцоўцы праходзілі фестывальныя канцэртныя праграмы «Святло жыцця». Саліст легендарнага «Песняроў» Валерыя Скаражонак парадваў шыкоўным выкананнем «Белавежскай пушчы». Яна, дарэчы, ў рэпертуары ансамбля, які сёлета адзначае сваё паўстагоддзе, была адной з першых.

Арыянда Косціна прыехала на фестываль з Латвіі. У Рызе яна працуе выкладчыкам англійскай мовы, вучыць дзяцей і аслабленым слыхам, а паралельна займаецца з выхаванцамі дзіцячага крызіснага цэнтру. У жыцці ёй самой давалося праціць праз цяжкае выпрабаванні. Яна са шматдзетнай сям'і, дзе маці няшмат увагі ўдзяляла дзецям. У дзяцінстве Арыянда збіралася ў пераходзе міласціны, пакуль аднойчы нейкая незнаёмая жанчына не паспавадала ёй. Яна завяла дзяўчынку ў царкву, дзе дзіця накармілі і супакоілі. Вера змяніла ёе погляд на жыццё, зрабіла яго больш насычаным і змястоўным. А талент спяваць, лічыць яна, у яе цалкам ад Бога. Спецыяльна гэтану яна нідзе не вучылася.

Свята для дзяцей

Арганізатарамі дабрачыннага мерапрыемства «Шчырае сэрца» выступілі Магілёўскі гарадскі выканаўчы камітэт, дзіцячы Фонд міру і Магілёўскі спецыялізаваны Дом дзіцяці.

— Свята дало ўсім нам магчымае адчуццё сябе камфортна і ўтульна, падняць настроі і паглядзець на гэты свет з пазітывам, — адзначыла дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Вольга ПЕТРАШОВА.

Установы адукацыі падрыхтавалі для «асаблівых» дзяцей харэаграфічныя, танцавальныя і вакальныя нумары. У Падмікольлі працавала адначасова некалькі пляцовак, дзе юныя артысты маглі прадэманстраваць свае здольнасці. Для выхаванцаў Дома дзіцяці мерапрыемства стала сапраўдным падарункам. Яны ўдзельнічалі ў гульнях, майстар-класах, рабілі карціны з пяску ды дарылі гасцям і спонсарам. А магілёўскія падпрыемствы частавалі іх смачнымі ласункамі.

І дзве тысячы долараў у падарунак

Асноўная частка бюджэту фестывалю «Магутны Божа» — гэта менавіта тры грошы, якія атрыманы з продажу білетаў. Але ара-

Фота Вольгі

нізатары імкнуцца зрабіць фестываль даступным як мага большай колькасці людзей. Гэтым разам платымі былі толькі чатыры канцэрты, якія прайшлі ў сценах Палаца культуры вобласці і на стадыёне «Спартак». Кошт білетаў складаў ад 25 да 45 рублёў.

Пляцоўка касцёла Успення Панны Марыі і Святога Станіслава па традыцыі з'яўляецца месцам правядзення любімых магіляўчанамі арганічных канцэртаў. Яны бясплатныя, але гэтым разам была магчыма зрабіць унёсак у аднаўленне цудоўнага помніка архітэктуры XVIII стагоддзя і ахвяраваць пэўную суму. Для гэтага на ўваходзе стаялі спецыяльныя скрыні.

У касцёле адбыліся і ўсе праслухоўванні міжнароднага конкурсу харавых і вакальных калектываў. Акустыка будынка і талент выканаўцаў дарылі выпадковым слухачам сапраўдны асалоду.

Старшыня журы конкурсу, заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі, прафесар Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя Пятра Чайкоўскага Станіслаў КАЛІНІН адзначыў: «Спевае — гэта душа народа. З песняй чалавек нараджаецца, з ёй сы-ходзіць з жыцця. На гэтым стаяла і стаіць нацыянальная культура, бо гэта, мабыць, самае дэмакратычнае мастацтва. Спееваку не патрэбны музычны інструмент, у яго ёсць тое, што яму даў Гасподзь Бог і бацькі. Харавая справа павіна трымацца на вельмі спрыяльнай гістарычнай глебе. Радасна, што крэкз гэта і адбываецца ў Магілёве. Ваш горад прыгавяе да сябе многіх падзвіжнікаў харавой справы».

У склад журы сёлета увайшлі старшыня ўпраўлення Беларускай асацыяцыі харавых дырыжорай Інэса Бадзьяка і мастацкі кіраўнік і дырыжор хораў «Bel Cantos», «Cantare», «Вільнюс» Артурас Дамбраўскас. Гран-пры ХХІІІ Міжнароднага конкурсу духоўнай музыкі «Магутны Божа — 2019» здобыў хор студэнтаў магілёўскага філіяла Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, мастацкі кіраўніком і дырыжорам якога з'яўляецца Ірына Пякарская. Дарчы, які адзначалася на прэс-канферэнцыі, пераможку ў гэтым выпадку будзе перададзена дзве тысячы долараў у якасці падарунка.

Дыпламамі першай ступені адзначаны ансамбль «Cantus firmus» з Бранска ў імяніцы «Акадэмічны вакальны ансамбль» і Бранскі гарадскі акадэмічны хор у намінацыі «Акадэмічны хары». Дыпламы другой і трэцяй ступені атрымаў шэраг дзіцячых акадэмічных хароў.

Нэлі ЗІГУЛЯ.

НАВИГАТАР

ХТО ВЫЖЫВЕ НА МАРСЕ?

ЧАЛАВЕЦТВА хоча адправіцца на Марс і, магчыма, у перспектыве яго тэрафармаваць, ператварыць Чырвоную планету ў аналаг Зямлі, паведамляе партал hi-news.ru.

Кіраўнік кампаніі SpaceX Ілан Маск заявіў пра тое, што першыя людзі адправяцца туды ўжо ў 2024 годзе. NASA збіраецца адправіць на Марс экспедыцыю з трох чалавек у 2033 годзе, або пасля таго, як пачнецца і будзе ісці поўным ходам асаваеце Месяца. Надта блізка тэрміны ў некаторых экспертаў, вядома ж, выклікаюць разумную долю скептыцызму, аднак асноўнае пытанне тут нават не ў тым, колькі грошай збіраюцца ўбухаць вядучыя касмічныя агенцтвы на распрацоўку тэхналогіяў, якія дазваляць чалавеку туды паляцець.

Куды важней тое, што мы зусім не разумеем тых эвалюцыйных наступстваў для чалавечэга арганізма, якія будуць чакаць яго пры перасяленні на Чырвоную планету. У ходзе інтэрв'ю парталу Inverse Сіот Саламон, эвалюцыйны біялаг з Універсітэта Райса (ЗША), падзяліўся сваімі думкамі пра тое, якім чынам на генетычным фондзе зямляна адаб'ецца ў доўгатэрміновай перспектыве перасяленне на Марс. «Як эвалюцыйнага біялага мяне больш за ўсё цікавіць пытанне: а што, калі ў нас сапраўды атрымаецца?» — адзначае ён.

Летас Саламон закрэнуў пытанне тых эвалюцыйных змен, якія могуць з вялікай доляй імавернасці чакаць першых марсіянскіх пасяленцаў. Пры гэтым, на яго думку, замест тысяч гадоў эвалюцыйных працэсаў і нязначных мутацый арганізм людзей, якія перасяляцца на Чырвоную планету, будзе мяняцца з хуткасцю амерыканскіх горак. «Хуткасць эвалюцыі можа быць большай ці меншай і залежнасці ад тых патэнцыйных пераваг, якія могуць з'явіцца ў выніку мутацый. Калі ў людзей выявіцца мутацыя, якая павысіць іх выжывальнасць на 50%, — гэта наша перавага, так? Такім чынам, гэтыя людзі змогуць перадаць свае гены з больш высокай імавернасцю ў хуткасцю, чым было б у адваротным выпадку», — адзначае спецыяліст.

Саламон кажа, што прыкладна ўжо праз два пакаленні касткі людзей, якія будуць жыць на Марсе, стануць шырэйшыя. Ім давядзецца адаптавацца пад марсіянскую гравітацыю, якая складае ўсяго 1/3 ад зямной. У той жа час паніжана гравітацыя зробіць іх больш далікатнымі і лом-

кімі, што, у сваю чаргу, прывядзе да сур'ёзных праблем з нараджэннем дзяцей.

Нягледзячы на вялікія марсіянскія абшары, людзям давядзецца жыць у даволі сціснутых і кампактных жыллёвых умовах, што, у сваю чаргу, прывядзе да развіцця міяліі (блізарукасці). У якасці прыкладу Саламон прыводзіць некаторыя віды рыб, якія, жывучы ў цесных падводных пячорах, наогул страцілі органы зроку. Акрамя таго, навукоўца спасылалася на даследаванні пра тое, што ў дзяцей, якія шмат часу праводзяць дома, назіраецца павышаная рызыка развіцця блізарукасці.

Жыхары Чырвонай планеты штодня будуць падлягаць у 5000 раз мацнейшым дозам радыяцыі, чым пры жыцці на Зямлі. Саламон адзначае, што гэта прывядзе да наймацнейшых выбухаў ракавых захворванняў. Арганізм можа адакцаваць адпаведным чынам, надзяліўшы людзей новым пігментам скуры. Для супрацьстаяння ультрафіялетавым промяням тут на Зямлі арганізм чалавеча выкарыстоўвае меланін, у іншых відах за гэта адказваюць караціноіды. У жыхароў Марса з часам можа развіцца зусім іншы пігмент, які павялічыць іх абарону ад радыяцыйнага выпраменьвання.

Цалкам магчыма, адзначае вучоны, што дыхальная і крывяносная сістэмы людзей на Марсе з цягам часу таксама зменяцца, атрымаўшы магчымасць больш эфектыўна расходваць даступны кісларод. Такія мутацыі ўжо назіраюцца ў народаў, якія жывуць у вобласці Тыбецкага нагор'я, дзе ўтрыманне кіслароду на 40% ніжэй, чым яго канцэнтрацыя на ўзроўні мора. У адказ на гэта арганізм тыбецкаў развіў шчыльную сетку капіляраў для эфектыўнага кровазвароту. Акрамя таго, ён здольны пашыраць сасуды, каб больш эфектыўна забяспечваць мышцы кіслародам.

Адной з самых хуткіх кананых змен у арганізмах людзей, якія будуць жыць на Марсе, стане практычна поўная страта імуннай сістэмы. У стэрільным асяроддзі без прысутнасці мікраарганізмаў жыхарам можа не спатрэбіцца цела, здольнае змагацца з патэгенамі. Але гэта можа быць не так ужо і дрэнна, лічыць Саламон. Эвалюцыйны біялаг бачыць у гэтым магчымасць выкараніць хваробы, ад якіх зараз няма збаўлення.

Вядома ж, не абдызюцца і без недахопаў. У такім выпадку разнажанне паміж марсіянцамі і зямлянамі стане немагчымым. Секс паміж

жыхарамі двух планет пры адсутнасці ў марсіян імуннай сістэмы можа стаць для іх смяротным. Гэта, у сваю чаргу, можа накласці штучныя абмежаванні на тое, як абедзве папуляцыі змогуць узаемадзейнічаць адно з адным і змешвацца. Немагчымасць стварэння міжпланетных сем'яў і перадачы дзяцей паміж бацькамі, якія знаходзяцца на розных планетах, напрыклад, па абавязку працы, раз'яднае грамадства ашчэ мацней.

Саламон упэўнены, што ўсе гэтыя змяненні адбудуцца адносна вельмі хутка. Высокі ўзровень радыяцыі на Марсе і адсутнасць у планеты магнітасферы, якая б абараняла ад яе людзей, хутка зробяць сваю справу. Калі ў звычайным выпадку дзеці могуць нараджацца з 20—120 генетычнымі мутацыямі, то радыяцыя Марса будзе здольна значна павялічыць гэтыя лічбы.

Паскорыць працэс мутацый і падрыхтаваць людзей да перасялення на Марс, каб іх цела адаптавалася да новых умоў значна хутчэй, мы можам і штучна. Але нашы цяперашнія абмежаваныя веды пра чалавечы геном і, які вынік, выпадковыя змены могуць абярнуцца неспадзяванымі наступствамі. Тым не менш у будучыні гэта тэхналогія можа стаць нашым уваходным квіткам для жыцця на іншых планетах. «Навошта чакаць мутацый, калі можна самастойна іх стварыць?» — задаецца пытаннем Саламон.

Яшчэ адным механізмам, які можа быць паслужыць на карысць каланізацыі далёкіх светуў Сонечнай сістэмы, можа стаць так званы эффект заснавальніка. Гэта будзе перанос групай асобін вялікай папуляцыі — «заснавальніка» — толькі часткі генетычнай разнастайнасці гэтай папуляцыі пры засяленні новай тэрыторыі з прычыны магчымага ў сувязі з эфектам заснавальніка зрушэння «акцэнтаў» натуральнага адбору. Зычодная і новая папуляцыя могуць эвалюцыянаваць у істотна розных кірунках. Напрыклад, адпраўлены на Марс найбольш фізічна здаровыя і моцныя людзі могуць атрымаць нашчадкаў, генетычна больш шчыльных да фізічнай сілы, чым людзі, якія ўжо даўно жывуць на Марсе.

Усё гэта азначае, што Маск і іншыя людзі, якія хочуць аднойчы засяліць Марс, павінны прыняць да ўвагі неабходнасць генетычнай разнастайнасці, каб забяспечыць ідэальны баланс для магчымасці далейшай эвалюцыі папуляцыі. На думку Саламона, для гэтага будзе дастатковым адправіць на Марс каля 100 000 чалавек на працягу некалькіх гадоў. Прычым пераважна гэта павінны быць людзі з Афрыкі, бо менавіта там назіраецца найбольш шырокая генетычная разнастайнасць.

«Калі б я праектаваў чалавечую калонію на Марсе, то хацеў бы, каб яе насельніцтва складалася з сотняў тысяч чалавек, якія прадстаўляюць розныя народы тут на Зямлі», — рэзюмаваў навуковец.

Крынічка

Дачнікам пастаянна хочацца чагосьці новавэяга, незвычайнага, каб здзівіць сяброў і пахваліцца перад суседзямі. Апошнім часам хітом стала ажына-клубніца, або маліна ружалістая.

Гэтую расліну часцей называюць ажына-клубніцай, радзей тыбецкай малінай, ружалінам, сунічнай малінай, малінай, маліна-клубніцай, а часам міжвідавым гібридам суніцы з ажынай. Але на самай справе гэта адзін з відаў маліны — маліна ружалістая. Родам яна з Паўднёва-Усходняй Азіі, адкуль і падарожнічае па свеце пад англійскай назвай клубніца-маліна (суніца-ажына). Да нас яна трапіла з Прыбалтыкі, дзе ўжо трывала асвоілася. Ажына-клубніца добра прыжываецца, хутка разрастаецца і выдатна зімуе без хованкі. Гэта параўнальна невысокі (60—100 см) паўкуст з чырванаватымі калочнымі галінкамі і прыгожымі ярка-зялёнымі гафрыраванымі, зубчастымі па краі лістамі. Кветкі белыя, даволі буйныя. Чырвона-карычавыя, бліскучыя, вельмі яркія, як бышчам падсвечаныя энтры, ягады дыяметрам да 4 см глядзяць уверх, а не хаваюцца пад лісцем, і таму бачныя далёк. Выспяванне пачынаецца ў ліпені і доўжыцца да замарозкаў. Пік збору прыпадае на жнівень, калі познія гатункі маліны ўжо перастаюць пладаносіць.

Асаблівыя патрабаванні да ўмоў вырошчвання ажына-клубніца не прад'яўляе: для пасадкі паддыдзе добра асветленае месца, абароненае ад ветру, з урадлівай глебай і без застою вады. Догляд нескладаны. Расліна вільгацелюбівая, у сухое надвор'е яе трэба паліваць, падкормкі праводзяць вясной і ў канцы лета, праполкі — па неабходнасці. Глебу вакол кустоў мультычурочу торфам або кампостам. Караневая сістэма павярхоўная, таму рыхліць зямлю трэба асцярожна і неглыбока. Позняй восенню сцэблы адміраюць, як у маліны, і іх зрываюць на ўзроўні зямлі. Перад зімой радкі прысыпаюць торфам або пілавіннем пластом 10—15 см. Вясной з'яўляюцца маладыя парасткі. Кусты разрастаюцца хутка, нават агрэсіўна, таму лепш абмежоваць пасадкі, уключаючы па перыметры лісты бялі або шыферу. Раскар-

ТЫБЕЦКАЯ МАЛІНА

чоўку плантацыі трэба выконваць старанна, расліны лёгка аднаўляюцца з пакінутых у глебе каранішчаў.

Істотны недахоп — ажына-клубніца вельмі калочная. Шыпы, як і шыпышнік, растуць не толькі на галінках, але і на ніжнім баку лістка. Даглядаць расліны трэба ў трыхвалых пальчатках і закрытай вопратцы, каб пазбегнуць драпін, а засохлыя парасткі лепш спалываць.

У апорах расліна звычайна не мае патрэбы, але можна вырошчваць яе на шпалеры або ў выглядзе невысокай жывой загарадзі. Таксама яна выдатна пачуваецца ў кантэйнерах.

Размнажаецца каранёвымі атожылкамі і дзяленнем куста. З кожнага каранішча вырастае некалькі парасткаў, таму патрэбы ў вялікай колькасці пасадкачнага матэрыялу няма.

Ландшафтныя дызайнеры ўжо па заслугах ацанілі прыгажосць гэтай садовай навінкі, а германскі смак ягад, які нагадвае касцяніцу, ажыну і шаўкоўніцу. Ажына-клубніца з'яўляецца дэкаратыўнай большую частку сезона, асабліва калі кусты і прыгожыя кветкамі і пладамі. Яе можна размясціць на альпійскай горцы або на фоне газона. У любым выпадку гэта эзэтычная расліна будзе радаваць вока.

У варэннях, сырых джэмах і желе ягады захоўваюць тонкі водар ясных суніц, з іх атрымліваюцца вельмі смачныя морс і віно. Яркімі бліскучымі ягадкамі можна ўпрыгожваць тарты.

ХАТНЯЯ АПТЭЧКА: ЛЕКІ ДЛЯ РАСЛІН

Калі нешта здаецца з вашымі раслінамі — у садзе або дома, зусім не абавязкова бегчы ў краму па спецыфічным прэпарат. Шмат з таго, што мы захоўваем у ўласнай аптэчцы, дапаможа і раслінам. Трэба толькі ведаць, што і як выкарыстаць.

Напрыклад, марганцоўку і актываны вугаль можна выкарыстоўваць пры дзяленні і працоўцы цыбульных і клубнецыбульных раслін.

Зялёнкай можна працоўваць эрэзы галінак пры абразцы дрэў і кустоў. Перакіс вадароду можа выступаць у якасці антысептыку — яго, як

і марганцоўку, выкарыстоўваюць пры працоўцы глебу (а таксама самога насення) перад пасевам. Акрамя таго, перакіс дапамагае пры грыбковых захворваннях раслін (знішчае патэгенную флору) — можна выкарыстоўваць для апырскавання пашходжанга лісця. Для гэтага трэба раствараць у 10 літрах вады 1 сталовую лыжку перакісу і 10 кропель ёду.

Ёд павышае імунітэт раслін, таму яго выкарыстоўваюць не толькі для абеззаражання, але і для ўмацавання здароўя раслін.

Расліны таксама могуць пакутаваць ад недахопу магнію, серы, ёду, марганца або бору — асабліва калі яны

растуць на лёгкіх пясчаных і тарфяных глебах. Пры недахопе бору ў раслін могуць ападаць кветкі і не завязваюцца плады. Таму перад цвіценнем сунічніка і маліны часта выкарыстоўваюць апырскаванне раслін растворам борнай кіслаты (— 2 грамы на 10 літраў вады).

Пры недахопе магнію выкарыстоўваюць магнэзію (сульфат магнію) з розліку 30 грамаў на 1 квадратны метр глебы.

Пры гэтым заўсёды трэба памятаць, што раслінам шкодна кіс недахоп, так і лішак карысных мікрээлементуў, таму падкормкі трэба ўносіць асцярожна і невялікімі дозамі.

Цёмнае мінулае

Што ўнутры сумкі старажытнага шамана?

Тысячы гадоў таму шаманы займалі вельмі важнае становішча ў тагачасным грамадстве. Народ сапраўды верыў, што менавіта гэтыя людзі здольны ўваходзіць у транс, мець зносіны з духамі, уплываць на надвор'е і лячыць людзей ад хвароб.

Зразумела, у шаманаў было мноства інструментаў і зэлак, якія дапамагалі ім у правядзенні разнастайных абрадаў. Менавіта яны і былі нядарна знойдзеныя археолагамі ў сухой даліне ракі Сора на паўднёвым захадзе Балівіі — даследчыкі старанна вывучылі сумку старажытнага шамана і зрабілі цікавыя адкрыцці.

Мас-спектраметрыя паказала, што ўзрост знойдзенай сумкі са скуры дасягае 1000 гадоў. Хутчэй за ўсё, шаман быў цесна звязаны з цывілізацыяй Ціўанана, палітычны цэнтр якой знаходзіўся за 15 кіламетраў ад паўднёвага берага возера Ціцкача ў Балівіі. Унутры сумкі былі знойдзеныя мяшчак са скуры лісы, драўляныя табакеркі і трубка.

Даследчыкі старанна вывучылі ўнутраную частку ваўнянага мяшчочка і знайшлі ў ёй сляды псіхатропных рэчываў. Як вядома, розныя адвары выкарыстоўваліся шаманамі для «зносін з духамі» — мяркуючы па колькасці інгрэдыентаў, уладальнік сумкі ведаў вельмі шмат рэцэптаў. У прыватнасці, ён мог ведаць склад асаблівага шаманскага адвару, які гатаваўся з дзвюх раслін, якія давалі псіхатропны эффект толькі пры ўзаемадзейнічэнні адна з адной.

Цікава, што такія расліны не растуць у гэтым рэгіёне Балівіі, таму археолагі вылучылі адразу два варыянты іх пахо-

джання. Магчыма, яны маглі быць сабраныя шаманам уручную, і ў даным выпадку меркавалася, што ён быў падарожнікам і пераадолеў многія кіламетры. Таксама цалкам можа быць, што ён куліў расліны ў гандліроў, што жаа аб развіцці у той час гандлёвых шляхах. Якая з гэтых здагадак дакладная, даследчыкам пакуль не ясна.

Падрыхтаваў Іван КУПАРВАС.

СЁННЯ

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	4.48	21.27	16.39
Віцебск	4.30	21.24	16.54
Магілёў	4.38	21.17	16.39
Гомель	4.43	21.05	16.22
Гродна	5.05	21.40	16.35
Брэст	5.14	21.33	16.19

Месяц

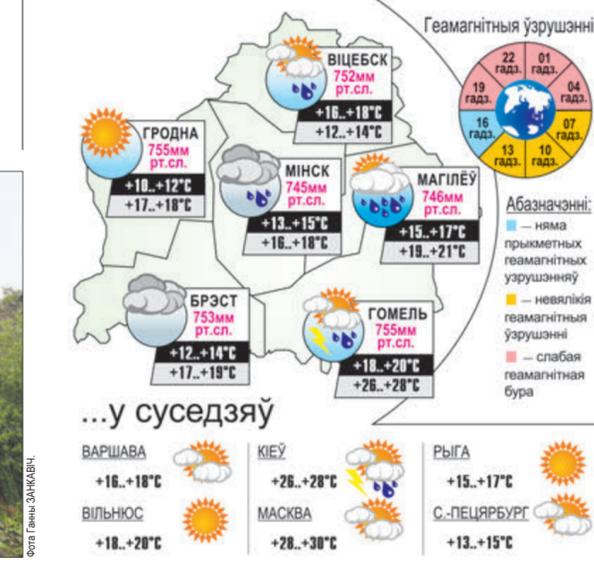
Апошняя квадра 26 мая. Месяц у зусор'і Авена.

Імяніны

Пр. Аляксандра, Георгія, Фёдара, Яфрэма, К. Марыі, Уршулі, Аляксандра, Максіма, Пятра.

ЗАЎТРА

УСМІХНЕМСЯ

Начны клуб «Начны клуб» шукае крэатыўнага дырэктара.

- Я табе не надакучыла?
- Не.
- А зараз?

Дарослы — гэта калі ўжо не пытаеш у мамы дазволу пагуляць, а проста не ідэш.

Дрэнная ў мяне добрая слава... З усіх знаёмых, каму я напісаў, што зламаў руку, толькі адзін пацікавіўся — правую ці левую? Астатнія спыталі: «Каму?»

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

РЭГІСТРАЦЫОНАЯ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТАРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар СУХАРУКАЎ Павел Якаўлевіч.

РЭДАКЦЫОННАЯ КАЛЕГІЯ: В. АНУФЬЕВА (намеснік галоўнага рэдактара), Н. ДР'НДРОЖЫК, М. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ІЯЎКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВІНАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛІШЧУК, Н. РАСОЛКА, С. РАСОЛКА, А. СПАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛІШЧУК. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФНЫ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пismaў — 287 18 64, маркетынгу — 337 44 04, сакратарыята — 292 05 82, аддзелаў за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Масцовае самакраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнцтваў: у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гомелі: 28 27 27, Магілёве: 32 74 31, на Мінскай воблі: (017) 292 21 03; бухгалтэрыі: 287 18 81.

http://www.zviazda.by; e-mail: info@zviazda.by, (для зваротаў): zvarot@zviazda.by

ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, РЭСКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннямі рэдакцыі. Рэдакцыя на сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй лісты. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар.

Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрукаваная ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку», ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 20.008. Індэкс 63850. Зак. № 1609.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Нумар падпісаны ў 19.30 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 28 мая 2019 года.